

UNIVERZITA PALCKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra společenských věd

Diplomová práce

Bc. Barbora Ondrová

Postoje žáků středních prostějovských škol k politickému a společenskému
systému České republiky

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 21. dubna 2016

.....

Barbora Ondrová

Děkuji všem, díky kterým mohla tato práce vzniknout, především paní Mgr. Gabriele Cingelové, Ph.D. za její odborné vedení a cenné rady.

Obsah

Úvod.....	6
1. Společenský systém České republiky.....	8
1.1. Rodina	11
1.2. Zdraví	14
1.3. Vzdělání	18
1.4. Práce.....	21
2. Politický systém České republiky	24
2.1. Rodinná politika	26
2.2. Zdravotní politika.....	29
2.3. Vzdělávací politika.....	32
2.4. Politika zaměstnanosti.....	35
2.4.1. Důchodová politika	38
3. Střední školství v Prostějově	40
3.1. Historie	40
3.2. Současná síť středních škol	44
3.2.1. Gymnázium Jiřího Wolкера	44
3.2.2. Reálné gymnázium.....	45
3.2.3. Cyrilometodějské gymnázium.....	46
3.2.4. Obchodní akademie.....	47
3.2.5. Střední zdravotnická škola	48
3.2.6. Střední průmyslová škola	49
3.2.7. Střední škola designu a módy.....	50
3.2.8. Švehlova střední škola polytechnická Prostějov	51
3.2.9. Střední odborné učiliště obchodní.....	52
3.2.10. Střední odborná škola podnikání a obchodu, spol. s.r.o.....	53
3.2.11. ART ECON – Střední škola, s.r.o.	54
3.2.12. TRIVIS Střední škola veřejnoprávní Prostějov, s.r.o.	55
4. Výzkum postojů žáků k politickému a společenskému systému České republiky.....	56
4.1. Charakteristika výzkumu.....	56
4.1.1. Výzkumný cíl	56
4.1.2. Výzkumný soubor	56
4.1.3. Výzkumná metoda.....	57

4.1.4. Stanovení výzkumných otázek a hypotéz	59
4.2. Získané výsledky a interpretace výzkumu	60
4.3. Diskuse výsledků.....	86
Závěr	89
Seznam použitých zdrojů a literatury.....	90
Přílohy	
Anotace	

Úvod

Politický a společenský systém České republiky je skutečností, která vstupuje do životů všech občanů v tomto státě. Jedná se o vnější determinant, který ovlivňuje chování, názory a postoje jedinců, aniž by si to mnohdy sami uvědomovali. Člověk se tak stává součástí celku, kde vše má svůj řád. Jak však tento řád působí a jak jej vnímají mladí lidé, kteří jsou v současné době teprve žáky středních škol, je zajímavou otázkou, která mě přiměla k výběru a následnému zpracování tohoto tématu.

Primárně si tato práce klade za cíl analyzovat názory a postoje žáků středních škol v Prostějově vůči politickému a společenskému systému České republiky. Důkladnému zkoumání této problematiky se bude věnovat především praktická část práce, kde budou tyto postoje vyhodnoceny nejen ve vztahu k jednotlivým složkám těchto systémů, ale zároveň budou podrobeny ještě důslednějšímu rozboru z hlediska povahy respondentů.

Rovněž je však cílem práce poskytnout ucelený pohled na politický a společenský systém, jako na celek, který zaštiťuje nejdůležitější aspekty lidského života. Činnost a funkce těchto systémů tak vychází z neustálé kooperace a vzájemného ovlivňování a proto je nelze nijak zásadně oddělovat.

Celý text, jak už je tedy patrné, je koncipován do dvou částí. Části praktické, jejíž součástí bude proveden výzkum a části teoretické. Teoretická část se bude věnovat v jednotlivých kapitolách charakteristikám společenského a politického systému v České republice, především oblastem, které jsou z pohledu člověka nejdůležitější, neboť se bezprostředně dotýkají všech záležitostí nutných pro jeho smysluplné a účelné žití. Tyto oblasti jsou následně rozloženy v samostatných podkapitolách. V rámci společenského systému se tak v těchto podkapitolách dozvídáme o specifikách rodinného života, lidského zdraví, vzdělání nebo pracovního života české populace. Na všechny tyto skutečnosti bude však pohlédnuto i z aspektu politického systému. V něm rodina, zdraví, vzdělání a práce paralelně koexistují v podobě rodinné politiky, zdravotní politiky, vzdělávací politiky a politiky zaměstnanosti.

V rámci teoretické části bude pozornost rovněž věnována přehledu sítě středních škol v Prostějově. Přičemž je zde zahrnut jak historický vývoj středního školství ve městě, tak stručná charakteristika aktuálního stavu těchto škol, tedy jejich zaměření či profilová orientace absolventů.

Bohatým zdrojem užitečných informací, které tak vytvořily podklad k této práci, se stala odborná literatura, jejíž obsahy se vztahovaly k sociologicky orientovaným pohledům a analýzám současného stavu společnosti. Ráda bych zdůraznila především publikace českého sociologa Jana Kellera, který se zabývá stavem společnosti a to ve svém *Úvodu do sociologie* nebo v *Soumraku sociálního státu*, kde kriticky pojednává o perspektivách aktuální společnosti. Dokumentuje problémy jako je například stárnutí populace, změny na úrovni rodiny nebo změny na trhu práce. Jeho myšlenky se staly užitečnými k hlubšímu porozumění tematiky, již se tato práce věnuje. Dále, se pro tuto práci podstatným teoretickým otázkám sociální politiky se věnuje publikace *Sociální politika*, jejímž autorem je prof. Ing. Vojtěch Krebs, CSc., a které se zabývají převážně zkoumáním procesů tvorby a realizaci sociální politiky v rámci společenského a politického systému. Nevýhody však této literatury byly v její neaktuálnosti a zastaralosti, neboť politický a společenský systém podléhá nejen změnám času ale rovněž změnám nároků, které jsou na něj kladeny ze vnitř i z venčí. Z toho důvodu se mi tak staly významnou oporou především oficiální webové stránky jednotlivých ministerstev, které shromažďují aktuální informace.

Praktická část, jak již bylo zmíněno, se věnuje postojům žáků středních škol v Prostějově ke společenskému a politickému systému České republiky. Tato část byla sestavena na základě vyhodnocení výzkumného šetření, jejíž hlavní metodou se stal dotazník. Analýzou jednotlivých výpovědí pak bude možno vyhotovit závěry, které objasňují konkrétní postoje a názory, jež žáci zastávají k jednotlivým okruhům společenského a politického systému. Výzkum rovněž nabídne i zajímavé srovnání z hlediska postojů a názorů žáků jednotlivých typů škol.

1. Společenský systém České republiky

Aktuální různorodý charakter společnosti přináší nelehký úkol a problémy s pouhou identifikací povahy dnešní reality. Ani současní sociologové nemají jasno v tom, jak současnou společnost pojmenovat nebo kam ji zařadit. V rozsáhlé přehledové studii, nazvané *Společnost pozdní doby*, shromáždil český sociolog Miloslav Petrušek více než sto nejrůznějších názvů, jak bychom mohli označit společnost, ve které právě žijeme. Mezi nejfrekventovanější pojmenování lze uvést například společnost konzumní, společnost asymetrickou, společnost masovou, informační, multikulturní, postmoderní, postindustriální, organizační, společnost sekularizovanou, či společnost diplomů, společnost hojnosti i nedostatku. Nechybí ani označení, jako společnost technokratická, společnost kreditních karet, společnost masového turismu nebo společnost volného času.¹

Skutečný význam pojmu společnost, je tedy v dnešní době, při nesmírném množství možností jeho vysvětlení, naprosto mlhavý. Nejčastěji však společnost chápeme „jako souhrn individuí jednajících s ohledem na jednání druhých, a to v určitém historickém, prostorovém, kulturním a sociálním kontextu.“²

Hovoří-li se v sociologii o společnosti, jsou tím myšleny vazby udržující vnitřní integritu, které popisují pouze funkci mocenských prostředků národního státu. Mnozí z nás, společnost jako takovou, chápou především jako národní stát, ve kterém žijeme. Funkcionální centrum této společnosti potom splývá s hlavním městem a její systémové hranice nejsou pouze abstraktní povahy, neboť jejich reálným zobrazením jsou skutečné hraniční přechody a celnice.³

Již Aristotelův výrok, že člověk je tzv. *zoon politikon*, lze charakterizovat tak, že člověk je bytost společenská. Rovněž správně jej lze ovšem interpretovat, že člověk je bytost politická, či státní. Usuzuje se tak z důvodu, že stát ve starověkém Řecku, byl chápán nikoli jako instituce politická, ale jako instituce společenská.

Stát je považován za produkt určitého stupně vývoje společnosti v oblasti ekonomického, politického a sociálního života, promítajícího se ve vědomí lidí. Přesto je lidská společnost historicky „starší“ než-li stát. Na určitém vývojovém stupni totiž vzniká a roste potřeba upevnění a stabilizace společenských vztahů ve společnosti a zajištění uspokojení potřeb

¹PETRUSEK, M. *Společnost pozdní doby*. Praha: Sociologické nakladatelství Slon, 2007. s. 28

²KELLER, J. *Úvod do studia sociologie*. Praha: Sociologické nakladatelství Slon, 2001. s. 10 – 11

³KELLER, J., NOVOTNÝ, P. *Úvod do filozofie, sociologie a psychologie. Nové pohledy společenských věd*. Liberec: Dialog, 2008. s. 72

jejích jednotlivých členů. Společnost si tak vytváří stát jako univerzální a ze společnosti vyčleněnou instituci, k zabezpečení sociálního pořádku a řádu. Formování státní moci na území státu je potom spojeno s vědomou lidskou aktivitou.

Stát, jako společenská instituce, je tedy důležitou součástí společnosti. Stát a společnost však byly po dlouhé období lidské historie chápány jako jevy indiferentní, jež od sebe nelze izolovat. Takto funkcionálně založený pohled, ale nevystihuje složitost vzájemného vztahu státu a společnosti. Prvního pokus o vyčlenění státu a společnosti se ujal již italský renesanční myslitel Niccoló Machiavelli. Podle něj představoval stát politický stav v oblasti nesmlouvavého boje o moc, přehlížejícího morální principy. O důsledné oddělení státu, tedy politické sféry od občanské společnosti, se zasloužil na konci 18. století Georg Wilhelm Friedrich Hegel. Jde o zásadní zlom v tradičním chápání občanské společnosti. Společnost podle něj představovala přirozený systém, jehož základem je ekonomický zájem, stát je naopak chápán jako produkt lidského rozumu. Stát reprezentuje občanskou společnost a vyjadřuje a ochraňuje všeobecný zájem. Striktní oddělení státu a společnosti dosáhlo pak svého vrcholu v 19. století v teorii politického a ekonomického liberalismu, vycházející z myšlenek Adama Smithe. Neboť liberalismus prosazoval emancipaci ekonomicky silícího občanství vyloučeného z politického vlivu proti absolutistické a zbyrokratizované státní moci. Touto svou orientací se tak stal liberalismus základním pilířem myšlenkových zdrojů teorie právního státu a otcem koncepce občanské společnosti.⁴

Společenský systém, v němž se aktuálně nacházíme a který vytváříme, je dnes především zrcadlem hodnot, které jako lidé vyznáváme. Hodnotový žebříček každého člověka je individuální a odvíjí se od charakteristiky jeho povahy, zájmů či životních cílů. Tento hodnotový žebříček není stálý a v průběhu života se mění v závislosti na zkušenostech jedince. Jako lidé, si přirozeně nejprve osvojujeme ty hodnoty, jež panují v našem nejbližším prostředí. Pasivně je přebíráme od svých rodičů a dalších signifikantních osob, kterým přisuzujeme autoritu, či jiných referenčních skupin. Teprve později se začíná prosazovat naše vlastní volba, která souvisí s nabytím jistých životních zkušeností. Přesto však tato volba není nezávislá na našem společensko-kulturním prostředí. Ve výsledku je proto možné nalézt, jako základní společné jmenovatele, ty hodnoty, které logicky souvisí s našimi každodenními činnostmi či rolemi, které v průběhu života vykonáváme a které tak prostupují napříč lidskou populací.

⁴ VEČEŘA, M. *Sociální stát.: Východiska a přístupy*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. s. 11 – 13

Lze říct, že hodnoty, jež vyznáváme, mohou v jisté míře ovlivnit kvalitu našich životů. Pojem kvality života, je však pojmem velmi relativním, třebaže sociologie nebo sociální psychologie s ním systematicky pracují a pokusily se vytvořit rozsáhlou sadu metod a měření, co se označuje jako kvalita života. Sociální psychologie se pak zaměřuje spíše na individuální aspekty prožívání pocitů pohody, či spokojenosti, tzv. pojem *well-being*. Tento termín není snadné přeložit. Odborná veřejnost, která se však výzkumem *well-beingu* zabývá, jej nejčastěji přirovnává k pocitu životní pohody. Naopak sociologie zkoumá spíše *welfare*, což z nedostatku jiného vhodného ekvivalentu bývá do češtiny překládáno jako blahobyt. Pro tuto disciplínu je důležité nikoli individuální prožívání, nýbrž stav a variabilita úrovně kvality celé společnosti.⁵

V České republice neustále dochází k novým výzkumům a měřením, které se zabývají právě hodnocením životních podmínek české společnosti. Tematicky zaměřený modul, tedy část dotazníku obsahuje každý rok jiné otázky, týkající se aktuálních problémů ve společnosti. V roce 2013 byl tento modul zaměřen právě na oblast *well-beingu* českých domácností a jejich členů. Výsledky odpovědí na otázku, jak jsou respondenti celkově spokojeni se svým životem, tedy zahrnující i oblast bydlení, finanční situace, zaměstnání, osobní vztahy a životní prostředí, byly zpracovány a vyhodnoceny Českým statistickým úřadem.

Dle hodnot výzkumu se hodnocení celkové spokojenosti se životem podle pohlaví příliš nelišilo. Průměrná známka osob, které na tuto otázku odpověděly, byla velmi podobná. Na stupnici od 0 do 10, kdy 0 znamenala zcela nespokojen a 10 zcela spokojen, byla průměrná známka pro ženy 7,0 a pro muže 6,9. Z výsledků tedy vyplývá, že lidé v České republice jsou relativně spokojeni se svým životem (graf viz příloha č. 1).⁶

Jako vše v tomto světě, mění se i naše společnost. Na vině je kombinace mnoha vlivů. Mezi ty nejzákladnější můžeme počítat fyzické prostředí, populaci, spory o zdroje a hodnoty, hodnoty a normy nebo inovace a difúze mezi společnostmi. Česká společnost se nalézá v procesu hluboké transformace, nejen ekonomicko-politické, ale také kulturně-morální, zahrnující změnu mentality a hodnotové orientace tváří v tvář novým možnostem seberealizace a poznávání jiných kultur.

V této práci je při zkoumání společenského systému České republiky hlavním východiskem rozložení lidských preferencí a jejich vyjádření vyskytující se v podobě uspořádání určité hierarchie.

⁵ MOŽNÝ, I. *Česká společnost: Nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života*. Praha: Portál, 2002. s. 14 – 15

⁶ Životní pohoda českých obyvatel. In *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2016-04-21]. Dostupné z <<https://www.czso.cz/documents/10180/20536586/16002714.pdf/0c04c6f5-37a6-4666-81cc-ba2facb3de61?version=1.0>>

Z praktického hlediska tato hierarchie následně vytváří řád, který je podstatný pro existenci člověka, skupiny, společnosti či celé lidské civilizace. Lidské preference se nepochybně v dlouhých časových řadách mění. Nicméně nejvyšší příčky těchto lidských hodnotových žebříčků mají tendenci stálosti a neměnnosti, neboť zahrnují zásadní životní skutečnosti.

Jako zásadní a nejdůležitější životní skutečnosti v rámci společenského systému je v této práci přistupováno především k hodnotám rodiny, lidského zdraví, vzdělání a práce. V následujících kapitolách je charakterizován jejich vztah ke společenskému systému obecně, ale i jejich vztah k aktuálnímu stavu české společnosti. Rovněž v těchto kapitolách bude poukázáno na fakt, že vzájemná provázanost sfér života společnosti má za následek, že funkce, cíle a nástroje společenského systému se neutváří izolovaně, ale v souladu s řadou mravních, ekonomických a politických norem.

1.1. Rodina

Člověk zpravidla nežije zcela mimo lidskou společnost. Mezi jedincem a společností existuje bohatě členěná struktura skupin, do nichž se lidé v různém počtu, s různou intenzitou a na různě dlouho zapojují. V životě člověka představuje základní a primární model lidského společenství rodina.

Rodina je definována jako forma dlouhodobého solidárního soužití a hospodaření manželů nebo partnerů s dítětem nebo dětmi. Případně jednoho rodičů s dítětem nebo dětmi. V takovýchto případech je přesnější užití pojmu rodinná domácnost, jejíž jádro tvoří úplná nebo neúplná rodina. Rodina je nositelem biologické, ekonomické, výchovné a sociální funkce, které jsou důležité nejen pro biologickou stabilitu populace, ale i pro reprodukci člověka jako biologické, ale i společenské bytosti.⁷

Rodina je prvním modelem společnosti, se kterým se dítě setkává a které zásadně ovlivňuje jeho osobní vývoj a vztahy k ostatním osobám a společenským skupinám. Je důležitým prostředím, kde jedinec prochází prvními fázemi socializace, kde se mu dostává podpory a prožívá intimitu, kterou mu jiné instituce nemohou poskytnout. Představuje východisko přenosů specifických modelů chování při vytváření jeho dalších vztahů ve

⁷ JANDOUREK, J. *Úvod do sociologie*. Praha: Portál, 2003. s. 115 – 116

společnosti. Rodina je tedy významným přínosem pro celou společnost, pro její civilizační, kulturní a mravní úroveň.

Výrazná většina lidí považuje v dnešní době šťastný rodinný život stále za základ kvality svého života. Česká rodina, podobně jako rodina v celé západní civilizaci, se v několika posledních desetiletích podstatně vzdálila ustálenému modelu, platnému v Evropě nejméně po tisíciletí. Rodina představovala dlouhá staletí stabilní ekonomickou jednotku, která byla tří nebo více generační. Rodinné chování bylo založeno na respektování křesťanské manželské morálky, jejímž smyslem bylo plození dětí.⁸

Existují teorie, které tvrdí, že po rozbití tradiční společnosti a pout, která vázala člověka k velké rodině, k jeho obci, ale také k vrchnosti a církvi, zůstal moderní člověk vykořeněn, opuštěn a izolován. Po pádu tradice, se ocitl v anonymní moderní společnosti. Tento pohled však přehlíží fakt, že i současná moderní společnost stále žije v rodinách. Jádrem moderních rodin, jsou však dnes především rodiče a jejich děti, nikoli rozsáhlá příbuzenstva. Tato forma moderní rodiny je dnešní sociologií označována jako nukleární nebo atomární. Ve skutečnosti však tyto rodiny nežijí v takové izolaci, jak by se zdálo, neboť v řadě případů zůstávají tyto rodiny i nadále propojeny přinejmenším s prarodiči.⁹

Svoboda, nabytá po roce 1989, znamená pro českou společnost zásadní změnu i v rodinném životě. Populační statistiky zaznamenaly rychlé přibližování České republiky k demograficky vyspělým západním společnostem. Veřejný prostor se otevřel a nabídl nové možnosti. Mladá generace se začala bránit stereotypu tradičního začátku zakládání rodin a podoby rodiny. Pořít si děti znamenalo vyšší náklady, a to nejen ve stoupajících cenách, ale zejména ve ztrátě z ušlých příležitostí. Česká společnost začala po vzoru bohatých západních společností napodobovat sebestředný, hédonistický životní styl. Ženy v České republice, podobně jako jejich vrstevnice ze západní Evropy, přestaly na mateřství spěchat a odkládají založení rodiny. Dlouhodobé odkládání narození dítěte u mnohých žen v dnešní společnosti vyústí až v dobrovolnou bezdětnost. Během posledních let prošla česká populace, z hlediska reprodukce a porodnosti, velkými proměnami. Z demografického hlediska se toto chování projevuje rostoucím průměrným věkem manželů při narození prvního dítěte a úhrnná plodnost se dostává pod kritickou zápornou hodnotu.¹⁰

⁸ KREBS, V. *Sociální politika*. Praha: ASPL a.s., 2007. s. 348 – 349

⁹ KELLER, J., NOVOTNÝ, P. *Úvod do filozofie, sociologie a psychologie. Nové pohledy společenských věd*. Liberec: Dialog, 2008. s. 35

¹⁰ Český statistický úřad: Porodnost a plodnost 2006 – 2010. *Český statistický úřad*. [online]. [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ci/porodnost-a-plodnost-2006-az-2010-bei2lxvhdf>

Moderní doba přinesla trend, který je charakteristický nejen pro českou společnost, ale v podstatě pro celou vyspělou západní civilizaci. Jedná se o tzv. „manželství na zkoušku“. Jedná se o domácnosti, kde partneři žijí bez oddacího listu. Podstatný podíl dětí, které se rodí neprovdaným matkám, se však rodí do normálně fungujících domácností s otcem. Nesezdaná soužití nemusí bezpodmínečně znamenat odmítání kult manželství, jako takový, protože mnohé dvojice plánují, že jednou do manželství vstoupí. Tento trend nesezdaných párů v české společnosti neustále roste a roste i tolerance společnosti vůči nim.¹¹

Jak již bylo zmíněno, počet sňatků, které uzavírají obyvatelé České republiky, má od počátku 90. let 20. století klesající trend. V průběhu let 2004 – 2014 bylo na našem území ročně uzavřeno průměrně 32 547 nových manželství. První sňatek průměrně dnešní ženy uzavírají v 29,8 letech a muži jej uzavírají průměrně kolem 32,3 roku života. Podle výzkumů, které byly provedeny ČSÚ, se hodnoty pro uzavírání sňatků, v průběhu deseti let, nijak dramaticky nezměnily. Přesto však byl zaznamenán mírný odklad sňatků do pozdějšího věku, u mužů o necelé dva roky, jeden rok u žen.

Jednoznačně negativním fenomén představuje v současnosti pro českou společnost vysoká rozvodovost a vznik neúplných rodin. Míra rozvodovosti v České republice patří mezi jednu z nejvyšších. V první polovině 50. let 20. století skončila rozvodem desetina manželství, hranice 30% byla poprvé překonána v roce 1975 a na 50% vystoupala míra rozvodovosti v roce 2010. Přestože podle výzkumů čtyři z pěti Čechů a Češek pokládají založení šťastné a fungující rodiny, jako životní prioritu, ne všem se tento čin podaří na první pokus. Za vysoká čísla rozvodovosti může zpravidla opakovaná sňatečnost. Rizikovým faktorem, který destabilizuje manželství, je příliš časný sňatek snoubenců. Tyto rozvody však dávají brzy šanci novému začátku. Např. v roce 2014 uzavřelo od rozpadu předchozího manželství do pěti let nový sňatek 43% mužů a 41 % žen.

Pro současnou společnost je rovněž charakteristický fakt poklesu úmrtnosti a prodloužení střední délky života. Tento fakt je svázán s narůstajícím zájmem lidí o své zdraví a rovněž i s neustálým rozvojem medicíny a zlepšující se zdravotnickou péčí. Tato skutečnost ve výsledku pozitivně podporuje dlouhodobější trvání rodin.

V současné společnosti je však třeba brát na zřetel jednu velice důležitou skutečnost, a to, že mnohé z toho, co dříve byla rodina schopna vykonávat sama, je v dnešní době předáváno státním a dalším institucím.¹²

¹¹ MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. s. 26 – 47

¹² JANDOUREK, J. *Úvod do sociologie*. Praha: Portál, 2003. s. 116

1.2. Zdraví

Zdraví je základní lidskou hodnotou. Člověk si uvědomuje, že kvalita jeho života se odvíjí od kvality jeho fyzického a psychického zdraví.

Nejznámější definicí zdraví je ta, kterou publikovala Světová zdravotnická organizace (WHO). Tato definice říká: „*Zdraví je stav naprosté fyzické, duševní a sociální pohody. Nikoli pouze nepřítomnost nemoci nebo neduživosti.*“¹³

Zájem lidí o své zdraví, se z demografického hlediska odrazil v prodlužování střední délky života současné české společnosti. Lidé si začali svého zdraví více vážit, neboť pouze zdraví lidé mohou „naplno“ žít. Pronikavě se v posledních letech zlepšila nejen zdravotnická péče, ale i osvěta vůči prevenci.

Střední délka života je dnes považována za ukazatel kvality života, ve kterém se všechny vlivy sečtou. Střední délka života znamená naději dožití a mnohdy bývá mylně zaměňována s průměrným věkem. Hodnota střední délky života se tedy udává vesměs při narození člověka. Jak člověk postupuje životem, daří se mu vyhýbat rizikům typickým pro mladší věk, které počínají novorozeneckou a kojeneckou úmrtností a jeho naděje na dožití se postupně zvyšuje. Například střední délka života novorozence (ženy) narozeného v roce 1920 se pohybovala kolem 50 let, v roce 1990 to bylo více než 75 let a v roce 2013 je to již přes 81 let. Se zdokonalováním zdravotnické péče a životního stylu obyvatel, se snižují v čase rizika úmrtí a naděje na dožití se postupně zvyšuje.¹⁴

Pro hodnocení zdraví jedince existuje dostatek objektivních kritérií. U hodnocení zdravotního stavu populace je situace odlišná. Měřítkem je nejvyšší dosažitelná úroveň zdraví na světě nebo v regionu. Kritérium dobrého zdravotního stavu tedy nemá absolutní, neměnnou úroveň, je relativní a mění se s rostoucí vyspělostí lidstva. Některé ukazatele rovněž dokládají velké rozdíly ve zdravotním stavu nejen podle věku, ale i podle společenského zařazení, vzdělání či místa kde žijeme.¹⁵

Pozitivní ovlivňování zdravotního stavu obyvatelstva může přinést jednotlivcům i společnosti prospěch, neobejde se však bez kvalitních a systematicky sledovaných informací o zdravotním stavu. Bez těchto informací není možno identifikovat závažné zdravotní problémy ani stanovit priority a cíle zdravotní politiky.

¹³ KŘIVOHLAVÝ, J. *Psychologie zdraví*. Praha: Portál, 2001. s. 37

¹⁴ Naděje dožití a průměrný věk. In *Statistika a my: měsíčník českého statistického úřadu* [online]. 2015 [cit. 2016-02-01]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2015/03/nadeje-dozeni-a-prumerny-vek/>

¹⁵ *Zpráva o zdraví obyvatel České republiky*. Praha: Ministerstvo zdravotnictví. 2014. s. 5

Světová zdravotnická organizace WHO rovněž uvedla, že mezi základními determinanty, jež ovlivňují kvalitu lidského zdraví a života patří příjem a sociální status člověka, úroveň vzdělání, fyzické prostředí, podpůrné sociální sítě, zdravotní péče, pohlaví nebo genetiky. Zdraví je ovlivňováno řadou faktorů. Tyto faktory působí na zdraví ve vzájemné interakci a nelze přesně stanovit působení každého z nich. Bylo zjištěno, že vliv prvků, které člověk nemůže nijak ovlivnit, např. genetiku či zdravotnický systém, je odhadován na pouhých 20%.¹⁶

V současné době je na naši společnost kladen důraz na zdravý životní styl a prevenci. A nestává se tak už jen z iniciativy odborné veřejnosti či lékařů. Žít zdravě se aktuálně stalo módním trendem v celé západní společnosti. Stojí v popředí oblíbených medializovaných témat, a tak se rovněž zdraví stalo novým, atraktivním zbožím na trhu.

Souhrn vnějších činitelů, jež ovlivňují lidské zdraví je neustále podrobován nejrůznějším výzkumům a měřením. Mezi nejčastější spadá výživa, pohybová aktivita, nadváha a obezita, kouření, alkohol, užívání drog a léků, stres nebo faktory životního prostředí.

Studie, které se zabývaly problémem ve výživě obyvatelstva ČR zjistily, že primárním problémem je nevyvážená dostupnost a skladba stravy a nadměrný energetický příjem. Dále nedostatek zeleniny a ovoce ve stravě, vysoká konzumace soli nepravidelné stolování. Za nevhodné jsou také považovány časté způsoby přípravy pokrmů pomocí smažení nebo fritování. Ze zjištěných informací tedy vyplývá, že výživové zvyklosti naší společnosti nejsou zdaleka optimální. Přes všechny dosavadní pokroky má informovanost veřejnosti a odborných doporučení velké rezervy.¹⁷

Za základní fyziologickou potřebu člověka je považován pohyb. Pohybová aktivita má zahrnovat veškeré tělesné aktivity během dne, tj. v zaměstnání, doma i ve volném čase. Pravidelný pohyb přináší mnohé zdravotní benefity. Snižuje rizika kardiovaskulárních onemocnění, některých typů rakoviny, cukrovky, ale rovněž pomáhá udržovat optimální tělesnou hmotnost, funkci trávicího traktu či zvyšuje imunitu organismu. Vyvážený pohyb zkrátka přináší předpoklad pro zachování dobrého fyzického, psychického a kognitivního zdraví člověka. Odborníci tvrdí, že existuje spojitost mezi pohybovou aktivitou a průměrnou délkou života, pohybově aktivní lidé obvykle žijí déle než ti neaktivní.

V roce 2011 byly provedeny výzkumy, které se zabývaly pohybovými aktivitami dospělé populace v České republice. Výsledky nebyly nijak uspokojující, neboť se prokázalo,

¹⁶ KREBS, V. A KOL. *Sociální politika*. Praha: ASPL a.s., 2007. s. 315

¹⁷ *Zpráva o zdraví obyvatel České republiky*. Praha: Ministerstvo zdravotnictví. 2014. s. 94

že Česká republika, v celosvětovém srovnání, patří mezi země s nižším podílem osob s nízkou fyzickou aktivitou. Studie se zaměřila i na pohybové aktivity školáků. Podle jejích zjištění byla velká část dětí nedostatečně aktivní. Doporučení světové zdravotnické organizace WHO představuje pro zdravý vývoj dětí 60 minut pohybové aktivity denně. Toto doporučení však splňovala pouze pětina dívek a čtvrtina chlapců.¹⁸

S nesprávným stravováním a nízkou mírou přirozeného pohybu úzce souvisí problematika nadváhy a obezity populace. Jistou roli hrají i genetické předpoklady, pouze však pro určitý okruh obézních jedinců. Obezita přispívá k řadě chronických onemocnění, která se v budoucnu z demografického hlediska projeví na snížené kvalitě nebo délce života. Dle zjištěných hodnot více než polovina dospělé populace v České republice (57%) má vyšší než normální hmotnost (hodnoty BMI 25 a víc). K nadváze a obezitě v naší společnosti trpí více muži, z hlediska věku potom starší lidé. Nejvyšší nárůst výskytu obézních nastal ve věkové skupině 35-44letých mužů a 65-74letých žen. Zvýšená hmotnost negativně ovlivňuje zdraví a psychiku člověka a zvyšuje potřebu lékařské péče.¹⁹

Zdravotní stav české společnosti negativně ovlivňuje kouření a konzumace alkoholu a drog. Průzkumy zjistila, že v současné době kouří v České republice zhruba 32% populace, z toho aktivních denních kuřáků než kuřaček. Nejvyšší výskyt kuřáků se pohybuje ve věkové kategorii od 15 do 24 let (44,7%), s věkem se procento kuřáků snižuje, 33,8% u osob ve věku 25-44let, 28,9% ve skupině 45-64let. U osob ve věku 65 let a více je to potom 20,8%. Studie, které se v roce 2011 zabývaly kuřáctvím u dětí a mládeže zjistily, že ve věku od 13 do 15 let bylo mezi žáky českých škol celkem 30,6% kuřáků, z toho více dívek než chlapců.

Co se konzumace alkoholu týče, jeho spotřeba v České republice patří mezi jednu z nejvyšších v evropských zemích. Spotřeba čistého alkoholu na jednoho dospělého obyvatele činí kolem 16,6 litru, přičemž evropský průměr je 12,5 litru na osobu. Rizikových konzumentů je mezi muži asi 26%, mezi ženami 13%. Téměř polovinu na celkové konzumaci alkoholu nese pivo, 30% tvoří lihoviny, zbytek připadá pak na víno. Smutnou statistiku potvrzují i výzkumy, které se zabývaly konzumací alkoholu u dospívajících. Čeští dospívající patří v Evropě do skupiny s nejčtenějším požitím alkoholu.²⁰

Na podzim roku 2012 provedlo Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti studii o užívání návykových látek. Výzkum byl proveden na reprezentativním vzorku společnosti ve věku od 16 do 64 let a účastnilo se ho 2134 respondentů.

¹⁸ *Zpráva o zdraví obyvatel České republiky*. Praha: Ministerstvo zdravotnictví. 2014. s. 99 – 101

¹⁹ Tamtéž. s. 101 – 104

²⁰ CSÉMY, L., SOVINOVA, H. *Kouření cigaret a pití alkoholu v České republice*. Praha: Státní zdravotní ústav, 2001. s. 98

Nejfrekventovanější vyzkoušenou nelegální drogou byly konopné látky (27,9%), následovaly je halucinogenní drogy (5,3%) a extáze (3,6%). Poměrně vyrovnané zkušenosti byly s pervitinem, kokainem, amfetaminem a LSD (2,3 – 2,8%). Nejnížší byla zkušenost s heroinem, kterou uvedlo 0,6% dotázaných respondentů.²¹

Nemocnost je jedním z hlavních ukazatelů vypovídajících o zdravotním stavu obyvatelstva. V České republice zauímají první příčku kardiovaskulární onemocnění, které jsou nejčastější příčinou hospitalizace, ale rovněž smrti. V pořadí jako druhé nejfrekventovanější onemocnění jsou na našem území diagnostikována nádorová onemocnění, jejichž výskyt má mírnou ale trvale vzestupnou tendenci. Nádorová onemocnění jsou tak druhou nejčastější příčinou úmrtí. Mezi rozšířené chronické neinfekční onemocnění patří diabetes mellitus. V České republice tzv. cukrovkou trpí zhruba 7% obyvatelstva, přičemž 90-95% tvoří diabetici 2. typu. Podobně jako v celé Evropě i v České republice je sledován zvyšující se počet alergických onemocnění. Alergie se v posledních několika letech stala jedním z nejčastějších chronických neinfekčních onemocnění. Velký podíl nárůstu spadá do dětského a adolescentního věku. Podle šetření Státního zdravotnického ústavu v roce 2012 trpělo alergickým onemocněním asi 30% dětské populace. U malých dětí je nejčastějším projevem alergie atopický ekzém, u dospívajících pak alergická pylová rýma.

Nejčastější příčinou pracovní neschopnosti způsobují v české společnosti nemoci pohybové soustavy. Omezení, jež způsobují, představují výrazné ekonomické ztráty nejen pro jednotlivce v produktivním věku ale i pro celou společnost, neboť mají v průměru vždy dlouhodobého trvání. V Česku je rovněž hlášen vysoký počet infekčních onemocnění. V důsledku očkování ubývá případů nákazy virové hepatitidy typu B, opačnou tendenci však vykazují onemocnění klíšťové encefalitidy nebo Lymeské boreliózy. V roce 2012 byl zachycen dosud nejvyšší výskyt HIV pozitivních, a jejichž počet neustále stoupá. Nepříznivý vzestupný trend rovněž vykazuje výskyt řady bakteriálních sexuálně přenosných nemocí.

Z hlediska úrazovosti jsou nejvíce ohroženou skupinou děti. K dětským úrazům dochází nejčastěji v domácím a školním prostředí. Nejčastěji se jedná úrazy následkem pádů u dětí ve věku 2-5 let dochází k častým úrazům následkem otravy. U dospělých je největší počet úrazů spojen s úrazy dopravními. Riziko úrazů a nemocí nesou rovněž i mnohá zaměstnání, v takovýchto případech hovoříme o nemocech z povolání, které ohrožují zdravotní stav obyvatelstva.²²

²¹ *Zpráva o zdraví obyvatel České republiky*. Praha: Ministerstvo zdravotnictví. 2014. s. 112 – 118

²² Tamtéž. s. 122

1.3. Vzdělání

Vzdělání jako cíl sám o sobě, odpovídá touze jedinců po poznání, po osvojení kultury, v níž žijí, ale i jako přípravu pro život v lidském společenství.

Rozšíření vzdělání bývá často spojováno s procesem industrializace společnosti. Fungování moderního průmyslu, obchodu, zemědělství a služeb je nemyslitelné bez efektivní komunikace a bez lidí schopných vykonávat specializovaná povolání vyžadující odbornou přípravu. Vzdělání má tedy význam, nejen pro jednotlivce, ale i pro celou společnost. Je hluboce zakořeněné v národní historické tradici a ovlivňuje hodnotovou orientaci lidí.

Jak již bylo uvedeno, vzdělání ovlivňuje lidskou bytost a má význam pro univerzální lidské hodnoty, jako jsou tolerance a spolupráce. Vliv má také na rodinný život, způsob výchovy dětí a kvality nové populace, nebo na způsob trávení volného času obecně. Má důležitý význam pro rozvoj společnosti ve smyslu vědeckotechnickém, ekonomickém, mravním a duchovním.²³

Vzdělání tak zastává v životě člověka celou řadu důležitých funkcí. Výchovná neboli formativní funkce se promítá do utváření osobnostních, morálních a charakterových vlastností jedince. Díky ní si člověk osvojuje jisté způsoby a normy chování. Výchova má v životě člověka nezastupitelnou úlohu pro rozvoj a kultivaci člověka. V procesu učení si člověk získá a osvojí řadu poznatků a dovedností. Vzdělání rovněž funguje jako celospolečenská prevence, zaměřená k všestranné kultivaci jedince a jeho integrace do společnosti. Je mu tak přikládána váha nezbytná pro získání zaměstnání, zajištění životní existence a plnění společenských rolí. S touto funkcí souvisí i funkce socializační, která vzděláním formuje člověka jako společenskou bytost a začleňuje jej do společnosti. Prostřednictvím znalostí a kvalifikace plní vzdělání faktor výrobní a efekt ekonomického růstu. Kvalifikační funkce formuje předpoklady a způsobilost výkonu určitého povolání získáním odborných znalostí a dovedností. Může také jít o změnu nebo rozšíření stávající kvalifikace. Ochrannou a kontrolní funkci představuje vzdělání zejména v případě základních a středních škol, kde je prováděna sociální kontrola a dozor nad nezletilými.²⁴

Cílovou populací v rámci vzdělávání jsou především děti předškolního věku, děti školou povinné, dospívající mládež, ale i dospělí připravující se nebo zdokonalující se pro výkon povolání. Vzdělávací soustavy mají obsahovat prvky sloužící k dosažení všeobecné

²³ POTŮČEK, M. A KOL. *Veřejná politika*. Praha: Sociologické nakladatelství Slon, 2005. s. 282

²⁴ DUDKOVÁ, I., DUDKA, M. *Sociální politika*. Praha: Grada, 2013. s. 158

gramotnosti, orientaci na vzdělání a získávání znalostí a dovedností. Důležitou roli hraje míra motivace k učení nebo kontinuálnímu vzdělávání v každém věku.²⁵

Instituce, které jsou zodpovědné za vzdělání našich občanů, jsou členěny podle věku a zralosti nebo podle schopností objektů vzdělávací politiky. Pre-primární vzdělání je uskutečňováno v předškolních zařízeních, tedy v mateřských a speciálních mateřských školách. V návaznosti na mateřské školy nastupuje primární vzdělávání, které je realizováno na prvním stupni základních škol a zahrnuje tak děti od prvního do pátého ročníku. Po ukončení prvního stupně je v České republice možné na základě přijímacího řízení pokračovat ve studiu na víceletém gymnáziu. Nižší sekundární vzdělání zahrnuje žáky druhého stupně ZŠ. Školy poskytující vyšší sekundární vzdělání jsou především čtyřletá gymnázia, střední odborné školy a odborná učiliště. Spadá sem však už i 5. - 8. ročník osmiletých gymnázií. Od roku 2000 není podmínkou pro studium na střední škole ukončení základní školní docházky, ale pouze splnění povinné školní docházky, což znamená absolvování 9 let na základní škole. Střední škola je zaměřena na poskytování všeobecného nebo odborného vzdělání. Maturita je jednou z podmínek přijetí na školy, které poskytují terciální vzdělávání.²⁶

V rámci vzdělávacího systému v České republice rozlišujeme tři typy středních škol. Gymnázia, poskytující úplné střední všeobecné vzdělání a připravují studenty především na studium na vysokých školách. Střední odborné školy poskytují úplně střední odborné vzdělání. Jejich absolvováním studenti získají odbornou kvalifikaci pro výkon povolání nebo mohou pokračovat ve studii na vyšších či vysokých školách odborného zaměření. Střední odborná učiliště ve dvou a tříletých oborech zajišťují přípravu pro dělnické profese. V nabídce některých učilišť jsou i čtyřleté obory ukončené maturitou pro dělnická povolání, která vyžadují vyšší kvalifikace. Speciální školy jsou určeny pro žáky s různými druhy handicapů. Doplnující a rozšiřující formy studia v naší společnosti nabízejí postsekundární vzdělávací instituce, například jazykové školy. Následně první stupeň terciálního vzdělávání umožňují vyšší odborné školy, jejichž studium je možné po absolvování střední školy s maturitou. Tato forma je ukončena absolutoriem. V rámci vysokých škol rozlišujeme několik stupňů terciálního vzdělávání, a to bakalářské a magisterské studijní programy, v rámci prvního stupně. Druhý stupeň terciálního vzdělávání obsahuje doktorskou přípravu, ukončenou titulem Ph.D.. V České republice je v posledních letech velmi rozšířeným trendem vzdělávání dospělých, v rámci celoživotních vzdělávacích programů. Rovněž se v posledních

²⁵ POTŮČEK, M. *Sociální politika*. Praha: Sociologické nakladatelství Slon, 1995. s. 89

²⁶ DUDKOVÁ, I., DUDKA, M. *Sociální politika*. Praha: Grada, 2013. s. 166 – 168

letech nemalé účasti těší vzdělávání seniorů na vysokých školách, označovaných jako univerzity třetího věku.²⁷

Dosažená úroveň vzdělání patří mezi základní ukazatele, kteří slouží k posouzení kulturní úrovně a kvality lidského kapitálu u různých skupin obyvatelstva. Je proto zcela pochopitelné, že se v dnešní době některé vzdělávací instituce snaží co nejvíce přizpůsobit nárokům pracovního trhu. Profesní příprava je chápána jako jedna z hlavních priorit vzdělávací politiky.²⁸

V roce 2011 proběhlo na území České republiky poslední sčítání lidu, vedené Českým statistickým úřadem. Jedním z hlavních dat, jež jeho výsledky přinesly, byla data o dosaženém vzdělání celé dospělé populace. Statistiky školství a vzdělávání poskytují přehled o studentech a absolventech různých typů škol. Proces a úroveň vzdělání jednotlivce však tyto statistiky nezachycují.

Při sčítání lidu v roce 2011 byla úroveň vzdělání obyvatelstva vyhodnocena následovně; třetina obyvatel ve věku 15 a více let dosahovala středního vzdělání (nebo vyučení) bez maturity. Následující nejpočetnější skupinu tvořili lidé s úplným středoškolským vzděláním ukončeným maturitní zkouškou, s podílem 27,1%. Vysokoškolského vzdělání pak dosáhl každý osmý obyvatel. Zajímavé je i rozložení vysokoškolských studentů dle pohlaví, podle *Statistické ročenky školství v akademickém roce 2014/2015* studovalo na vysokých školách 56% žen a 44% mužů. Jejich poměr se však výrazně lišil z hlediska typů vysokých škol. Ve skupině technických věd a nauk bylo zastoupení žen v celkovém množství 31%, zatímco v pedagogice, učitelství a sociální péči až 82%.²⁹

Postupné zvyšování vzdělanostní úrovně obyvatelstva dokládá i struktura populace. Podíl osob s maturitním nebo vyšším vzděláním překračuje u věkových kategorií 20-29 let dokonce tři pětiny populace. Mezi 25-29letými tvoří osoby s úplným středním vzděláním téměř třetinu, podíl středního vzdělání bez maturity tak klesl na méně než čtvrtinu a je tak téměř srovnatelný s podílem vysokoškolsky vzdělaných. Překvapivě se však i mírně zvyšuje podíl osob, které mají pouze základní vzdělání.³⁰

Žijeme v době, kdy již hodnota dosaženého vzdělání nezaručuje úspěch a postavení na pracovním trhu. V porovnání pracovní struktury zaměstnaných však stále platí, že pro osoby,

²⁷ KREBS, V. A KOL. *Sociální politika*. Praha: ASPL a.s., 2007. s. 439

²⁸ POTŮČEK, M. *Sociální politika*. Praha: Sociologické nakladatelství Slon, 1995. s. 87

²⁹ Statistická ročenka školství: Výkonové ukazatele 2014/ 2015. *Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy* [online]. 2015 [cit. 2015-11-21]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statisticka-skolstvi/statisticka-rocenka-skolstvi-vykonove-ukazatele>

³⁰ Úroveň vzdělání obyvatelstva podle výsledků sčítání lidí. *Český statistický úřad* [online]. 2014 [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20536250/17023214.pdf/7545a15a-8565-458b-b4e3-e8bf43255b12?version=1.1>

kteřé dosáhly pouze základního nebo středního vzdělání bez maturity, je uplatnění na trhu práce těžší než u lidí vzdělanějších.

1.4. Práce

Charakteristickou činností člověka, jako živočicha, je práce. Prací tedy rozumíme plánovitou organizovanou a vědomou činnost, fyzickou nebo duševní, která směřuje k uspokojení životních potřeb člověka. Z hlediska ekonomie je práce společně s půdou, kapitálem, informacemi a technologiemi významným výrobním faktorem.³¹

Práce pro člověka představuje nejen způsob obživy, ale i způsob životního stylu. Pracovní doba představuje pro zaměstnaného člověka část dne, které musí mnohdy podřítit svůj volný čas a soukromý či rodinný život. Mnoho lidí řadí spokojenost v zaměstnání k hlavním životním prioritám. A často je spokojenost na pracovišti rozhodujícím faktorem, který je upřednostňován před velikostí výdělku.

Způsob obživy je však jen jednou z mnoha hodnot, kterou práce do života člověka přináší. Práce má v naší kultuře hlubinné zakotvení, a to jak v uspořádání společnosti, tak v psychice člověka. Povinnost zaměstnání hraje ústřední roli v organizaci existence člověka. Současná společnost očekává, že praceschopný jedinec bude své příjmy získávat především prací či činnostmi s ní spojenými. Zaměstnání hraje v naší kultuře roli centrální instituce, skřez kterou se realizujeme. Cíle, status, sociální kontakty, struktura našeho života i jednotlivých dnů jsou odvozeny od zaměstnání. Vzdělání, bývá chápáno jako příprava na zaměstnání a volný čas slouží po práci jako regenerace.

Práce a pracovní vztahy jsou zdrojem osobního statusu a identity člověka. Představuje způsob sebeúcty, která se odvíjí od finančního ohodnocení či pracovní pozice. Zaměstnání představuje vstup do kontextu kontrastujícího s domácím prostředím, je základnou pro získávání a zdokonalování dovedností a schopností člověka. Práce a zaměstnání se rovněž podílí na socializační složce lidského života, pomáhá nám navazovat kontakty, pracovní prostředí často přináší přátelství a příležitosti participovat se na širších aktivitách s ostatními lidmi.³²

V dnešní době je častým předmětem mnoha diskusí otázka rovných příležitostí v zaměstnání. Tedy žádná privilegia a zvýhodnění by neměla upřednostňovat jedny před

³¹ JANDOUREK, J. *Úvod do sociologie*. Praha: Portál, 2003. s. 152

³² MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Praha: Sociologické nakladatelství Slon, 2002. s. 56 – 60

druhými. O rovnostech příležitostí se často ve společnosti debatuje v souvislosti s gendrovou tematikou. Teorie gendrové nerovnosti upozorňují, že postavení mužů a žen v zaměstnání je nejen různé, ale nerovné. Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, tuto skutečnost může ovlivňovat fakt již nerovného zastoupení mužů a žen v některých oborech, kdy toto zastoupení bylo dáno do kontextu s rozložením mužů a žen na vysokých školách. V praxi jsou pak při pohledu na různé obory pracovního trhu tyto údaje ještě vyhocenější.

Ženy mají z pravidla těžší podmínky pro budování kariéry, minimálně jsou obsazovány na nejvyšší možné pozice a v případě, že se nacházejí ve stejné pozici jako muži, jejich finanční ohodnocení je nižší. V České republice se průměrný plat mužů a žen liší rozdílem o sedm tisíc korun. Nejvyšší rozdíly ve finančním ohodnocení panují ve vysokém managementu a na pozicích obchodníků, kdy rozdíl činí asi 43-48%. Jediný obor, kde je průměrný plat žen vyšší než mužů, je doprava a logistika. Největší rozdíly na výplatních páskách přichází po 35. roce věku a 6. roku kariéry.³³

Podle některých teoretiků dnes žijeme v tzv. výkonové společnosti. Tímto pojmem je označována průmyslová společnost, kdy je sociální jednání ovlivněno výkonovou motivací. Status členů takové společnosti je určen jejich výkonem pro celek. Změny na trhu práce přináší i neustálá modernizace, technologizace a automatizace, která postupně nahrazuje lidský faktor v řadě zaměstnání. Tento trend má tak negativní dopad na zvyšování nezaměstnanosti, ale rovněž na snižování lidského sebevědomí. Neustálý technický vývoj tak degraduje hodnotu lidské práce, a dá se říci, že v moderní společnosti si člověk, lačný po vyšším zisku a větším výkonu, podřezává větev sám pod sebou.

Lidé nechtějí jen práci, chtějí být zaměstnání. V situacích, kdy je jedinec vystaven nezaměstnanosti, případně odejde do důchodu, mohou se u něj vyskytnout závažné psychické potíže. Bez zaměstnání jsou lidé v naší kultuře strženi do nestrukturované sociální a morální prázdnoty, a to bez ohledu na to, že i při rozvinutém sociálním zabezpečení státu je umožněno přežití bez příjmů ze zaměstnání. Vyloučení ze zaměstnání znamená deprivaci základních potřeb, které práce a zaměstnání přímo uspokojují.³⁴

Zaměstnání je prostředkem společenského vzestupu, takže nezaměstnanost neznámá jen ztrátu dosavadního statusu, ale i ztrátu statusů budoucích. Nezaměstnanost je stav, kdy lidé sice pracovat chtějí a práci hledají, nedaří se jim však přiměřenou a adekvátní práci získat. V České republice byla průměrná míra nezaměstnanosti během roku zhruba 6,46 %.

³³ Ženy stále vydělávají pouze 77 procent platu mužů. *Platy* [online]. 2015 [cit. 2015-12-29]. Dostupné z: <http://www.platy.cz/analyzy/zeny-stale-vydelavaji-pouze-77-procent-platu-muzu/50189>

³⁴ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Praha: Sociologické nakladatelství Slon, 2002. s. 60 – 61

S podobnými údaji se pohybovala nezaměstnanost v lednu roku 2016, přičemž z prosincových 6,2% stoupla na 6,4%. Bilance letošního roku, je však s porovnáním s lednem roku loňského poněkud příznivější, tehdy se nezaměstnanost pohybovala na 7,7%. Déle než rok bez stálého zaměstnání bylo zaznamenáno asi 40,1% nezaměstnaných. Na podporu v nezaměstnanosti dosáhlo potom 26,5 % uchazečů.

Pozitivní skutečností je ovšem fakt, že nezaměstnanost v České republice patří, v porovnání s ostatními evropskými zeměmi, k jedné z nejnižších.³⁵

³⁵ Nezaměstnanost v ČR: Vývoj 2016. *Kurzy* [online]. 2016 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.kurzy.cz/makroekonomika/nezamestnanost/>

2. Politický systém České republiky

V předchozí kapitole byly objasněny zásadní skutečnosti lidského života, jež jsou pokládány za prioritní nikoli jen pro kvalitní způsob života, ale protože vytváří podmínky nezbytné pro možnost přežití celé lidské existence v tempu soudobé moderní společnosti. Pro připomenutí, mezi tyto základní stavební kameny lidské společnosti, je v rámci této práce nahlíženo na lidské zdraví, rodinný život, vzdělání a zaměstnání. Společenský systém je zde tedy vnímán jako nositel bazálních hodnot a norem, které tvoří základní pilíře naší kultury. Představuje tak všeobecně respektované standardy, zvyky a obyčeje, které jsou v souladu s běžným životem občanů české společnosti.

Z praktického pohledu, je pak společenský systém součástí vyššího řádu, který představuje systém politický. Politický systém upravuje a vymezuje všechny zmíněné skutečnosti společenského systému prostřednictvím zákonných právních předpisů a právních norem, jež tvoří jádro ústavního pořádku České republiky. Proto všechny významné výše jmenované hodnoty společenského systému tak paralelně koexistují v podobě, která je součástí sociální politiky státu.

Hlavní a základní principy politického systému České republiky jsou zakotveny v Ústavě České republiky a v Listině základních práv a svobod. Oba tyto dokumenty pak tvoří jádro ústavního pořádku České republiky. Základní principy ústavního pořádku České republiky, zakotvené v uvedených dokumentech, upravují především státní sféru, jako jsou ústavní instituce a jejich činnost. Ústavní principy se pak především vztahují na celý politický systém.

Česká republika je svým politickým zřízením parlamentní demokracií, neboť principy českého politického systému, jako je například svrchovanost lidu, legitimita státní moci, suverenita lidu, dělba moci, svobodná soutěž politických stran, odmítání násilí jako prostředek politiky, či ochrana menšin, je možné chápat za elementární prvky demokratického režimu.³⁶

Zárukou demokracie, že státní moc nebude zneužívána proti občanům státu, představuje princip oddělení mocí. Státní moc je charakterizována jako síla, která pomocí práva zabezpečuje zformování, upevnění a ochranu ekonomických, sociálních, politických, kulturních a jiných společenských vztahů vyhovujících vládnoucí reprezentaci. Z tohoto

³⁶ VODIČKA, K., CABADA, J. *Politický systém České republiky: Historie a současnost*. Praha: Portál, 2011. s. 196

důvodu nemůže být moc svěřena do rukou pouze jediného orgánu. Dělbá moci má tak zabránit jejímu zneužití, kdy by mohly být ohroženy práva a svobody občanů. Ústava České republiky rozlišuje tři složky moci – legislativu, v podobě poslanecké sněmovny a senátu, exekutivu, s jejíž činností je spojena funkce prezidenta republiky, vlády a státních zastupitelstev a jurisdikci, která se věnuje především funkcím Ústavního soudu, Nejvyššího správního soudu a obecným soudům. Institucionální dělba moci se uskutečňuje díky napjatému a konkurenčnímu poměru mezi ústředními a ústavními orgány, to je mezi oběma komorami parlamentu, prezidentem republiky, vládou a Ústavním soudem.³⁷

Česká republika je právním státem. Znamená to, že principem právního státu je především ústavnost, tedy ustanovení Ústavy jsou chápány jako základ celého procesu utváření práva. Chápe tak ustanovení Ústavy jako základ celého procesu utváření práva, odráží se v příslušných normách ústavní listiny a je uplatňován jak v zákonodárném procesu, tak i při aplikaci práva výkonnou a soudní mocí. Pojetí právního státu v českém ústavním řádu zdůrazňuje základní lidská práva, která jsou obsažena v Listině. Lidská práva jsou svobodami jednotlivce vůči státu a společně s ostatními ústavními ustanoveními zaručují dodržování základních politických principů, které jsou v Ústavě považovány za nejvyšší prioritu.

Politický systém a systematika a dikce všech jeho hlavních dokumentů se snaží založit charakter České republiky na principech antropocentrického státu, tedy státu, ve kterém je člověk a jeho zájmy středobodem státních snah a cílů. Stát, jak již bylo dříve zmíněno, je výsledným produktem určitého stupně rozvoje společnosti a představuje politickou organizaci, která reflektuje politický systém, který se ve společnosti vyprofiloval.

Český stát, jakožto demokratický stát v moderní společnosti zajišťuje řadu činností, jedná se především o funkci práva, vnitřního pořádku a vnějšího bezpečí. Chrání práva a svobody občanů a dalších právních subjektů, zajišťuje veřejné sociální služby, jako je školství nebo zdravotnictví a v neposlední řadě zabezpečuje minima životního standardu všech občanů.³⁸

Mluvíme-li tedy o státě, který je takto schopen zajistit své rezidenty v případě jejich sociální potřeby, a poskytuje jim sociální ochranu a bezpečí, máme na mysli tzv. sociální stát. Sociální stát se řadí ke stěžejním pojmům politických a sociálních teorií, právně-teoretických úvah a problematice sociální politiky a sociálního zabezpečení. Pojem sociálního

³⁷ VODIČKA, K., CABADA, J. *Politický systém České republiky: Historie a současnost*. Praha: Portál, 2011. s. 199

³⁸ VEČEŘA, M. *Sociální stát: Východiska a přístupy*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. s. 17 – 19

státu je třeba chápat v souvislosti s výkonem sociální politiky státu. Teorie sociálního státu vychází tak z širšího pojetí sociální politiky, pro kterou sociální stát vytváří konkrétní sociálněpolitický, právní a ekonomický rámec.

Sociální politika státu je tedy politikou, která se primárně zaměřuje na člověka, na rozvoj a kultivaci jeho životních podmínek, dispozic, a na rozvoj jeho osobnosti a kvalitu jeho života. Je nutné nahlížet na sociální politiku jako na celek, jako na systém s komplikovanými vnitřními vazbami i s vazbami na další prvky společenského systému. Širší chápání sociální politiky ji vystihuje jako určitou koncepci společnosti a s ní související základní sociální ideje, které se dotýkají politických a ekonomických vztahů ve společnosti. Patří sem tedy politika sociálního zabezpečení, zdravotní politika, politika zaměstnanosti, politika vzdělávání, bytová politika a populační a rodinná politika. Užší pojetí chápe sociální politiku státu jako snahy o zdokonalení životních podmínek lidí cílevědomou činností státu, organizací a institucí. Ty následně vytváří podmínky, které omezují sociální nerovnováhu a zajišťují harmonický vývoj jedinců, skupin a společnosti celkově. To se uskutečňuje prostřednictvím konkrétních dílčích opatření a sociálních dávek, které mají poskytnout pomoc v tíživých akutních sociálních situacích.

Sociální stát je vyjádřením faktu, že sociální politika v moderní společnosti není jen soukromou záležitostí jednotlivce nebo jeho rodiny, ale stává se veřejným problémem, na jehož řešení se musí podílet i stát garantováním určité minimální úrovně sociálních podmínek pro každého.

2.1. Rodinná politika

Rodina je považována za nejstarší základní jednotku společnosti. Proto bývá ve většině států předmětem zvláštní podpory prostřednictvím opatření rodinné politiky, která je nedílnou součástí sociální politiky státu. Tato podpora je obvykle realizována právními, ekonomickými a sociálními opatřeními. Vědomé a cílené působení veřejných institucí na právní, ekonomický a sociální stav rodin, na její členy a na její prostředí staví tak rodinu pod zvláštní ochranu státu. Nedílnou součástí této ochrany je garantování práv na svobodu a sebeurčení členů rodin.³⁹

Objekty rodinné politiky mohou být v závislosti na politických preferencích především lidé připravující se na partnerský vztah, rodinný život nebo rodičovství, dále jednotlivci ve

³⁹KREBS, V. A KOL. *Sociální politika*. Praha: ASPL a.s., 2007. s. 348

specifické rodinné situaci, například pracující ženy – matky, děti určené k adopci, nastávající svobodné matky či staří osmělí lidé. Rovněž se může jednat o rodiny sociálně potřebné, což vystihuje ty rodiny, které se nacházejí na hranici chudoby, s nezaměstnanými členy, sociálně izolované, neintegrované, či rodiny se sociálně nesoběstačnými členy, tedy dětmi, staršími členy, invalidy a nemocnými. V poslední řadě se rodinná politika týká patologických rodin, které jsou charakterizované výskytem násilí, zneužíváním či týráním dětí, zanedbáváním výchovy a péčí o děti nebo alkoholismem a jinou patologickou závislostí rodičů.⁴⁰

V České republice se rodinná politika formovala od počátku 50. let. Veškerá tehdejší opatření rodinné politiky byla prováděna v rámci soustavy tzv. společenské pomoci rodinám s dětmi, jednalo se většinou o peněžité dávky pojaté jako dávky nemocenského pojištění. Tato soustava společenské pomoci rodinám s dětmi byla pak na počátku 90. let tvořena prvky přímé a nepřímé finanční pomoci, službami a pomocí naturální a tyto dávky doplňovaly nebo nahrazovaly příjem rodin či řešily specifické sociální situace.⁴¹

Hlavní pozornost je v rodinné politice zaměřena na pomoc rodinám s nezaopatřenými dětmi, nebo jinými nesoběstačnými členy. V obou případech se pomoc realizuje formou finanční podpory, poskytováním služeb přímo v domácnosti nebo substitucí rodinné péče ve specializovaných zařízeních.

Současné pojetí zákonné normy o státní sociální podpoře umožňuje realizovat podporu rodin při vytváření podmínek pro individuální řešení sociálních situací rodin, kde rozhodující iniciativa patří rodině a stát organizuje sociální solidaritu jako jeden z dominantních principů sociální politiky pro rodiny, a to na základě přímých a nepřímých nástrojů podpory rodin.⁴²

Přímý systém státní sociální podpory je realizován v podobě pěti základních dávek, které jsou upraveny zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. Jedná se o přídavek na dítě, rodičovský příspěvek, příspěvek na bydlení, porodné a pohřebné. Od 1. ledna 2013 dávky pěstounské péče přestaly být dávkami státní sociální podpory. Právní úpravu dávek pěstounské péče obsahuje zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a to jako dávky: příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměna pěstouna, příspěvek při převzetí dítěte, příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla, příspěvek při ukončení pěstounské péče.⁴³

⁴⁰ POTŮČEK, M. *Sociální politika*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995. s. 101 – 102

⁴¹ KREBS, V. A KOL. *Sociální politika*. Praha: ASPL a.s., 2007. s. 348

⁴² Tamtéž. s. 348 – 358

⁴³ Státní sociální podpora. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2016 [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: www.mpsv.cz/cs/2#dsp

Nárok na rodičovský příspěvek má rodič, který po celý kalendářní měsíc osobně celodenně a řádně pečuje o jedno dítě do 4 let věku nebo do 7 let, je-li dítě dlouhodobě zdravotně postižené. Rodičovský příspěvek rodiči nenáleží v případě, když jeden z rodičů má nárok po celý kalendářní měsíc na peněžitou pomoc v mateřství, peněžitou pomoc nebo nemocenské poskytované v souvislosti s porodem, a to v době ode dne narození dítěte. V případě, že by výše těchto dávek byla nižší než výše rodičovského příspěvku, náleží rodičovský příspěvek ve výši rozdílu mezi tímto příspěvkem a uvedenými dávkami.⁴⁴

Státní podpora rodin se v České republice uskutečňuje i systémem odpočitatelných položek z daně příjmu fyzických osob. Tyto sociální transfery mohou však využívat pouze plátcí daní, znamená to, že daňovou podporu nemohou využívat domácnosti s dětmi, které se vyskytují v pásmu uznané adresné sociální pomoci. V současné době jsou v České republice jedinou formou daňové podpory rodin dva standardní odpočty od základní daně. Na základě sociálního postavení poplatníka umožní snížit daňový základ, a tím i velikost finančních prostředků odvedených státu. Prvním je odpočet na vyživované dítě, tím druhým je odpočet částky, vztahující se na manželku (manžela), žijící s poplatníkem v jedné domácnosti, pokud nemá vlastních příjmů přesahující určený zdaňovací limit. Daňovou podporu rodin s dětmi lze rovněž realizovat prostřednictvím slev na dani. Je prokazatelné, že přítomnost dítěte v rodině představuje z ekonomického hlediska pro rodinu zátěž. Systém přímých a nepřímých podpor zaměřených na rodiny s dětmi si klade za cíl tuto zátěž co nejvíce zmírnit.⁴⁵

Částečnou nebo úplnou náhradu rodinné péče poskytují jesle, mateřské školy, kojenecké ústavy, domovy pro mládež nebo SOS vesničky. Zvláštním institucí rodinné péče představuje adopce.

V České republice je po vzoru západních zemí rozvinuté zákonodárství, které se zavazuje chránit těhotné ženy před ztrátou zaměstnání a zaručuje jejich návrat do určité doby po porodu. Významnou formou pomoci rodičům je vytváření příznivých podmínek pro jejich uplatnění na trhu práce, jako je například zkrácená či pružná pracovní doba.

K finanční podpoře rodin s jinými nesoběstačnými členy dochází prostřednictvím příspěvků členům rodiny, kteří nemohou z důvodů celodenní péče o příbuzného nastoupit do zaměstnání. Péči v rodině rovněž nahrazují dětské domovy, domovy důchodců, léčebny dlouhodobě nemocných nebo nemocnice a psychiatrické léčebny.⁴⁶

⁴⁴ DURDISOVÁ, J. A KOL. *Sociální politika v ekonomické praxi*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2005. s. 143

⁴⁵ KREBS, V. A KOL. *Sociální politika*. Praha: ASPL a.s., 2007. s. 358 – 362

⁴⁶ POTŮČEK, M. *Sociální politika*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995. s. 103 – 105

Rodinné politice jde tedy o ekonomickou, sociální a právní ochranu a podporu rodin a jejích závislých členů (dětí, starších osob, osob nemocných a invalidních) a o řádnou výchovu dětí. Jejím hlavním cílem je zmírnění narůstajících nákladů rodin při opatrování mladé generace realizací principu sociální solidarity, principu sociální spravedlnosti a sociální garance. V současnosti je rodinná politika podmíněna i kvalitní spoluprací mezi rezorty, státními organizacemi, neziskovými organizacemi, soukromými a jinými subjekty občanské společnosti.⁴⁷

2.2. Zdravotní politika

Právo na zdraví je základem zdravotní politiky státu. Je považována za výraz zájmu státu o zdravotní stav obyvatelstva, a proto jako taková úzce souvisí s hospodářskou politikou státu, neboť zdravý stav populace je podmínkou rozvoje ekonomiky. V evropském kontextu má zdraví populace hodnotu deklarovanou jako veřejné bohatství a je chápáno jako zdroj společenského růstu země. Z tohoto důvodu je právo na zdraví a zdravotní péči garantováno státem.

Zdravotní politika je nejčastěji definována jako cílevědomá činnost státu zaměřená na ochranu, podporu a obnovu zdraví obyvatelstva. Přičemž se zaměřuje na dva druhy aktivit, a to: politiku tzv. ex post, tedy politiku zaměřující se na léčení a negativní změny zdravotního stavu člověka. Z ekonomického hlediska je realizace této politiky velmi nákladná. Druhý typ zdravotní politiky, který bývá označován pojmem ex ante, je politikou preventivní. Zaměřuje se na ochranu a podporu zdraví, ve směru zamezení a vzniku nemoci.

Důležitou roli ve zdravotní politice hraje stát. Jeho úloha by měla spočívat ve vytváření prostředí, ve kterém se kriteriální funkce zdraví prosazuje do každé činnosti. Mimo stát však ve zdravotní politice figurují i jiné, státní i nestátní subjekty. Jsou jimi např. zdravotní pojišťovny, komory, asociace, zdravotnická zařízení, nadace atd. Mohou sem však spadat i subjekty, jejichž činnost leží mimo rámec zdravotnického systému, např. obce, podnikatelé, občanské iniciativy, rodiny. Do tvorby zdravotní politiky se angažují také politické strany.

Ochrana a zachování zdraví je jednou z existenčních potřeb člověka a společnosti. Snaha jedince zůstat zdravým má sebezáchovný charakter. Tato skutečnost je podstatná

⁴⁷ VEČEŘA, M. *Sociální stát: Východiska a přístupy*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. s. 56

nejen pro jedince ale i pro celou společnost, neboť je přirozenou ochranou před zhoršením sociálního a existenčního základu společnosti. Úloha státu potom spočívá v tom, že umožní jedinci tyto snahy udržovat na nejvyšší úrovni.

Zdravotnický systém je historicky nejstarší, ale také nejsložitější složkou realizace zdravotní politiky. Lze jej obecně charakterizovat jako organizační celek uspořádaných vztahů mezi veřejností, poskytovateli zdravotní péče, financujícími subjekty a orgány reprezentující zdravotní politiku.⁴⁸

Za elementární subjekty zdravotnického systému můžeme zjednodušeně považovat pacienty, poskytovatele zdravotní péče a subjekty, které zdravotní péči financují. Zdravotní péče je důležitou prioritou státní politiky a její všeobecně dostupné služby jsou chápány jako povinnost státu vůči občanům. Stát si vyhrazuje právo vstoupit do vztahu tří základních elementárních subjektů tím, že legalizuje povinnou solidaritu, provádí lékovou politiku, reguluje cenu zdravotnických služeb, přispívá platbami ze státního rozpočtu, garantuje kvalitu zdravotní péče prostřednictvím vzdělávacího systému zdravotnického personálu, vykonává dohled nad činností veřejných zdravotních pojišťoven, kontroluje síť zdravotnických zařízení nebo zabezpečuje ochranu zdraví jako je hygiena, čistota vody, prevence očkování apod.

V České republice je zdravotnictví transformováno od roku 1990 s cílem vybudovat liberální a efektivně fungující systém založený na právech občanů k přístupu ke zdravotní péči.⁴⁹

Provoz zdravotnické soustavy je považován jako jeden z nejnákladnějších. České zdravotnictví v současné době představuje samostatný sektor ekonomiky. Celkové výdaje na zdravotnictví, dle dostupných údajů vládní finanční statistiky vedené Ministerstvem financí, činily v roce 2014 rekordních 299 923 mil. korun a představovaly tak 7,04% z hrubého domácího produktu České republiky. Z toho výdaje zdravotních pojišťoven činily 239 028 mil. Kč, zdravotní pojištění je tak nejvýznamnějším zdrojem financování zdravotní péče.⁵⁰

Občan České republiky má právo na svobodnou volbu zdravotní pojišťovny, které bude platit pojistné. Výše pojistného je podmíněna společenským konsenzem. Sazby pojistného na zdravotní pojištění jsou vypočítány jako 13,5% z vyměřovacího základu hrubé mzdy. Pojistné snižuje plátcům daňový základ. V případě zaměstnaných pojištěnců 9 % hradí zaměstnavatel, zaměstnanec si přispívá 4,5 %, OSVČ hradí obě částky, tedy 13,5 %.

⁴⁸ DUKOVÁ, I., DUKA, M. *Sociální politika*. Praha: Grada, 2013. s. 172

⁴⁹ KREBS, V. A KOL. *Sociální politika*. Praha: ASPL a.s., 2007. s. 333

⁵⁰ Výdaje na zdravotnictví 2010–2014. *Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR* [online]. 2015 [cit. 2016-03-19]. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/rychle-informace/vydaje-na-zdravotnictvi-2010-2014>

Za osoby, které nejsou výdělečně činné, např. děti, matky na mateřské dovolené, důchodce nebo nezaměstnané, hradí pojistné stát.⁵¹

Zdravotní pojišťovny jsou povinny předkládat ministerstvu zdravotnictví pojistný plán, výroční zprávu a účetní závěrku. Tyto dokumenty následně schvaluje vláda i Parlament ČR. Tímto zůstává hospodaření zdravotních pojišťoven s veřejnými prostředky pod veřejnou kontrolou. Cena státem garantované péče je výsledkem interakce poptávky pacientů v rámci zákonem definovaného standardu, vybraného pojistného a vztahu mezi zdravotnickými zařízeními a zdravotní pojišťovnou.

Zdravotní péče je v České republice poskytována prostřednictvím sítě zdravotnických zařízení. Tato zařízení můžeme klasifikovat podle různých kritérií. Např. podle typu vlastnictví rozlišujeme státní a nestátní zdravotnická zařízení. Podle formy poskytované péče, máme v České republice lůžková a ambulantní zdravotnická zařízení. Smluvní a nesmluvní zdravotnická zařízení, v závislosti na způsobu proplácení, přičemž smluvní zařízení jsou financována z prostředků zdravotního pojištění, nesmluvní ze soukromých zdrojů. Pro úplnost je nutné do sítě zdravotnických zařízení zahrnout ještě lékárny a zvláštní dětská zařízení, jako jsou kojenecké ústavy, dětské domovy a jesle.

Všechny tyto soustavy zdravotní péče jsou nuceny kombinovat jak prvky trhu, tak prvky státní intervence. V obou případech jde o působení, které by mělo adekvátně reagovat na změny potřeb klientů.⁵²

Poskytování zdravotní péče je v České republice ve velké většině plněno ze zdravotního pojištění. Ze zdravotního pojištění se hradí zdravotní péče s cílem zachovat, obnovit nebo zlepšit zdravotní stav pojištěnce, a to bez jeho přímé finanční účasti. Hrazená zdravotní péče dnes zahrnuje: léčebnou péči ambulantní a ústavní, záchrannou službu, preventivní péči, dispenzární péči, léky a prostředky zdravotnické techniky a stomatologické výroby v rozsahu stanoveném rozhodnutím vlády, lázeňskou péči a péči v dětských odborných léčebnách, závodní preventivní péči, dopravu nemocných a náhradu cestovních nákladů, posudkovou činnost, prohlídku zemřelého pojištěnce a pitvu včetně dopravy do výše standardu.⁵³

Od roku 2008 byl každý pojištěnec povinen uhradit platbu tzv. regulačního poplatku. Tyto poplatky byly rozděleny do třech kategorií; poplatek 30 Kč za každou návštěvu u některého z lékařů ambulantní péče, 60 Kč za každý den pobytu v nemocnici, lázních,

⁵¹ Sazba pojistného. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. 2015 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/pojistne-na-socialni-zabezpeceni/vyse-a-platba-pojistneho/sazba-pojistneho.htm>

⁵² POTŮČEK, M. *Sociální politika*. Praha: Sociologické nakladatelství Slon, 1995. s. 80

⁵³ KREBS, V. A KOL. *Sociální politika*. Praha: ASPL a.s., 2007. s. 340

ozdravovných nebo léčebných a poplatek 90 Kč za neodkladné poskytnutí pohotovostní péče. Od 1. ledna 2015 však existuje pouze jediný z těchto poplatků, a to regulační poplatek 90 Kč za využití lékařské pohotovostní služby nebo pohotovostní služby v oboru zubního lékařství.⁵⁴

Zdravotní politika České republiky se hlásí k sociálně orientovaným státům, v nichž je regulativní úloha státu určena ústavní garancí za dostupnost zdravotní péče. Zdravotní politika České republiky je jedním z nejštědřejších zdravotnických systémů ve světě. Chybí však jeden z nejzákladnějších regulačních mechanismů, a to přímá odpovědnost regulátora vůči občanům.

2.3. Vzdělávací politika

Vzdělávací politikou se rozumí souhrn konkrétních činností a opatření, kterými zejména stát ale i další subjekty usilují o optimální naplnění rolí, které vyplývají z postavení vzdělání ve společnosti. Vzdělávací politikou se tak myslí důležitá legislativní opatření, která se týkají vzdělávacího systému společnosti, principů jeho fungování a metod praktického řízení, které se projevuje v řadě skutečností.

Cílem vzdělávací politiky je zabezpečit rozvoj poznávací a duchovní kapacity populace a zabezpečit a rozvíjet morálně hodnotové orientace lidí. S tímto cílem však musí vzdělávací politika operovat z hlediska dlouhodobých plánů. Důležitým cílem je rovněž zabezpečit, aby vzdělávací systémy současnosti vyhovovaly požadavkům společnosti založené na znalostech.⁵⁵

Hlavní úloha ve vzdělávací politice přísluší státu, který je významným subjektem v krytí nákladů na vzdělání. Vzdělání je příkladem netržního zboží, jehož společenský prospěch a užitky, které plynou ze vzdělaného jedince nebo společnosti je předurčují k tomu, aby bylo zabezpečováno převážně ze státních zdrojů.⁵⁶

Vzdělání je prvkem sociálního rozvoje, spoludeterminuje sociální strukturu společnosti a dotýká se bezprostředně životních podmínek lidí. Vzdělávací politika připravuje jedince i celou společnost k řešení ekonomických, sociálních, politických a etnických aj. problémů.

⁵⁴ Základní typy regulačních poplatků. *Ministerstvo zdravotnictví České republiky* [online]. 2015 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: http://www.mzcr.cz/Cizinci/obsah/zakladni-typy-regulacnich-poplatku_2629_22.html

⁵⁵ KREBS, V. A KOL. *Sociální politika*. Praha: ASPL a.s., 2007. s. 420 – 421

⁵⁶ DUKOVÁ, I., DUKA, M. *Sociální politika*. Praha: Grada, 2013. s. 159

Očekává se od ní, že se v mnohých případech bude zabývat problematikou dosti protikladnou, jako je např. gramotnost, ekonomická prosperita a efektivnost, ale i krize rodiny, zmírnění chudoby a nezaměstnanosti, etnické spory a konflikty a další.

Pro vzdělávací politiku jsou důležité základní principy, z nichž vychází. Mezi takovéto principy lze řadit např.: rozvoj potenciálu jedince v maximální míře, garantovat spravedlivý přístup ke vzdělání, budovat vzdělávací systém, proměnit tradiční školu, princip internacionalizace, princip rovných šancí, princip celoživotního vzdělávání, aj.

V rámci principu individualizace a diferenciaci je žádoucí odstranit uniformitu a necitlivý přístup k individuálním možnostem vzdělávaných. Snahou je mobilizovat a kultivovat přirozené vlohy. V praxi jsou pak tyto přístupy a postupy vzdělávání nabízeny prostřednictvím bohaté nabídky vzdělávacích subjektů. Princip rovných šancí garantuje dostupnost vzdělání pro každého, bez rozdílu pohlaví, etnika, víry nebo národnosti. Politika vzdělávání je nápomocno prostřednictvím zvyšování počtu studijních míst na školách a rozmanitější nabídkou studijních programů, studijních programů a půjček na studium.⁵⁷

V současné společnosti je poptávka po vzdělání stále zásadní prioritou a stává se neustále rozmanitější a proměnlivější. Vlivem technického pokroku je teoretická a praktická příprava určitých povolání brzy překonána novými možnostmi, což vede k potřebě získávat nové kvalifikace a neustále obnovovat znalosti a dovednosti. Současný princip celoživotního vzdělávání je tedy založen na procesu nepřetržitého učení po celý lidský život. Zahrnuje tak všechny vzdělávací aktivity, které vedou k zdokonalování znalostí, dovedností, zvyšování kvalifikace a osvojování nových poznatků po celý život. To vše motivuje člověka neustále se vzdělávat.⁵⁸

Pro úspěšné prosazení konceptu celoživotního vzdělání je žádoucí vytvoření silného povědomí o významu vzdělání v celé společnosti. Vzdělávací politika by měla zdůrazňovat, že vzdělání zvyšuje kvalitu života, vede k větší spokojenosti, ke zdravějšímu životnímu stylu a dopomáhá orientovat se v současném světě. Vzdělání pomáhá člověku lépe se uplatnit na trhu práce a být soběstačným ve funkci zabezpečení svých ale i potřeb rodiny. Ve společnosti však existují makrosociální faktory, které jedinec nemůže ovlivnit, a které mají vliv na vzdělání a profesní dráhu. Obecně platí, že děti, jejichž rodiče mají nízkou úroveň vzdělání a poté vykonávají méně kvalifikovanou profesi, mají rovněž nižší úroveň vzdělání. Děti

⁵⁷ DUKOVÁ, I., DUKA, M. *Sociální politika*. Praha: Grada, 2013. s. 163

⁵⁸ KREBS, V. A KOL. *Sociální politika*. Praha: ASPL a.s., 2007. s. 442

z vyšších sociálních tříd jsou pro školský systém perspektivnější, neboť mají vyšší dávku „sociálního kapitálu“.⁵⁹

Vzdělání je v naší společnosti chápáno jako všeobecně dostupná služba všem občanům, neboť hlavní roli ve financování zaujímá stát. Vzdelání tak nese v našem rozpočtu velkou ekonomickou zátěž, i když jsou vedle zdrojů veřejných využívány i zdroje soukromé.

Finanční rozdělování z veřejných zdrojů se realizuje prostřednictvím ministerstva školství na základě tzv. metody jednotky výkonu, to znamená podle počtu žáků nebo studentů. Normativy na žáka jsou stanoveny podle stupňů, typu a oboru školy. Tato metoda vymezuje jasná pravidla a způsoby rozdělování zdrojů ze státního rozpočtu, přenáší zodpovědnost o financích jednotlivým školám a podporuje tak demokratické přístupy v řízení škol. Nevýhodou je skutečnost, že jsou mnohé školy zainteresovány na kvantitě svých žáků a studentů.⁶⁰

Oblast vzdělávání na národní úrovni spadá do kompetence Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Mezi další subjekty zapojené do správy vzdělávací soustavy náleží také krajské úřady a obce. Ministerstvo definuje vzdělávací politiku, strategii vývoje vzdělávání a vzdělávací soustavy a má zodpovědnost za její stav a rozvoj. Ministerstvo schvaluje vzdělávací standardy, učební plány a osnovy, a tím určuje obsah vzdělávání. Rovněž rozhoduje o pravidlech pro hodnocení žáků.

Ministerstvo je také zřizovatel školských zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. A rovněž určuje základní principy pro financování škol, vypracovává podklady pro sestavení návrhu státního rozpočtu, z něhož jsou mimo jiné hrazeny mzdové prostředky pracovníků ve školství, dotace vysokým školám, školy a školská zařízení zřízená státem nebo granty na vědu a výzkum.⁶¹

Stát se rovněž podílí na provozu základních a mateřských škol, kde jsou žákům bezplatně poskytnuty učebnice. Spolupodílí se také na nákladech za ubytování a stravování žáků a studentů v domovech mládeže a vysokoškolských kolejích.

Přidělování prostředků probíhá na základě stanovených normativů neinvestičních výdajů žaka či studenta. Tyto normativy jsou stanoveny pro jednotlivé stupně vzdělání, obory a typy vzdělání, rozhodující je i forma studia.

⁵⁹ POTŮČEK, M. A KOL. *Veřejná politika*. Praha: Sociologické nakladatelství Slon, 2005. s. 279

⁶⁰ KREBS, V. A KOL. *Sociální politika*. Praha: ASPL a.s., 2007. s. 435 – 439

⁶¹ PRÁŠILOVÁ, M. *Školský management*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2010. s. 65

V pracovněprávní oblasti ministerstvo stanovuje vyučující povinnost učitelů, odbornou a pedagogickou způsobilost pedagogických pracovníků.⁶²

2.4. Politika zaměstnanosti

Právo na zaměstnání patří mezi soubor základních občanských práv. Každý člověk má svobodnou vůli pro volbu povolání, stejně tak jako na místo, kde jej bude vykonávat. Při výkonu povolání se a stát prostřednictvím daných zákonných opatření zavazuje k pomoci při získávání práce a garantuje hmotné zajištění těm, kteří jsou nezaměstnaní. Rovněž poskytuje rekvalifikaci, která je vyžadována pro získání některých druhů zaměstnání a zprostředkovává zaměstnání na vhodné pracovní pozice. Všechny právní principy upravují tyto zákony: Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů a Zákon č.73/2011 Sb., o Úřadu práce české republiky a o změně souvisejících zákonů.⁶³

Politika zaměstnanosti je úzce propojena se všemi obory sociální politiky, především s hospodářskou a regionální politikou. Ekonomika zaměstnanosti se stala středem pozornosti různých vědních oborů i praktických aktivit. Lze ji obecně charakterizovat jako soubor opatření, kterými jsou spoluvytvářeny podmínky pro dynamickou rovnováhu pracovního trhu a pro efektivní využití pracovních sil. Tato politika je zpravidla výsledkem úsilí státu, zaměstnavatelů, firem, zaměstnanců a odborů.⁶⁴

Pracovní politika je realizována ve dvou směrech, a to jako aktivní a pasivní politika zaměstnanosti. Cílem aktivní politiky je co nejvíce podpořit člověka na trhu práce, naopak pasivní politika se zaměřuje na aktivity spojené se zabezpečením nezaměstnaných, jejím smyslem je tedy kompenzovat po přechodnou dobu ztráty pracovního příjmu formou dávek a podpor v nezaměstnanosti. Aktivní zaměstnanecká politika se stala těžištěm politiky zaměstnanosti jako takové, neboť vyplácení podpor nic neřeší a často negativně ovlivňují postoje lidí k práci, či k zneužívání státních prostředků. Zaměřuje se tedy především na rozvoj infrastruktury na trhu práce, kde prostřednictvím specializovaných institucí zabezpečuje zprostředkovatelské, informační a poradenské služby. Cílem je tak vytvořit dokonalejší systém informovanosti o volných pracovních místech a uchazečích o práci. Usiluje o

⁶² KREBS, V. A KOL. *Sociální politika*. Praha: ASPL a.s., 2007. s. 442 – 443

⁶³ FRANCOVÁ, H., NOVOTNÝ, A. *Sociální politika v základech*. Praha: Triton, 2008. s. 144

⁶⁴ KREBS, V. A KOL. *Sociální politika*. Praha: ASPL a.s., 2007. s. 296

vytvoření nových pracovních míst a pracovních činností prostřednictvím nejrůznější finanční podpory. V neposlední řadě se politika zaměstnanosti orientuje na zvyšování adaptability pracovní síly prostřednictvím nejrůznějších rekvalifikačních programů. Zaměřuje se i na podporu osob se zdravotním postižením, neboť těmto osobám se na trhu práce věnuje zvýšená ochrana.⁶⁵

Zaměstnání je především prací za mzdu. Výše této mzdy se samozřejmě liší od charakteru pracovní náplně, zkušeností či kvalifikace. V České republice činila průměrná mzda za rok 2015 asi 25 903 Kč. V české republice existuje rovněž i zákonem stanovená nejnižší přípustná odměna za práci, označována jako minimální mzda. Minimální mzda je nejnižší přípustná odměna za práci v pracovněprávním vztahu. Její základní právní úprava je stanovena zákoníkem práce. Minimální mzda se vztahuje na všechny zaměstnance v pracovním poměru nebo právním vztahu založeném dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr. Nerozlišuje se, zda jde o pracovní poměr na dobu určitou či neurčitou. Nárok na minimální mzdu vniká v každém pracovním poměru nebo pracovněprávním vztahu založeném dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr samostatně. Základní sazba minimální mzdy je stanovena pro týdenní pracovní dobu 40 hodin a činí 9 900 Kč za měsíc nebo 58,70 Kč na hodinu. Minimální mzda zaměstnance, který pobírá invalidní důchod je minimální sazba mzdy 9 300 Kč za měsíc nebo 55,10 Kč na hodinu.⁶⁶

Organizací a prováděním státní politiky zaměstnanosti je pověřen od 1. 4. 2011 Úřad práce České republiky. Úřad práce je správním orgánem s celostátní působností a zodpovídá se MPSV. Plní úkoly v oblastech zaměstnanosti, ochrany zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele a státní sociální podpory. Úřady práce obecně plní několik základních funkcí, a to především funkci informační, která přináší aktualizovaný přehled o struktuře nabídky pracovních pozic nebo mzdových požadavcích. Poskytuje poradenství v otázkách právní, ekonomické, sociální nebo psychologické povahy, pokud jde o pracovní uplatnění či rekvalifikaci. Evidovaným uchazečům zprostředkovává práci na volná pracovní místa a zabezpečuje pracovní místa handicapovaným. Nejvýznamnější činnost, kterou ÚP vykonávají, je činnost podnikatelská. Podílí se na tvorbě nových pracovních míst a uplatnění uchazečů.

Součástí strategie politiky zaměstnanosti je Národní plán zaměstnání, který byl přijat v roce 1999 usnesením vlády. Reaguje na realitu trhu práce v České republice a pravidelně se

⁶⁵ POTŮČEK, M. A KOL. *Veřejná politika*. Praha: Sociologické nakladatelství Slon, 2005. s.111

⁶⁶ Příjmy a životní úroveň: Minimální mzda od 1.1.2016. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/22117>

aktualizuje, vypracován byl podle metodiky EU a jeho principem je rozvoj lidských zdrojů. Národní plán zaměstnanosti je rozčleněn do čtyř pilířů: podpora zaměstnanosti, podpora podnikání, podpora schopnosti podniků a zaměstnanců přizpůsobit se změnám a podpora rovných příležitostí.⁶⁷

Financování státní politiky zaměstnanosti bylo do roku 1992 financováno z rezerv státního rozpočtu. Od roku 1993 je státní politika zaměstnanosti financována z příspěvků na státní politiku zaměstnanosti, to znamená, že se odvádí spolu s pojistným na sociální zabezpečení. Skutečné veřejné výdaje na politiku zaměstnanosti v České republice reagují samozřejmě na vývoj míry nezaměstnanosti. Převážná část prostředků, vynaložených na politiku nezaměstnanosti je směřována především na prostředky určené pro hmotné zabezpečení uchazečů o zaměstnání a to až ze dvou třetin. Podmínky pro poskytování podpor v nezaměstnanosti se mění v čase a v závislosti na fungování trhu práce.⁶⁸

Podle platných pravidel má uchazeč o zaměstnání, který je v evidenci úřadu práce a úřad práce mu nezprostředkuje vhodné zaměstnání, právo na podporu v nezaměstnanosti. Při splnění zákonem stanovených podmínek vzniká nárok na podporu v nezaměstnanosti. V České republice je poskytování podpůrní doby v nezaměstnanosti odstupňováno podle věku uchazečů o zaměstnání. Do 50 let věku je poskytována na dobu 5 měsíců, od 50 let do 55 let věku na 8 měsíců a od 55 let věku na dobu 11 měsíců. V prvních 2 měsících podpůrní doby činí podpora v nezaměstnanosti 65%, další dva měsíce 50% a po zbývající podpůrní dobu 45% průměrného měsíčního čistého výdělku, který uchazeč o zaměstnání dosáhl ve svém posledním ukončeném zaměstnání. Uchazeč však musí prokázat, že v posledních třech letech vykonával zaměstnání nejméně po dobu 12 měsíců. Podpora v nezaměstnanosti má svoji horní hranici, když průměrná mzda v národním hospodářství za rok 2015 činila 25 903 Kč, maximální výše podpory v nezaměstnanosti se pohybuje kolem 0,85násobku průměrné mzdy, tj. 15 024 Kč (pro rok 2016), maximální výše podpory při rekvalifikaci je 0,65násobek průměrné mzdy, tedy 16 837 Kč (pro rok 2016).⁶⁹ Uchazeči o zaměstnání si mohou v době pobírání podpory v nezaměstnanosti přivydělávat, to však maximálně do výše poloviny minimální mzdy, ta činí od 1. ledna 2016 9 900 Kč.

Je třeba uvědomit si, že výdaje zatěžující státní rozpočet z titulu nezaměstnanosti se netýkají jen samostatných výdajů na politiku zaměstnanosti, ale promítají se do celého

⁶⁷DUKOVÁ, I., DUKA, M. *Sociální politika*. Praha: Grada, 2013. s. 88 – 89

⁶⁸DRUDISOVÁ, J. A KOL. *Sociální politika v ekonomické praxi*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2005. s. 76

⁶⁹Kdy máte nárok na podporu v nezaměstnanosti? *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. [cit. 2016-03-19]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14156>

sociálního systému. Kromě výdajů na politiku zaměstnanosti se jedná i o sociální dávky, které zajišťují nezaměstnané po uplynutí podpůrné doby, výdaje do systému zdravotního pojištění, které za nezaměstnané hradí stát nebo ztráty z nedovedeného sociálního pojištění či neodvedených daní z příjmů fyzických osob.⁷⁰

2.4.1. Důchodová politika

Důchodové pojištění tvoří spolu s nemocenským pojištěním součást sociálního zabezpečení občanů České republiky. Základním zákonem, který upravuje problematiku povinného základního důchodového pojištění v České republice je zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění ve znění pozdějších předpisů. Je založen na důchodovém spoření podle zákona č. 426/2011 Sb., a od roku 2013 na doplňkovém penzijním spoření podle zákona č. 427/2011 Sb., které nahradilo penzijní připojištění se státním příspěvkem.⁷¹

Základní důchodová soustava je povinná pro všechny fyzické osoby výdělečně činné na území České republiky. Smyslem důchodového pojištění je zajistit člověku příjmy v životních situacích, při kterých dochází ke ztrátě zdroje obživy a schopnosti si takový zdroj opatřit v důsledku stárání, vzniku invalidity, či při úmrtí živitele. Podle příčiny vzniku a jim odpovídajícím způsobům řešení jsou tyto sociální události zabezpečeny dlouhodobými dávkami. V důchodovém pojištění České republiky se vyskytuje dvojí druh dávek, a to dávky přímé a nepřímé. Přímé dávky důchodového pojištění se týkají pojištěné osoby, jedná se o starobní a invalidní důchod. Nepřímé dávky se týkají pozůstalých osob po pojištěné osobě, tzv. pozůstalostní důchody, kterými jsou vdovský, vdovecký a sirotčí důchod.⁷²

Důchod se skládá ze dvou složek, a to; základní výměry, která je stanovena pevnou částkou stejnou pro všechny druhy důchodů bez ohledu na délku pojištění nebo výši výdělku a z procentní výměry. Základní výměra je stejná pro všechny druhy důchodů a platí pro všechny občany, činí 9 % průměrné mzdy. V roce 2016 činí základní výměra 2440 Kč. Průměrný důchod v České republice činil v roce 2015 11 076 Kč.⁷³

⁷⁰ KREBS, V. A KOL. *Sociální politika*. Praha: ASPL a.s., 2007. s. 299

⁷¹ Důchodové pojištění. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3>

⁷² DRUDISOVÁ, J. A KOL. *Sociální politika v ekonomické praxi*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2005. s. 98 – 99

⁷³ Starobní důchody. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: Starobní důchody. www.cssz.cz česká správa sociálního zabezpečení

Nárok na důchod a jeho výši posuzuje Česká správa sociálního zabezpečení s výjimkou případů, které přísluší rozhodnutí orgánům ministerstva obrany, vnitra a spravedlnosti. Starobní důchod bývá po ukončení pracovního poměru mnohdy jediným příjmem osob. Podmínkou starobního důchodu je dosažení potřebné doby pojištění a určité věkové hranice, ta je v důchodovém pojištění stanovena na základě společenského konsenzu, do jakého věku je člověk schopen soustavné práce. V současné době se důchodový věk každým rokem zvyšuje o dva měsíce u mužů a čtyři měsíce u žen. Oproti jiným zemím však neexistuje žádný strop, který by byl legislativně upraven. Důležitou novinkou je také postupné rušení zvýhodnění snížené hranice pro ženy podle počtu vychovaných dětí. Tímto krokem se Česká republika řadí mezi státy, které v otázce důchodového věku nerozlišují mezi pohlavími.⁷⁴

⁷⁴ Věková hranice odchodu do starobního důchodu v zemích EU. *Duchodova-komise* [online]. 2014 [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: Věková hranice odchodu do starobního důchodu v zemích EU. 30.7.2014

3. Střední školství v Prostějově

3.1. Historie

Prostějov byl od roku 1892 prvním větším městem na Moravě, které disponovalo českou obecní samosprávou. Právě rok 1892 přinesl ve volbách rozhodující vítězství českému obyvatelstvu a správa měst, která byla doposud pod kontrolou Němců, byla vrácena do českých rukou. Volební vítězství Národní strany vytvořilo předpoklady pro rychlý a neobyčejně dynamický rozvoj města ve všech oblastech.

Jednou ze snah nového vedení města se stalo posílení českého školství. V této době již ve městě existovala česká čtyřtřídní reálka, která zaujímala klíčové místo v prostějovském školství. Byla zřízena k roku 1871, a stala se tak první školou tohoto druhu na Moravě. V průběhu 70. let se objevují snahy založit také odborné školy. Zatímco úsilí o založení hospodářské školy skončilo prozatím neúspěchem, v pozadí kroků směřujících ke zřízení tkalcovské školy, stála myšlenka pomoci upadajícímu tkalcovství. Tak byla od roku 1875 otevřena tkalcovská škola.

Program budování Prostějova po roce 1892 vznikl postupně. Veškerý vývoj byl určován názory a představami vůdčí skupiny politiků, která se soustřeďovala kolem tehdejšího prvního starosty města Karla Vojáčka. Jejich primární ideový záměr spočíval v povznesení významu města Prostějova jako největšího města Moravy. To spočívalo v souhrnu opatření a akcí směřujících k modernizaci města ve všech směrech. Největší prioritou byly oblasti hospodářské sféry, modernizace zdravotnictví, podpora místní kultury a budování českého školství (obecného, středního i pokračovacího).⁷⁵

Pokud tedy šlo o možnosti středoškolského vzdělávání počátkem 90. let 19. století, podmínky nebyly nijak příznivé. Mimo již zmíněné tkalcovské školy mohla prostějovská mládež navštěvovat pouze českou a německou reálku. A tak, jelikož Prostějovsko nesporně patřilo k hospodářsky nejvyspělejšími regionům Moravy, byla v roce 1890 založena místní hospodářskou jednotou Zemská odborná škola hospodářská. Od roku 1899 v Prostějově rovněž fungovala Veřejná odborná škola pro ženská povolání.⁷⁶

Myšlenku zřízení obchodního učiliště, podporovaly především rychle sílící české podnikatelské kruhy, které se soustředily ve spolku obchodníků. Ideje o založení obchodní akademie, která měla garantovat ekonomické zázemí první české obchodní školy na Moravě,

⁷⁵ BARTOŠ, J A KOL. *Prostějov: Dějiny města 2*. Prostějov: Město Prostějov, 1999. s. 31 – 43

⁷⁶ *100 let zemědělské školy*. 1.vyd. Prostějov: Zemědělská škola Prostějov, 1991. s. 12

však ztroskotaly, a proto v roce 1894 dostal Prostějov povolení otevřít alespoň vyšší školu obchodní. Od školního roku 1900/1901 však nakonec získala škola statut čtyřleté obchodní akademie, a pod tímto názvem je prakticky známá dodnes. Za zmínku stojí i skutečnost, že to byla právě prostějovská obchodní akademie, která ve školním roce 1905/ 1906 přijala ke studiu dívku, přestože se o studium ucházeli především chlapci. Jednalo se o první případ nejen na Moravě, ale i v celém Rakousku.

Souběžně s problematikou obchodní akademie řešil obecní výbor záležitost českého státního gymnázia. Konkrétních rysů zřízení gymnázia nabylo až v roce 1898, avšak povolení otevřít toto gymnázium bylo zavázáno řadou podmínek.⁷⁷

Ambiciózní podnikatelské kruhy stály v čele i mnohých dalších snach o rozšíření středního odborného školství na Prostějovsku. Bylo možné registrovat iniciativu v případě zřízení železniční akademie (1900), keramické školy či státní průmyslové školy se strojnickým nebo elektrotechnickým oddělením (1910). Všechny plány však pro toto období zůstaly jen ve fázi úvah.⁷⁸

Přesto se počtem středních škol Prostějov srovnal s okolními středomoravskými městy a zlikvidoval skluz, způsobený německou správou.

Následně situaci, nejen v prostějovském školství, nepříznivě ovlivnilo období první světové války. Veškerá práce na školách byla pod kontrolou rakouských vojenských politických úřadů, což zásadně brzdilo rozvoj školství jako takového. Ve vyučování se sice pokračovalo během celé války, ale novými odvody ubývalo nejen žactva ve vyšších ročnících ale i vyučujících, a finanční problémy byly tak závažné, že se mnohdy pomýšlelo na úplné uzavření některých škol.

Vytvoření samostatné Československé republiky bylo přijato s nadšením a nadějami. Obyvatelé města se pomalu vyrovnávali s událostmi a důsledky války. Situace ve městě se tak začala postupně stabilizovat a obracet k lepšímu. V poválečných letech každoročně rostl počet žáků na školách. V roce 1919 bylo založeno dívčí reálné gymnázium a prostějovské gymnázium se dokonce svoji velikostí a počtem studentů řadilo na druhé místo mezi klasickými gymnázii v republice.⁷⁹

Bohužel toto nadějně období netrvalo dlouho, a druhá světová válka tvrdě zasahuje do všech oblastí života. Hlavní zárukou vzdělanosti a páteří kulturního života byly i za okupace školy, přestože byly vystaveny silnému germanizačnímu, nacistickému a někdy i

⁷⁷ 100 let Gymnázia Jiřího Wolkeru v Prostějově. Prostějov: Gaudeamus, 1999. s. 13

⁷⁸ BARTOŠ, J A KOL. *Prostějov: Dějiny města 2*. Prostějov: Město Prostějov, 1999. s. 54

⁷⁹ 100 let Gymnázia Jiřího Wolkeru v Prostějově. Prostějov: Gaudeamus, 1999. s. 18 – 19

kolaborantskému tlaku. Léta 1939 – 1945 byla obdobím cíleného útoku nacistů na mladou českou inteligenci. Po zrušení českých vysokých škol se nacisté zaměřili na omezování českého středního školství. V Prostějově byla zrušena zdejší reálka, resp. byla v roce 1942 spojena s gymnáziem.

V Prostějově se podařilo udržet dívčí reálné gymnázium, zůstala i zemědělská střední odborná škola, i ta však musela roku 1943 propůjčit svoje prostory německé armádě. Tkalcovská a oděvní škola se podrobovaly více potřebám oděvního průmyslu a ty nejkvalifikovanější si postupně začaly vychovávat největší oděvní továrny. Obchodní akademie s obchodní školou byla přejmenována na vyšší obchodní školu. Ke svému konci špěla škola pro ženská povolání.

U všech středních škol se stav žáků musel snížit nejméně o 15%, později dokonce o 30%. Tohoto snižování se dosahovalo velmi drastickým způsobem. Na konci roku musela být určitá část žáků prostě vyloučena a přidělena pracovnímu úřadu. Opakování tříd bylo zakázáno, opravné zkoušky byly zrušeny.

Jediným přínosem této doby pro oblast prostějovského středoškolského vzdělání bylo zřízení komplexu tzv. pokračovacích odborných živnostenských škol. Tvořilo jej deset samostatných škol. Každá z nich měla připravit kvalifikované řemeslníky v různých oborech. Tyto školy tak vytvořily dobré předpoklady pro vznik budoucí průmyslové školy strojírenské.⁸⁰

Závěrečné válečné operace přerušily vyučování na všech prostějovských školách. Některé byly poškozeny bombardováním, jiné škod způsobily vojenské přesuny. Ze škol se staly lazarety a noclehárny a po osvobození se ve městě nevykytovala jediná škola, která by byla schopna okamžitého provozu. Zprovoznění budov bylo třeba obnovit s přihlédnutím na nastávající školní rok. Proto se nejprve zahajovalo vyučování ve vyšších ročnících středních a odborných škol. Od 22. května se vyučovalo v nejvyšších ročnících obchodní akademie, klasického gymnázia, dívčího reálného gymnázia a mistrovské školy pro tkalce, a všude se připravovali na maturity a závěrečné zkoušky. Na středních školách se školní rok protáhl až do konce července a během krátkých prázdnin se podařilo personálně i materiálně zajistit normální školní provoz pro následující období.⁸¹

Únorový zvrat roku 1948 se neprojevil svými důsledky jen v oblasti politické, ale přinesl závažné změny i do školství. Školský zákon z 21. dubna 1948 stanovil, že vzdělávací soustava bude jednotná. Změnily se osnovy a učební plány, které měly nyní přispívat

⁸⁰ BARTOŠ, J A KOL. *Prostějov: Dějiny města 2*. Prostějov: Město Prostějov, 1999. s. 119 – 123

⁸¹ Tamtéž. s. 140 – 142

k výchově nové, socialismu a lidově demokratickému zřízení oddané generace. Byl to jeden z úkolů „kulturní revoluce“, která byla součástí generální linie výstavby socialismu, jak stanovil IX. Sjezd KSČ v květnu 1948.

Počátkem školního roku 1949/1950 měly být definitivně zrušeny všechny odborné školy pro ženská povolání a místo nich zřízeny školy sociálně zdravotní o dvou větvích, a to sociálně výchovné a sociálně zdravotní. A tak 1. září 1949 byla v Prostějově otevřena čtyřletá Vyšší sociálně zdravotní škola. Počátkem téhož školního roku rovněž zaniká samostatné dívčí reálné gymnázium, sloučením se státním gymnáziem. Od školního roku 1951/1952 byla v Prostějově zřízena čtyřletá vyšší průmyslová škola strojírenská, a roku 1952 byla zrušena tkalcovská škola a škola dostala nový název – Vyšší průmyslová škola oděvní, později Střední průmyslová škola oděvní.⁸²

Do dějin prostějovského středního školství se nelibě zapsal školní rok 1952/ 1953, kdy do životů středoškoláků a některých vyučujících tvrdě zasáhly události spojené s odstraněním Masarykova pomníku z hlavního náměstí. Právě studenti prostějovských středních škol byli považováni za významnou část účastníků a podněcovatelů demonstrace. Vyšetřování vedlo k mnohým vyloučením žáků ze škol, mnoho dalších dostalo sníženou známku z chování, ředitelské důtky a další tresty. Zprávy o prostějovských událostech byly až do roku 1968 přísně tajné a československá veřejnost se o nich neměla dozvědět. Teprve na jaře roku 1968 po zrušení cenzury se o nich začalo znovu mluvit. Možnost k nápravě byla přerušena invazí sovětských vojsk v srpnu 1968.⁸³

Následující dvacetileté období lze pro prostějovské střední školství charakterizovat jako období beznaděje, poslušnosti, mlčení a totálního formalizmu. Absolventi jsou vychovávaní tak, aby se uvědoměle řídili politikou vládnoucí třídy ve světě.

Po listopadu 1989, kdy byl svržen totalitní systém, nastal čas bilancování, ale i čas změn. Pedagogické sbory již nejsou obtěžovány nejrůznějšími politickými školeními, veřejnými schůzemi KSČ, závazkovým hnutím, apod. Společenské, hospodářské a politické změny devadesátých let, nastoupení tržní ekonomiky, získávání právní subjektivity škol, nárůst poznatků a zavádění informačních technologií vedly k hledání nových cest k rozvoji škol. Jejich cílem se stalo důstojně obstát v konkurenci středních škol a získat významné postavení v regionu. Začínají se prosazovat odborné předměty, výuka cizích jazyků a rostou nároky na kvalitu výuky. Vedení škol vytyčila hlavní úkoly pro následující období, jako bylo inovovat stávající studijní programy, podporovat nové vzdělávací formy, metody a techniky. Zároveň

⁸² VAŠKOVÁ, M. *Střední zdravotnická škola v Prostějově*. Prostějov. SZŠ, 1999. s. 32

⁸³ *100 let Gymnázia Jiřího Wolker v Prostějově*. 1.vyd. Prostějov: Gaudeamus, 1999. s. 59

byl u odborných škol položen důraz na propojení nových poznatků s praxí tak, aby absolventi škol byli adaptabilní a mohli pružně reagovat na požadavky podniků a firem.⁸⁴

3.2. Současná síť středních škol

Je přirozené, že se podnikatelská a hospodářská aktivita zrcadlí právě do vzdělávací oblasti. Zavádění nových technologií či poznatků do praxe, klade nároky na zvyšování kvalifikace pracovních sil. Je to tedy rozmanitost prostějovského průmyslu, obchodu a hospodářství, co podnítilo vznik bohaté sítě středního školství, která splňuje potřeby města a okolí.

Přestože se město Prostějov svojí rozlohou a počtem obyvatel (k březnu roku 2011 to bylo 45 780) řadí ke středně velkým městům v republice, vzdělání jeho občanů dosahuje poměrně dobré úrovně. Podle údajů Českého statistického úřadu, který provedl v březnu 2011 sčítání lidu, domů a bytů, má v Prostějově středoškolské vzdělání ukončené maturitní zkouškou 52,79 % obyvatel.⁸⁵

Struktura středních škol se od devadesátých let nijak radikálně nezměnila. Docházelo pouze k rozšiřování či naopak slučování některých studijních oborů, jež se odvíjelo od preference a zájmů žáků základních škol. Nabídka státních středoškolských institucí v Prostějově byla doplněna i řadou škol soukromých.

V současné době mohou žáci základních škol, kteří úspěšně dokončili povinnou školní docházku, podle svých zájmů či požadavků vybírat z široké nabídky oborů, kterou disponují střední školy v Prostějově. Ve městě o přízeň nových žáků soupeří dvanáct středních škol, z toho devět státních a tři soukromé.

3.2.1. Gymnázium Jiřího Wolкера

Jak již bylo zmíněno v předchozí části, gymnázium nesoucí jméno významného prostějovského rodáka a svého tehdejšího studenta, básníka Jiřího Wolкера, má ve městě více než stoletou tradici a důstojně přečkalo všechna úskalí, která přinesla minulost.

⁸⁴ BARTOŠ, J A KOL. *Prostějov: Dějiny města 2*. Prostějov: Město Prostějov, 1999. s. 153

⁸⁵ Analýza z dat sčítání lidu. *Český statistický úřad* [online]. 2014 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/sldb>

V současné době je Gymnázium Jiřího Wolкера, co do počtu studentů, největším gymnáziem ve městě. Pro školní rok 2015/2016 jej navštěvuje celkem 708 studentů a působí zde 64 vyučujících.

Velkou změnou přinesl počátkem 90. let vznik víceletého gymnázia. Od školního roku 1990/91 byly otevřeny dvě primy, které přijímaly žáky z pátých ročníků základních škol. Od tohoto roku tak vedle sebe existují čtyři paralelní třídy, dvě čtyřletého a dvě osmiletého gymnázia. Po počátečním hledání nové koncepce studia v obou typech gymnázia, bylo rozhodnuto, že zůstane zachován základní všeobecný charakter vzdělání.⁸⁶

Gymnázium Jiřího Wolкера je nyní tedy školou s všeobecným zaměřením, a to jak ve čtyřletém, ta i v osmiletém studijním cyklu. Počátkem školního roku 2007/2008 zde sportovně nadaní žáci čtyřletého studia mají možnost vzdělávat podle ŠVP Gymnázium – sportovní třída. A od 1. 9. 2015 je zapsán do rejstříku nový obor určený pro sportovní talenty – Gymnázium se sportovní přípravou. V září 2012 na základě rozhodnutí MŠMT začala být realizována výuka vybraných předmětů v osmiletém studijním cyklu v cizím jazyce. Jedná se o vybrané tematické celky přírodovědných nebo humanitních předmětů.

Profil absolventa Gymnázia Jiřího Wolкера je charakterizován v jednotlivých ŠVP. Škola vychází z obecného předpokladu, že přijímá ke studiu ty žáky základních škol, kteří prokazují svými výsledky velkou motivaci k učení a vzdělávání. To vytváří další předpoklad, že úspěšní absolventi jsou předurčeni k dalšímu studiu na vysokých školách či univerzitách, a jejich hodnotový systém by měl přijímat celoživotní vzdělání jako nutnost dalšího osobního rozvoje.

Studenti po absolvování vzdělávacího programu jsou díky široké struktuře zvolených volitelných předmětů připraveni ke studiu na všech typech vysokých škol. Podle statistik ve studiu na vysokých školách pokračuje až 90% absolventů gymnázia.⁸⁷

3.2.2. Reálné gymnázium

Reálné gymnázium navazuje na tradici prostějovské reálky založené v roce 1871. Od září 1992 funguje pod oficiálním názvem Reálné gymnázium a základní škola města Prostějova. Škola je právním subjektem spojující dva typy vzdělávací instituce, a to školu základní a školu střední. Reálné gymnázium v Prostějově zaujímá přední místo z hlediska kvality

⁸⁶ *Ročenka 2004/2005: Gymnázium Jiřího Wolкера*. Prostějov: Gymnázium Jiřího Wolкера, 2005. s. 41 – 42

⁸⁷ *Výroční zpráva za školní rok 2014 –2015*. Prostějov: Gymnázium Jiřího Wolкера, 2015. s.

výchovy. Škola přijímá ke studiu žáky ze sedmých tříd ZŠ do šestiletého studijního programu a žáky z devátých tříd ZŠ ke čtyřletému studiu, vždy po jedné třídě v ročníku.

Pro školní rok 2015/2016 navštěvuje Reálné gymnázium 300 studentů a na škole působí 24 plně aprobovaných pedagogických pracovníků

Reálné gymnázium patří k typu škol, které se cíleně profilují přírodovědným směrem. Umožňuje tak tedy svým studentům získat hlubší znalosti v předmětech přírodovědných, zároveň však umožňuje získat dostatečné všeobecné znalosti ve všech vzdělávacích předmětech. Prioritou školy je rovněž snaha o vysokou úroveň jazykových dovedností a práce s odbornou literaturou. Ucelený systém směřuje k vytváření motivace k celoživotnímu vzdělání, ale i k uplatnění v praktickém životě.

Absolventi reálného gymnázia jsou tedy v průběhu studia vzdělávání v přírodovědných oborech, přesto disponují širokým všeobecným přehledem získaným nejen v hodinách literatury, dějepisu, zeměpisu, společenských věd, ale také díky samostatným kulturním zájmům. Studenti tak tedy získají dobrý všeobecný základ pro vysokoškolské studium přírodních, technických ale i humanitních oborů, a to na území české republiky i v zahraničí.⁸⁸

3.2.3. Cyrilometodějské gymnázium

Cyrlometodějské gymnázium, základní škola a mateřská škola v Prostějově je církevním osmiletým gymnáziem, základní školou a mateřskou školou určenou pro děti všech rodičů, kterým záleží na kvalitním vzdělání a křesťanské výchově jejich potomky. Škola byla v Prostějově založena v roce 1991, kdy byla Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy zapsána do sítě církevních škol. Slavnostní zahájení provozu školy proběhlo 1. září 1992 za přítomnosti světícího biskupa a biskupského vikáře pro školy.

Základními hodnotami, na kterých je škola budována, jsou úcta k Bohu a pravdě, úcta k životu, člověku a respekt ke svobodě člověka. Úkolem gymnázia je poskytovat žákům všeobecné středoškolské vzdělání, které buduje jejich osobnost od dítěte k dospělému člověku 21. století. Studium je tedy určeno žákům, kteří chtějí objevovat smysl a směr svého života a respektují základní křesťanské hodnoty a křesťanský životní styl.⁸⁹

⁸⁸ Školní vzdělávací program pro reálné gymnázium: Přírodní vědy pro 21. století. Prostějov: Reálné gymnázium a ZŠ města Prostějova, 2009. s. 6 –7

⁸⁹ Cyrilometodějské gymnázium a mateřská škola v Prostějově: v letech 1992-2012. Prostějov: Cyrilometodějské gymnázium, 2012. s. 22

Církevní gymnázium je jednotřídní, všeobecně zaměřená škola rodinného charakteru. V současné době jej navštěvuje 239 studentů a působí zde 34 členů pedagogického sboru. Osmiletý studijní obor je určen pro absolventy pátých tříd, kteří se projevují jako mimořádně duševně čilí, chtějí a umí se učit rychle a cílevědomě, mají dobrou paměť a vytrvale a samostatně se zabývají tvořivými úkoly. A pro ty žáky, kteří mají zájem kvalitně se připravit pro další studium na vysokých a vyšších odborných školách všech směrů.

Podle školního vzdělávacího programu gymnázia je hlavní důraz kladen na klíčové předměty, kterými jsou především český jazyk a tvůrčí psaní, literatura, cizí jazyky, matematika a informační technologie. Učební plán je rozšířen o výuku náboženství a etiky, které jsou řazeny do kategorie povinných předmětů po celou dobu studia, a jež upevňují morální smýšlení a hodnotový řád žáků.

Posláním školy je, aby všichni její absolventi byli schopni porozumět druhým lidem, rozumět světu okolo sebe, a našli si vlastní místo a cestu v tomto světě.⁹⁰

3.2.4. Obchodní akademie

Obchodní akademie v Prostějově představuje jednu z nejdéle fungujících odborných škol založených ve městě, kdy na konci 19. století jako vyšší obchodní škola vznikla. Dnes poskytuje čtyřleté denní studium ukončené maturitní zkouškou ve dvou zaměřeních, a to na podnikovou ekonomiku a cestovní ruch.

V celkovém počtu osmi studijních skupin do školy dochází v akademickém roce 2015/2016 217 žáků, vedených 35 pracovníky pedagogického sboru.⁹¹

V oblasti odborného vzdělání, žáci získají odborné vzdělání z ekonomiky, managementu, účetnictví, daňové agendy, financování, marketingu, bankovníctví a dalších oborů rozvíjejících zásady podnikání. Obchodní akademie v Prostějově však není pouze školou specializovanou na ekonomické předměty, ale poskytuje úplné středoškolské vzdělání. Místo specializace, která by omezovala žáky ve volbě dalšího povolání. Mimořádné pozornosti je věnováno práci na počítačích a výuce dvou světových cizích jazyků, při níž je kladen důraz především na mluvenou komunikaci.

⁹⁰ *Výroční zpráva o činnosti Cyrilometodějského gymnázia a mateřské školy v Prostějově za školní rok 2014/2015.* Prostějov: Cyrilometodějské gymnázium a MŠ v Prostějově, 2015. s.

⁹¹ Informace o škole. *Obchodní akademie Prostějov* [online]. [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.oapv.cz/informace-o-skole/>. [online]. 11.2.2016 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.oapv.cz/>.

Absolventi obchodní akademie své uplatnění naleznou především v povoláních zaměřených na výkon ekonomických, obchodně podnikatelských a administrativních činností v podnicích všech právních forem a v ostatních organizacích. Jedná se zejména o pozice jako je ekonom, účetní, finanční referent, referent marketingu, asistent, sekretářka, obchodní zástupce nebo jiný pracovník v ekonomicko-administrativní funkci. Absolventi se zaměřením na cestovní ruch tyto činnosti mohou uplatnit především ve všech oblastech cestovního ruchu především na pozicích jako pracovníci informačních center, referenti cestovní kanceláře, asistenti, obchodní zástupci atd.

Škola při vzdělávání svých studentů klade důraz na komunikativnost, přesnost, dodržování právních norem a obchodní etiky. Absolventi budou po ukončení studia připraveni nastoupit na některou z forem terciálního vzdělávání, či rozvíjet vlastní podnikatelské aktivit. Absolventi Obchodní akademie v Prostějově v současnosti tvoří nejmenší podíl všech absolventů evidovaných Úřadem práce.⁹²

3.2.5. Střední zdravotnická škola

Střední zdravotnická škola v Prostějově je samostatnou příspěvkovou organizací s právní subjektivitou poskytující střední vzdělání ukončené maturitní zkouškou. Obor vzdělávání, který škola poskytuje je nyní znám pod názvem Zdravotnický asistent. Jedná se čtyřleté denní studium určené pro absolventy základních škol. Výuka oboru je realizována podle školního vzdělávacího programu platného od 1. září 2010. Pro školní rok 2015/2016 na škole studuje 213 žáků rozmístěných vždy ve dvou třídách v ročníku a působí zde 28 stálých zaměstnanců.

Pro vzdělávání v tomto oboru dochází k prohlubování učiva již známého ze základních škol. A to především v přírodovědném vzdělání, ale také ve vzdělání a komunikaci v českém a cizím jazyce, společenskovedním vzdělávání, matematickém vzdělávání a estetickém vzdělávání. Důraz je však kladen zejména na odborné předměty zdravotnické péče. Škola se svým studentům snaží poskytnout základní znalosti z vybraných klinických oborů a lékařských věd, a z oblasti ochrany veřejného zdraví a prevence nemocí. Žáci jsou vedeni k osvojení a užívání odborné terminologie. A jim rovněž poskytnut ucelený přehled o teorii ošetřovatelství a potřebné odborné a praktické dovednosti z ošetřovatelských postupů v péči o

⁹² *Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2014/2015*. Prostějov: Obchodní akademie, 2015. s. 11

pacienty. V rámci odborných předmětů a praxí škola úzce spolupracuje s Nemocnicí Prostějov. Vrchní a staniční sestry se i jako odborníci praxe účastní profilové části maturitních zkoušek.

Každý absolvent školy je považován za zdravotnického pracovníka, který je schopen uplatnit se ve všech zdravotnických zařízeních a v domácí ošetrovatelské péči, i jako zdravotnický pracovník v zařízeních sociální péče, a to zejména v léčebnách dlouhodobě nemocných, v ústavech sociální péče apod. Absolventům školy je však umožněno další vzdělávání a to v rámci vysokých škol či univerzit nebo na vyšších odborných školách, zejména v ošetrovatelských oborech. Absolventům jsou rovněž otevřeny všechny odborné kurzy pro zdravotnické pracovníky, které slouží k dalšímu prohloubení všech teoretických i praktických poznatků.

Pozitivní skutečností je, že již několik let Úřad práce eviduje nízký počet absolventů této prostějovské střední zdravotnické školy.⁹³

3.2.6. Střední průmyslová škola

Střední odborná škola průmyslová a Střední odborné učiliště strojírenské Prostějov je krajská škola, která svým studentům poskytuje úplné střední vzdělání ukončené maturitní zkouškou a střední vzdělání s výučním listem v oborech strojírenství, elektrotechnika a stavebnictví. Absolventům učebních oborů je po získání výučního listu umožněno pokračovat ve studiu nástavbových oborů zakončených rovněž maturitní zkouškou.

Odborný pedagogický personál školy klade ve výuce důraz nejen na odborné předměty, ale rovněž na humanitní předměty a výuku cizích jazyků. Právě výuka cizích jazyků má svá specifika, neboť je zaměřena především na její praktické zvládnutí a na základy slovní odborné terminologie. V oborech zakončených maturitní zkouškou se škola snaží posílit výuku těch předmětů, jejichž znalost je nezbytná v následném studiu na vyšších odborných nebo vysokých školách technického zaměření.

Pro školní rok 2015/2016 jsou pro uchazeče otevřeno pět studijních oborů ukončené maturitní zkouškou – Elektrotechnika, Stavebnictví, Strojírenství, Mechanik strojů a zařízení a Mechanik seřizovač. Mezi tři tříleté učební obory zakončené závěrečnou zkouškou a získáním výučního listu patří Obráběč kovů, Nástrojář a Strojní mechanik.

⁹³ *Střední zdravotnická škola Prostějov: Výroční zpráva o činnosti školy za rok 2014 – 2015.* Prostějov: Střední zdravotnická škola, 2015. s. 21

V tomto školním roce škola evidovala 511 studentů a zaměstnává 43 pracovníků pedagogického sboru.

Prioritou všech pedagogických pracovníků i vedení školy je uplatnění absolventů na trhu práce či pokračování ve studiu na vysokých a vyšších odborných školách především technického směru. Významná je pro školu rovněž i spolupráce s firmami a institucemi regionu města Prostějova. Škola se snaží svým žákům poskytnout takovou patřičnou kvalifikaci, aby absolventi co nejlépe vyhověli požadavkům trhu práce v regionu.⁹⁴

3.2.7. Střední škola designu a módy

Oděvní průmysl má v Prostějově mnohaletou tradici, a je tomu tak i co se týče vzdělávání jeho budoucích pracovníků. Dekádou přeměn a inovací si postupem času prošla i prostějovská oděvní škola, dnes vystupující pod názvem Střední škola designu a módy.

Ve školním roce 2015/ 2016 poskytuje škola pro talentované žáky nabídku zajímavých, moderních a neotřelých studijních oborů. Jedná se o obory čtyřletého denního studia, jež ukončují úplné střední odborné vzdělání maturitní zkouškou. Od roku 2010 je zde dle školního vzdělávacího programu realizována výuka oboru Design oděvů a navrhování, a od září 2011 přijímají do řad studentů prvních ročníků obory Užitá malba a design interiéru a Multimediální tvorba. Školní rok 2014/2015 vstoupil do historie školy především tím, že své první absolventy měly nové umělecké obory Užitá malba a Multimediální tvorba.

Celkové složení pedagogického sboru ve školním roce 2015/2016 je 30 pedagogických pracovníků, celkový počet studentů je 271.⁹⁵

Primární postavení ve škole zaujímá především výuka odborných předmětů. Odborné předměty poskytují komplexní vědomosti a dovednosti v oblasti výroby oděvů a organizace výrobního procesu. Učivo tvoří syntézu veškerého odborného, teoretického i praktického vzdělávání, a je podstatnou součástí odborné kvalifikace absolventa. V profilovaných odborných předmětech je významně zastoupena výtvarná složka, která podněcuje k rozvoji kreativity, fantazie a rukodělné činnosti. Technický rozvoj studentů rovněž nabízí předměty jako výpočetní technika, která v sobě zahrnuje tvorbu vizuálního obsahu napříč digitálními technologiemi, či design nebo konstrukce oděvů.

⁹⁴ O škole. *SOŠ průmyslová a SOU strojírenské, Lidická 4, Prostějov* [online]. [cit. 2016-03-09]. Dostupné z: <http://spsasou.prostejov.cz/index.php>

⁹⁵ *Výroční zpráva školy za školní rok 2014/2015*. Prostějov: Střední škola designu a módy, 2015. s.

Rozmanitost schopností a dovedností získaných studiem, umožňuje talentovaným žákům naplno se věnovat rozvoji vlastní kreativity a výtvarně – estetického cítění, bez obav o svoji budoucnost na trhu práce. Jejich uplatnění je širokospektré, a mají možnost vyhovět poptávce v aktuálně rozvíjejících se oborech, kde je jako základní dovednost žádaná kreativní práce. Absolventi jsou rovněž připraveni ke studiu na vysokých a vyšších odborných školách výtvarného, pedagogického a uměleckého zaměření, či mediální tvorby.⁹⁶

3.2.8. Švehlova střední škola polytechnická Prostějov

V historii města se jednalo o první hospodářskou školu v Prostějově, která byla založena již na konci 19. století. Její vznik předpokládal vyspělý hospodářský charakter regionu v oblastech zemědělství, chovu dobytka nebo pivovarnictví.

Od původních oborů, které škola v minulosti poskytovala se postupem času, pro nízký zájem uchazečů a změny perspektivy trhu, upouštělo. Byly to například obory věnující se zelinářství, pěstitelským a chovatelským oborům, především se specializací na drůbežářství. Do popředí se tak dostaly nové obory, které v posledních letech splňují kritéria poptávky na trhu práce.

Od 1. září školního roku 2012/2013 došlo ke sloučení Švehlovy střední školy a Středního odborného učiliště stavebního Prostějov, a škola přijala nový název Střední škola polytechnická Prostějov. Tímto sloučením škola nabízí ucelený systém vzdělání v oborech středního vzdělání s výučním listem i maturitní zkouškou. Pro školní rok 2015/2016 byly otevřeny tři čtyřleté denní studijní obory poskytující úplné střední vzdělání ukončené maturitní zkouškou – Analýza potravin, Technologie potravin a Autotronik. Dva dvouleté nástavbové obory končené maturitní zkouškou – Podnikání a Stavební provoz a patnáct tříletých učebních oborů, jež jsou ukončeny výučním listem, patří k nim: Opravář zemědělských strojů, Mechanik a opravář motorových vozidel, provozní služby, zahradnické práce, Opravářské práce, zednické práce, truhlář, elektrikář, Instalatér, Malíř a lakýrník nebo Klempíř. V současné době má tak škola, která se sdružuje v několika objektech 424 žáků a 56 členů pedagogického sboru.

Záměry a cíle Švehlovy střední školy polytechnické v Prostějově vycházejí z dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy Olomouckého

⁹⁶ Studijní obory. *Střední škola designu a módy* [online]. [cit. 2016-02-12]. Dostupné z: <https://www.ssdam.cz/studijni-obory.htm>

kraje. Škola se snaží být významným prvkem v systému výchovy dalšího vzdělávání odborníků specializovaných potravinářských oborů. Škola se snaží motivovat žáky, aby rozvíjeli své schopnosti, kultivovali svou osobnost, hledali vlastní cestu k sebepoznání a sebevyjádření, prožívali a obohacovali svůj život o nové zážitky a získali cenné zkušenosti pro další uplatnění v osobním i profesním životě.⁹⁷

3.2.9. Střední odborné učiliště obchodní

Budova začala jako učňovská škola sloužit teprve v poválečných letech, kdy otevřela své první obory. Dnes se škola zaměřuje na vzdělávání v oblasti gastronomie, obchodu a služeb. Výuka zde probíhá v denním studiu v pěti tříletých učebních oborech, ve dvou čtyřletých studijních a jednom dvouletém nástavbovém oboru. Tříleté obory jsou zakončeny závěrečnou zkouškou vzdělání s výučním listem. Jedná se o obor Výrobce kožedělného zboží, Cukrář, Číšník, Kuchař, Prodavač. Ze studijních oborů vzdělání s maturitní zkouškou to jsou: Kosmetické služby, Obchodník a obor nástavbového vzdělání Podnikání.

Pro školní rok 2015/2016 navštěvuje školu 344 studentů, počet pedagogických pracovníků, kteří zde působí je 37.

Škola se snaží řídit potřebami práce v oblasti oborových změn. Rovněž se snaží vytvořit profilovou část maturitních zkoušek, tak aby byla zajištěna vyšší odborná úroveň absolventů v konkurenčním prostředí. Z výchovně vzdělávacího hlediska si škola klade za cíl, aby se z jejích absolventů staly osobnosti s odbornými schopnostmi a dovednostmi, jazykovými znalostmi, demokraticky smýšlející a orientující se v dnešní moderní společnosti.

Žáky, navštěvující obory ukončené maturitní zkouškou se škola snaží motivovat dalším studiem, kdy absolventi mohou pokračovat ve vzdělávání na vyšších odborných či vysokých školách. Absolventi výučních oborů, jež úspěšně složili závěrečné zkoušky a získali výuční list, se mohou o studium navazujících studijních programů a dosáhnout středního vzdělání s maturitní zkouškou.

Studenti vstupující přímo do praxe, jsou s okamžitou platností schopni vykonávat činnost související s obsluhou zákazníků a hostů, poskytováním profesionální kosmetické péče, přijímáním objednávek, dodržováním vhodných technologických, estetických a hygienických

⁹⁷ *Výroční zpráva 2014/2015*. Prostějov: Švehlova střední škola polytechnická, 2015. s. 3 – 25

postupů v souladu s individuálními požadavky zákazníků či vyúčtování. Po získání nezbytné praxe jsou absolventi připraveni i na soukromé podnikání v oboru.

Škola rovněž nabízí ve spolupráci s ÚP svým studentům, absolventům, odborné a široké veřejnosti možnost dalšího nebo zájmového vzdělávání v podobě odborných kurzů.⁹⁸

3.2.10. Střední odborná škola podnikání a obchodu, spol. s.r.o.

Střední odborná škola podnikání a obchodu, je soukromou vzdělávací institucí, která svou činnost v Prostějově zahájila roku 1994. Během svého působení se škola stala uznávanou a vyhledávanou institucí nabízející netradiční a moderní vzdělávací programy.

V současnosti nabízí vzdělávací programy pro čtyřleté denní studium v oborech Ekonomika a podnikání, a to se zaměřením na podnikání v EU a projektové řízení, řízení služeb a marketingu turismu, marketingovou komunikaci a žurnalistiku, které jsou ukončeny maturitní zkouškou. A tříleté dálkové nástavbové studium ve vzdělávacím oboru Podnikání a dvouleté zkrácené denní studium programu Ekonomika a podnikání, v oboru managementu sociálních služeb. Pro školní rok 2015/2016 škola eviduje celkem 215 studentů a 22 pedagogických pracovníků.⁹⁹

Studijní obory poskytují perspektivní vzdělání v oblastech zaměřených na ekonomiku a obchodní činnost podniku. Žáci se v průběhu studia naučí činnosti spojené s vykonáváním a zabezpečením základních podnikových činností, efektivně hospodařit s ekonomickými prostředky a vykonávat obchodní činnost, jako zpracovávat doklady a vést administrativu a orientovat se na finančním trhu a v daňovém systému České republiky.

Absolventi se stávají kvalifikovanými pracovníky středního managementu, kteří zvládají chod ekonomického, obchodního nebo personálního úseku organizace. Mohou se uplatnit ve finančním sektoru nebo v organizacích státní správy a samosprávy. Vedle teoretických odborných znalostí jsou žákům poskytnuty i praktické schopnosti v oblastech ekonomiky, účetnictví a marketingu v rámci odborných praxí. Mimo odborné předměty škola přikládá velkou váhu přípravě oblasti cizích jazyků, kdy si žáci mohou volit v rámci druhého povinného jazyka, jeden z pěti světových jazyků.

⁹⁸ *Střední odborné učiliště obchodní: Výroční zpráva o činnosti školy 2014/2015*. Prostějov: Střední odborné učiliště obchodní, 2015. s. 2 – 13

⁹⁹ Studijní obory. *Střední odborné učiliště obchodní* [online]. [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: <http://www.sosprostejov.cz/O-skole/Zakladni-udaje>

Absolventi všech studijních oborů mají dobré předpoklady pro pokračování ve studiu na školách vyššího typu, především se zaměřením na ekonomiku, marketing, management bankovníctví, veřejnou ekonomiku, veřejnou správu, či mezinárodní vztahy. Rovněž mohou pokračovat i v oborech zaměřených na gastronomii, hotelnictví nebo turismus.¹⁰⁰

3.2.11. ART ECON – Střední škola, s.r.o.

Art Econ je soukromá střední škola, která byla do rejstříku středních škol a školských zařízení zařazena roku 2005. Název Art Econ předikuje zaměření školy, tedy art – z angl. umění a econ – vystihující ekonomické oblasti vzdělávání studentů.

Pro školní rok 2015/2016 nabízí pro žáky devátých tříd základních škol tyto umělecké a ekonomické obory: Modelářství a návrhářství oděvů, Grafický design a Ekonomika a podnikání. Jedná se o čtyřletá denní studia poskytující úplné střední vzdělání ukončené maturitní zkouškou.

Pro absolventy výučných oborů, jež úspěšně zvládli závěrečné zkoušky, škola nabízí nástavbové studijní obory ukončené maturitní zkouškou. Jedná se o dvouleté denní studium oboru Propagace a tříleté dálkové studium v oboru Podnikání. V letošním školním roce navštěvuje školu 161 žáků, přičemž pedagogický sbor je složen z 22 pracovníků.¹⁰¹

Obory grafický design a modelářství a návrhářství oděvů jsou v rámci odborného vzdělání profilovány především na práci v prostředí grafických programů, jež umožňují rozvoj studentů v oblastech výtvarné techniky, uměleckých dovedností a estetického vnímání, propagační tvorby či v psychologii propagace a reklamy. Důraz je tedy kladen především na předměty odborné a praktické. Ve vyšších ročnících je žákům poskytnut prostor k samostatné tvorbě propagace a reklamy, kde prohlubují své dovednosti a kompetence nezbytné pro budoucí profesi. Nedílnou součástí tohoto oboru je i manažerská příprava v rámci ekonomických předmětů.

Obsah studia oboru Ekonomika podnikání je zaměřen na skutečnosti z prostředí ekonomiky, managementu, marketingu a účetnictví. Odborné předměty rovněž obsahují základní poznatky z psychologie propagace, výtvarné a propagační dovednosti, či pravidla

¹⁰⁰ *Výroční zpráva o činnosti školy ve školním roce 2014/2015.* Prostějov: Střední odborná škola podnikání a obchodu, spol. s.r.o. s. 3 – 18

¹⁰¹ *Výroční zpráva střední školy: ART ECON – Střední škola, s.r.o. za školní rok 2014/2015.* Prostějov: ART ECON – Střední škola, s.r.o., 2015. s.

správné reklamy. Ve výuce je rovněž kladen důraz na výuku cizích jazyků a vyhotovování ekonomických písemností s užitím výpočetní techniky.

Absolventi těchto uměleckých a ekonomických oborů se tak mohou po zdárném složení maturitní zkoušky ucházet o další studium na vyšších odborných či vysokých školách zaměřených na designovou nebo grafickou tvorbu či školy s ekonomickým zaměřením.¹⁰²

3.2.12. TRIVIS Střední škola veřejnoprávní Prostějov, s.r.o.

Soukromá střední škola veřejnoprávní v Prostějově působí od roku 2007. Poskytuje úplné střední vzdělání ukončené maturitní zkouškou v oboru Bezpečnostně právní činnost, které je uchazečům o studium přístupné ve dvou formách, a to jako čtyřleté denní studium v programu Veřejnoprávní ochrana. Tento program je výhradně otevřen pro žáky základních škol s ukončenou povinnou školní docházkou. Pro absolventy výučních oborů pak škola nabízí stejný, ale tříletý dálkový navazující program.

Ve školním roce 2015/2016 navštěvuje školu 227 žáků a pedagogicky zde působí celkem 16 pracovníků, z toho 12 kmenových a 4 externí.

Cílem školy, je žáky vzdělávat především v odborných předmětech zaměřených na budoucí uplatnění žáků u jednotek policie ČR, hasičského záchranného sboru, armády ČR nebo ve státní správě a samosprávě. A to zejména v oblastech práva, bezpečnostních činností, kriminologie a kriminalistiky, psychologie, ekonomiky, sociální komunikace a technik administrativy. Mezi odborné předměty po dobu studia patří rovněž i praktické předměty střelecké přípravy a sebeobrany. Škola rovněž klade velký důraz na vzdělávání v rámci všeobecně vzdělávacích předmětů, zejména na studium matematiky a základů přírodních a společenských věd a cizích jazyků.

Po úspěšném složení maturitní zkoušky mají absolventi školy možnost pokračovat ve studiu na Vyšší odborné škole TRIVIS v Praze, ve vzdělávacím programu Prevence kriminality a Krizové řízení, nebo v Jihlavě ve vzdělávacím programu Bezpečnost silniční dopravy. Absolventi mají rovněž předpoklady pro studium na právnických fakultách nebo na Policejní akademii ČR.¹⁰³

¹⁰² Studijní obory: přijímací zkoušky. *Artecon* [online]. [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: <http://www.artecon.cz/cz/m/prijimaci-zkousky/>

¹⁰³ Studijní obory: Pro uchazeče. *Trivis Prostějov* [online]. [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <http://www.trivisprostějov.cz/pro-uchazece>

4. Výzkum postojů žáků k politickému a společenskému systému České republiky

4.1. Charakteristika výzkumu

4.1.1. Výzkumný cíl

Úkolem této práce je analyzovat názory a postoje žáků prostějovských středních škol vůči politickému a společenskému systému v České republice. Na základě vyhodnocení dotazníků, které se staly hlavní metodologií sběru dat, budou porovnány názory a postoje studentů jednotlivých středních škol v Prostějově.

Tematická koncepce dotazníku se soustředila na současnou politickou a společenskou situaci v České republice. Výzkum byl směřován nejen na teoretické, ale i praktické znalosti v oblastech politického a společenského systému, a rovněž se orientoval i na vlastní prožívání, zájem a posouzení daných témat.

Jednotlivé otázky z politicko-společenských okruhů korespondují se stěžejními aspekty lidského života, které zaujímají nejvyšší příčky preferovaných životních hodnot a kterým byla věnována teoretická část této práce.

4.1.2. Výzkumný soubor

Výzkumný vzorek byl vybrán metodou stratifikovaného výběru. Jelikož se věnujeme názorům a postojům žáků středních škol v Prostějově, bylo pro tento výzkum osloveno všech dvanáct místních středních škol. Celkově bylo distribuováno 330 dotazníků a návratnost činila 89%, tedy 294 dotazníků bylo obdrženo zpět. Po následném prozkoumání byla pak data devíti z nich vyloučena z důvodu chybějících údajů. Výsledný výzkumný soubor tedy čítal celkem 285 respondentů, z toho 117 chlapců a na 168 dívek (viz tabulka č. 1). Všichni zúčastnění jsou účelně studenty třetích ročníků, a jejich průměrný věk činí 18,27 let.

Tabulka č. 1 – rozložení respondentů dle škol

Název střední školy	Počet respondentů celkem	Počet dívek	Počet chlapců
Gymnázium Jiřího Wolkerova	28	10	18
Cyrilometodějské gymnázium	29	16	13
Reálné gymnázium	29	14	15
Obchodní akademie	27	8	19
Střední zdravotnická škola	23	20	3
Střední průmyslová škola	26	4	22
Střední škola designu a módy	24	24	0
Švehlova střední škola polytechnická Prostějov	25	16	9
Střední odborné učiliště obchodní	15	8	7
Střední odborná škola podnikání a obchodu, spol. s.r.o.	21	12	9
ART ECON – Střední škola, s.r.o.	16	15	1
TRIVIS Střední škola veřejnoprávní Prostějov, s.r.o.	22	10	12
Celkem	285	168	117

4.1.3. Výzkumná metoda

Jako hlavní metoda sběru dat byla pro výzkum užita kvantitativní – verifikační metoda, metoda dotazníkového šetření, která efektivně pokryla širokou oblast respondentů. Dotazníky jsou formou standardizované techniky řízeného rozhovoru v psané podobě. Na rozdíl od rozhovoru poskytují dotazníky větší čas na rozmyšlenou a zaručují rovněž poměrně přesvědčivou anonymitu. Jsou založeny na subjektivních výpovědích osob o jejich pocitech, postojích, názorech, zkušenostech, zájmech a způsobech reagování či hodnotových systémech.

Subjektivnost je v dotaznících dána především tím, že respondenti mohou své výpovědi záměrně i nezáměrně ovlivňovat a mohou se projevat silné tendence simulace či

disimulace, které mohou ovlivnit hodnoty výzkumu. Výsledky dotazníků tak mohou být zkresleny velkou vnitřní korekcí dotazovaných, kteří odpovídají nikoli expresivně, ale v souladu s tím, co je společensky žádoucí.

Dotazník slouží však pouze jako technika výzkumu, s jejíž pomocí provádíme pouze zjišťování dat. Umožňuje získat mnoho údajů, které však mají k podstatě zkoumaného jevu poměrně deskriptivní charakter. Prostřednictvím dotazníku se zkrátka nepodaří proniknout hlouběji do zkoumaného problému, ale z pravidla jen k jeho poloze ve vědomí dotazovaných. Popis a následná kvalifikace relevantních odpovědí dotazovaných prostřednictvím dotazníku, představuje jen neúplnou síť charakteristik pro daný problém.¹⁰⁴

Struktura dotazníku celkově činila 17 otázek, z toho 16 otázek nabízelo uzavřené, předem stanovené odpovědi, ze kterých respondent vybírá jednu možnost, která se nejvíce blížila jeho názoru.

Koncipovány zde byly i dvě škálové otázky, kdy respondenti vybírali sílu odpovědi na pevně stanovené numerické stupnici. Škálové otázky jsou nejvhodnějším nástrojem pro měření názorů a postojů, a jejichž odpovědi lze jednoduše kvalifikovat a následně analyzovat.

V dotazníku se vyskytla jediná otevřená otázka, která dala respondentům plný prostor pro samostatné vyjádření vlastních myšlenek a názorů. Otázky tohoto typu jsou pružné a mají možnosti prohlubování. Volná tvorba odpovědí tedy dává podnět k důkladnějšímu zamyšlení nad danou problematikou, ovšem představuje náročné zpracování, protože zde existuje nutnost dodatečné kategorizace.

Ne vždy lze rovněž otevřené odpovědi dotazovaných správně interpretovat, neboť dotazovaní často dávají nečekané odpovědi. Přesto jsou však otevřené odpovědi ve výzkumu vítaným zdrojem mnohdy zajímavých, neotřelých a přehlížených úhlů pohledu na danou problematiku a mohou poukázat na důležité vztahy a souvislosti, jejichž existence byla původně nepředvídatelná.¹⁰⁵

Statistickou metodou, pomocí které byly jednotlivé otázky v dotazníku vyhodnoceny je četnost. Četnost udává, kolik hodnot daného znaku se vyskytuje ve statistickém souboru. Může tak jít o četnost absolutní nebo relativní, podle celkového počtu prvků v souboru. V tomto výzkumu bylo pracováno především s relativní četností, kterou se rozumí počet hodnot v daném intervalu vztažený k celkovému počtu hodnot. Vyjadřuje, jaké procento všech hodnot tedy leží v daném intervalu. Relativní četnost tak odpovídá procentuálnímu vyjádření absolutní četnosti. Rovněž je v získaných výsledcích vyjádřen tzv. modus, který

¹⁰⁴ ZICH, F. *Úvod do sociologického výzkumu*. Praha: Eupress, 2004. s. 81

¹⁰⁵ PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum, 2011. s. 104

představuje hodnota, jež se v souboru dat vyskytuje nejčastěji a používá se pro nejtypičtější hodnotu znaku.¹⁰⁶

Relativní četnosti i -tého znaku f_i se vypočítá pomocí vzorce: $f_i = \frac{ni}{N} = \frac{ni}{\sum_i ni}$

4.1.4. Stanovení výzkumných otázek a hypotéz

Výzkumné otázky

- Jaká je informovanost žáků o společenském a politickém dění?
- Jaký je zájem žáků o společenské a politické dění?
- Jaké jsou životní preference žáků?
- Jaký postoj žáci zaujímají k rodinnému systému?
- Jaký postoj žáci zaujímají ke zdravotní politice České republiky?
- Jaký postoj žáci zaujímají ke vzdělání?
- Jaký postoj žáci zaujímají ke školství v České republice?
- Jaký postoj žáci zaujímají k pracovnímu trhu České republiky?

Předpokládané hypotézy

H₀₁: Většina žáků nebude projevovat pravidelný zájem o společenské a politické dění v ČR.

H₀₂: Nejvyšší preferencí v hodnotovém žebříčku bude zdraví.

H₀₃: Založení vlastní rodiny bude ve větší míře důležitější pro dívky než pro chlapce.

H₀₄: Rozdíl služeb poskytovaných soukromým a státním zdravotnictvím pocíťován nebude.

H₀₅: Postavení mužů a žen na pracovním trhu v ČR bude rovnocenné.

H₀₆: Stanovení hranice pro odchod do důchodu bude nutné.

H₀₇: Vysokoškolské vzdělání bude důležité především pro žáky gymnázií.

¹⁰⁶ HENDL, J. A KOL. *Statistika v aplikacích*. Praha: Portál, 2014. s. 101

4.2. Získané výsledky a interpretace výzkumu

Důležitým a nutným východiskem je v této práci především fakt, zda se prostějovští středoškoláci vůbec projevují zájem o dění kolem sebe. Tedy zda se zajímají a orientují v aktuálním kulturním, společenském a politickém dění v České republice nebo ve světě, či jsou vůči těmto oblastem naprosto lhostejní.

Dotazovaní měli na otázku, zda se zajímají o kulturní, politické a společenské dění v ČR nebo ve světě, možnost výběru pouze z uzavřených odpovědí typu *Ano* a *Ne*. Získané hodnoty jsou znázorněny v grafu č. 1.

Graf č. 1 – Celkový zájem o kulturní, společenské a kulturní dění

Metodologií, která je pro vyhodnocení výpovědí v této práci užívána, a jak již bylo výše zmíněno, je především relativní četnost. Relativní četností je myšlen počet hodnot v daném intervalu vztažený k celkovému počtu hodnot. Vyjadřuje, jaké procento všech hodnot tedy leží v daném intervalu.

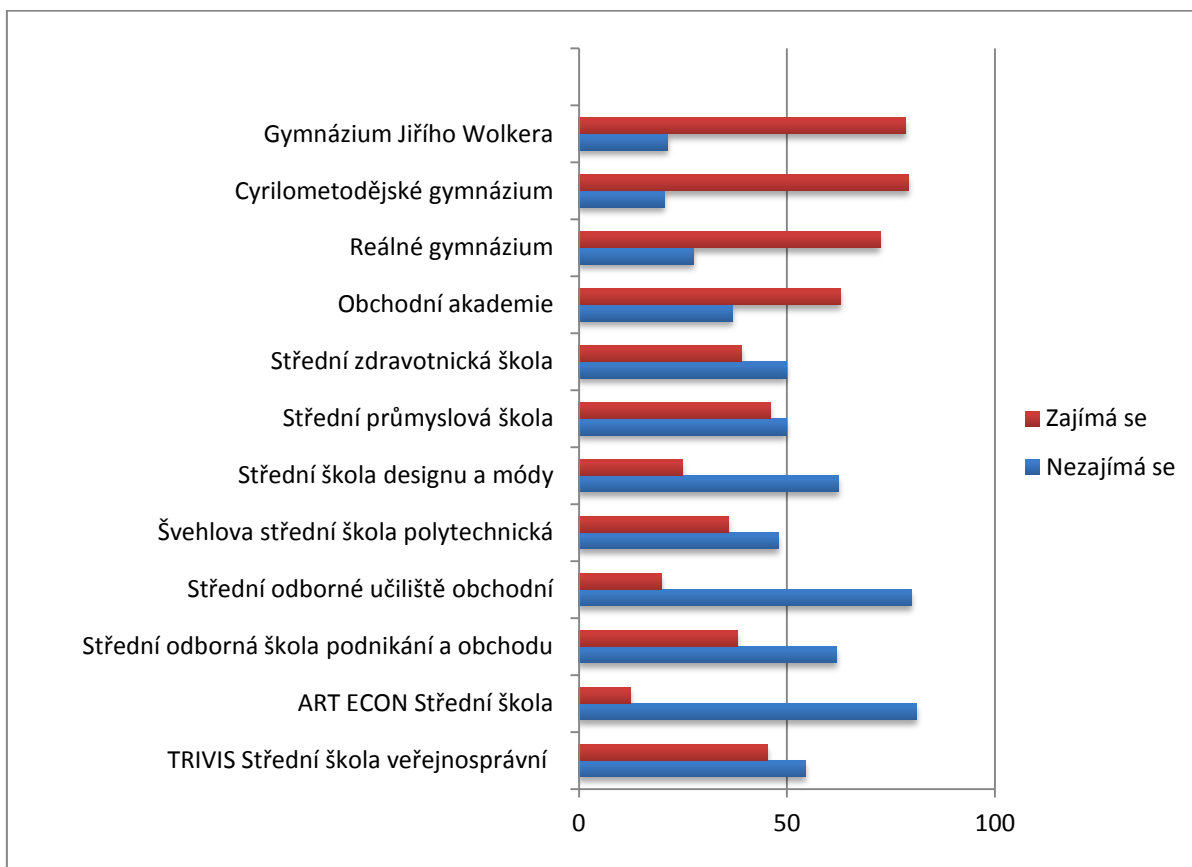
Na otázku, zda se studenti zajímají o kulturní, společenské a politické dění v ČR a ve světě, z celkového počtu dotázaných 51% žáků projevilo zájem o toto dění. Poměrně vyrovnaný počet, 46% o toto téma žádný zájem nejeví a zbylá 3% tuto otázku v dotazníku vynechalo a nevyplnilo.

Modus, tedy nejtypičtější hodnota znaku je v případě této otázky odpověď *ano* – zajímám se. A přestože četnost respondentů, kteří vyjádřili kladný vztah k této tématice, jen

nepatrně přesahuje poloviční většinu, předpokládaná hypotéza H_{01} tímto výsledkem byla vyvrácena, neboť bylo předpokládáno, že žáci a žákyně se o tuto problematiku v nijak vysoké míře zajímat nebudou.

Zajímavé je rovněž posouzení zájmů studentů z hlediska typů jednotlivých škol, které je znázorněno na grafu č. 2.

Graf č. 2 – Zájem žáků o veřejné společenské, kulturní a politické dění dle jednotlivých škol

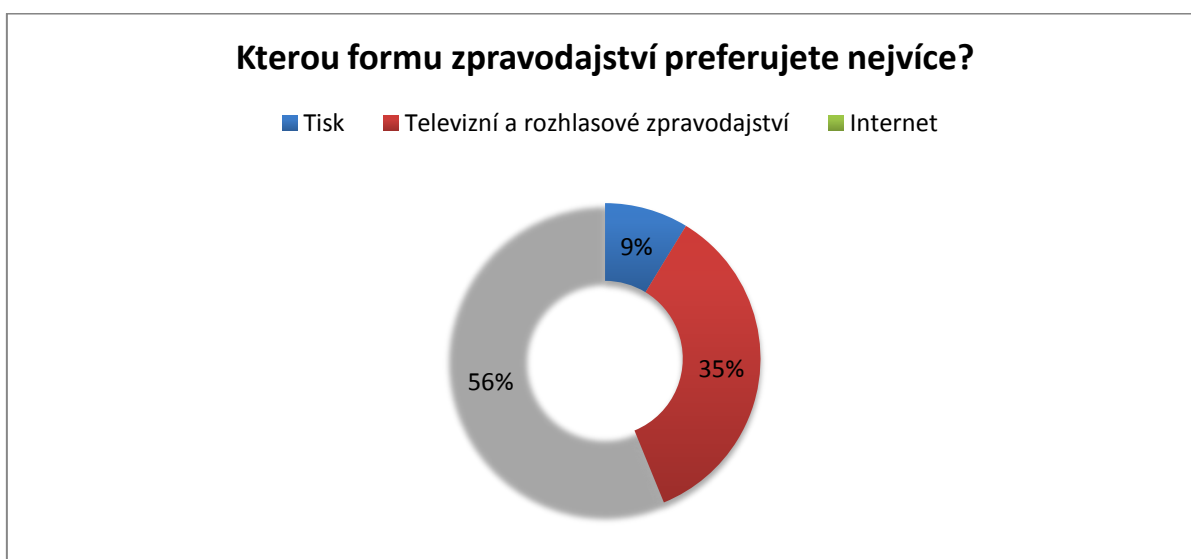
Zjištěné hodnoty ukazují, že nejvyšší míru zájmu k veřejnému společenskému, kulturnímu a politickému dění výrazně projevují především žáci všech gymnázií. Z hlediska relativní četnosti o tato témata projevují největší zájem žáci Cyrilometodějského gymnázia v 79,3%, Gymnázium Jiřího Wolкера se 78,57% a Reálné gymnázium se 72,41%.

Výrazně se ještě nad padesátiprocentní hranicí pohybuje Obchodní akademie, jejíž studenti vyjádřili svůj zájem v 62,96%. Vyrovnaný podíl žáků v obou skupinách následně měly Střední průmyslová škola s 46,15%, a Střední škola veřejnosprávní TRIVIS s 45,45% kladných odpovědí. Následovaly je Střední škola zdravotnická s 39,13%, Střední odborná škola podnikání a obchodu s 38,09% a Švehlova střední škola polytechnická s 36%.

Hodnoty záporných postojů k politickému a společenskému dění ve společnosti násobně převyšovaly u Střední školy designu a módy, kde zájem o téma projevila pouze jedna čtvrtina respondentů, na Středním učilišti obchodním tato hodnota klesla na 20% a nejmenší zájem byl vyhodnocen u umělecké střední školy ART ECON.

V souvislosti s charakterem výzkumné problematiky, hodnotící míru zájmů v oblasti společenského a politického dění v České republice, byla zjišťována preference při volbě sdělovacích prostředků. Respondenti mohli zvolit formu zpravodajského systému, který nejlépe vyhovuje jejich potřebám. V nabídce tak vedle sebe stál tisk, internet a televizní a rozhlasové zpravodajství. Preferované formy zpravodajství jsou uvedeny níže, v *grafu č. 3*.

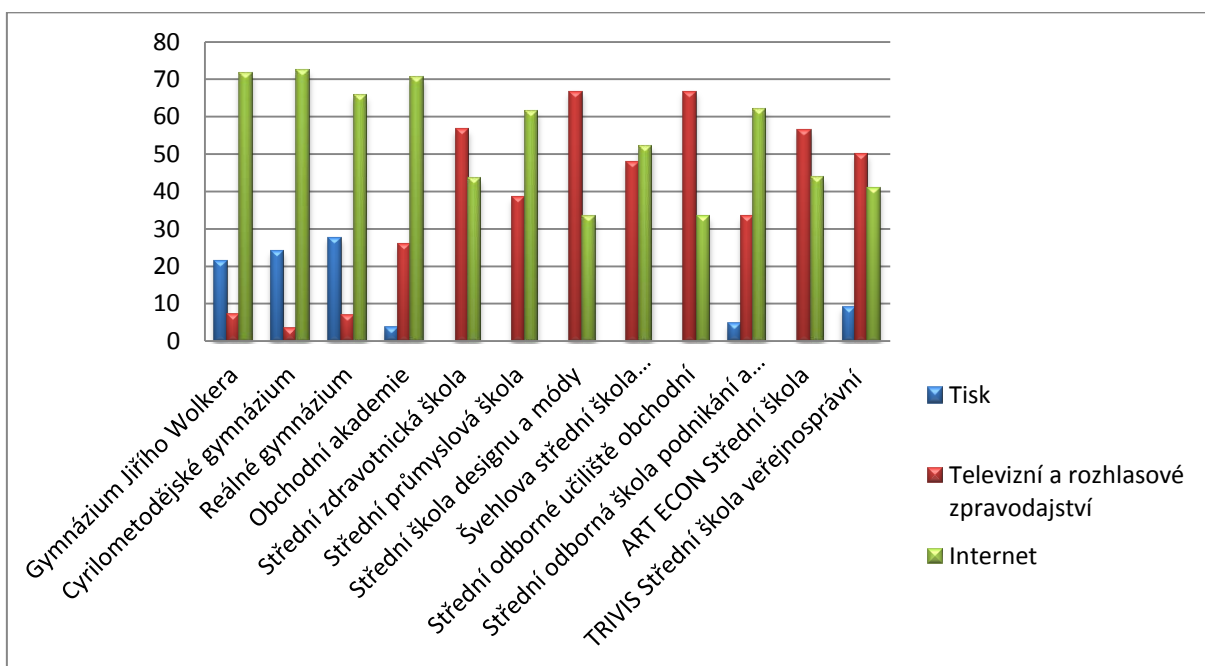
Graf č. 3 – Preferované formy zpravodajství

Dle vyjádření relativní četnosti 9 % respondentů preferovalo při volbě zpravodajství tiskoviny. Dalších 35% získává informace prostřednictvím televizního a rozhlasového vysílání a nadpoloviční většina, tedy 56% všech žáků, potom jako hlavní informační zdroj využívá nejaktuálnější a nepohodlnější nabídky informací prostřednictvím internetu. Modus neboli hodnota, která se v souboru dat vyskytovala v nejpočetnějším množství, byla tedy volba internetu.

Jednotlivé preferované formy zpravodajství na konkrétních typech prostějovských škol jsou zakresleny níže, v *grafu č. 4*.

Graf č. 4 – Preferované formy zpravodajství dle jednotlivých škol

V případě srovnání jednotlivých typů škol, bylo zjištěno, že společenské a politické dění sledují prostřednictvím tisku především žáci gymnázií. V 21,42% případů žáci Gymnázia Jiřího Wolкера, ve 24,13% žáci Cyrilometodějského gymnázia a s 27,58% žáci a žákyně Reálného gymnázia. Rovněž z grafu vyplývá, že jsou to znovu žáci gymnázií, kteří nejmenší pozornost věnují televiznímu a rozhlasovému zpravodajství. Tisk, mimo gymnazisty, upřednostnili i v 9,09% případech žáci Střední veřejnosprávní školy TRIVIS a ve 4,76% případech žáci Střední odborné školy podnikání a obchodu.

Možnost internetových zdrojů zpravodajství činila nejvyšší absolutní četnost respondentů. Z dvanácti škol jej v šesti případech vybralo více než padesát procent respondentů. Sedmdesátí procentní hranici překlenuly Gymnázium Jiřího Wolкера (71,42%), Cyrilometodějské gymnázium (72,41%) a Obchodní akademie (70,37%), následovaly je Reálné gymnázium (65,51%), Střední odborná škola podnikání a obchodu (61,90%), Střední průmyslová škola (61,53%) a Švehlova střední škola polytechnická (52%).

Televizní a rozhlasová média byla upřednostňována před tiskem a internetovým zpravodajstvím u žáků a žákyně Střední školy designu a módy (66,66%), Středního odborného učiliště (66,66%), Střední zdravotnické školy (56,52%), umělecké střední školy ART ECON (56,25%) a přesnou polovinu zvolili i na Veřejnosprávní škole TRIVIS (50%).

V návaznosti na preferované formy zpravodajství byl ve výzkumu položen dotaz, zda jsou někteří žáci pravidelnými čtenáři či odběrateli některého periodika. V současné době je třeba brát v potaz fakt, že velká většina tištěných médií se objevuje rovněž v elektronické podobě uzpůsobených mobilním telefonům, tabletům nebo osobním počítačům. Z tohoto pohledu nízký zájem o tištěný tisk nikterak nevylučuje zájem studentů o některé druhy novin, či časopisů dostupných na internetových serverech. Z celkového počtu respondentů, 27,36% dotázaných vyplnilo, že je pravidelným čtenářem některého periodika.

Následující tabulka (*tabulka č. 2*) přináší přehled o nejčtenějších zpravodajských portálech, denících, týdenících nebo měsíčnících, které středoškolští studenti v dotaznících uvedli.

Tabulka č. 2 – Nejčastěji zmiňované zpravodajské portály, deníky, týdeníky a měsíčníky

Novinky.cz (38,46%)
MF DNES a idnes.cz (19,23%)
Prostějovský Večerník (11,53%)
First Class (8,97%)
Forbes (6,41%)
Reflex (6,41%)
Lidové noviny a lidovky.cz (3,84%)
Respekt (2,56%)
Právo (1,28%)
BBC news (1,28%)

Při zkoumání postojů a názorů středoškolských žáků na společenský a politický systém v České republice, je v této práci považováno za nezbytnost, zmapovat a zorientovat se v preferenčních žebříčcích životních hodnot dotazovaných. Neboť jsou to právě preferované životní hodnoty, které ovlivňují vnímání světa kolem nás. Tedy skutečnosti, které se pro jednoho zdají být maximálně důležité, může jiný vnímat jako naprosto postradatelné. Priority na hodnotovém žebříčku se v průběhu života mění, a to především z hlediska

nabytých zkušeností. Práce tedy zachycuje životní priority z pohledu středoškolských žáků, jejichž věk byl zprůměrován na 18,27 let.

Dotazovaní měli, dle vlastního uvážení, přiřadit bodovou hodnotu devíti nabízeným životním hodnotám tak, jak se pro ně zdají být důležité. Na stupnici, kdy 9 bodů bylo maximum a 1 bod minimum, měli respondenti za úkol obodováním seřadit tyto hodnoty: *zdraví, rodina, vzdělání, spokojenost v zaměstnání, společenské postavení, peníze a majetek, volný čas, být užitečná/ý ostatním a klidný život bez napětí a rizik.*

Výsledná hodnota jednotlivých životních preferencí, žáků jednotlivých škol, byla zjištěna statistickou metodou aritmetického průměru. Tedy součtem bodů, které byly dané životní prioritě připsány.

$$\bar{x} (R, Zd, Za, P, V, KŽ, SP, BU, VČ) = \frac{(x_1 + x_2 + x_3 + \dots + x_n)}{n}$$

Stejný postup byl následně praktikován při zjišťování výsledných preferencí v rámci všech dvanácti škol. Zjištěné výsledné preferenční hodnoty, zachycuje *tabulka č. 3.*

Od průměrného vyhodnocení se však priority žáků na jednotlivých školách poněkud liší. Rozdílné typy škol soustřeďují žáky obdobného smýšlení, ti však mají znatelně rozdílné preference či cíle, než jejich vrstevníci, kteří navštěvují jiný druh školy. Hodnotové žebříčky žáků na jednotlivých středních školách v Prostějově jsou tak zaznačeny v *tabulce č. 4.*

Tabulka č. 3 – Preferenční životní hodnoty žáků prostějovských středních škol

1.	Rodina
2.	Zdraví
3.	Spokojenost v zaměstnání
4.	Peníze a majetek
5.	Vzdělání
6.	Klidný život bez napětí a rizik
7.	Společenské postavení
8.	Být užitečná/ý jiným lidem
9.	Volný čas

Tabulka č. 4 – Preferované životní hodnoty dle jednotlivých škol

	Gymnázium Jiřího Wolкера	Cyrilometodějské gymnázium	Reálné gymnázium	Obchodní akademie
1.	Rodina a domov	Rodina a domov	Zdraví	Rodina a domov
2.	Zdraví	Zdraví	Rodina a domov	Zdraví
3.	Vzdělání	Vzdělání	Vzdělání	Spokojenost v zaměstnání
4.	Peníze a majetek	Klidný život bez napětí a rizik	Spokojenost v zaměstnání	Vzdělání
5.	Spokojenost v zaměstnání	Spokojenost v zaměstnání	Peníze a majetek	Postavení ve společnosti
6.	Postavení ve společnosti	Peníze a majetek	Postavení ve společnosti	Peníze a majetek
7.	Klidný život bez napětí a rizik	Být užitečný/á ostatním	Klidný život bez napětí a rizik	Být užitečný/á ostatním
8.	Být užitečný/á ostatním	Postavení ve společnosti	Volný čas	Klidný život bez napětí a rizik
9.	Volný čas	Volný čas	Být užitečný/á ostatním	Volný čas

	Střední zdravotnická škola	Střední průmyslová škola	Střední škola designu a módy	Švehlova střed. škola polytechnická
1.	Zdraví	Zdraví	Rodina a domov	Rodina a domov
2.	Rodina a domov	Rodina a domov	Zdraví	Zdraví
3.	Být užitečný/á ostatním	Postavení ve společnosti	Spokojenost v zaměstnání	Spokojenost v zaměstnání
4.	Klidný život bez napětí a rizik	Peníze a majetek	Klidný život bez napětí a rizik	Peníze a majetek
5.	Spokojenost v zaměstnání	Vzdělání	Peníze a majetek	Volný čas
6.	Peníze a majetek	Volný čas	Být užitečný/á ostatním	Klidný život bez napětí a rizik
7.	Postavení ve společnosti	Spokojenost v zaměstnání	Postavení ve společnosti	Postavení ve společnosti
8.	Volný čas	Klidný život bez napětí a rizik	Volný čas	Být užitečný/á ostatním

9.	Vzdělání	Být užitečný/á ostatním	Vzdělání	Vzdělání
----	----------	----------------------------	----------	----------

	Střední odborné učiliště obchodní	Střední odborná škola podnikání a obchodu	ART ECON střední škola	TRIVIS veřejnoprávní střední škola
1.	Rodina a domov	Zdraví	Rodina a domov	Rodina a domov
2.	Zdraví	Rodina a domov	Zdraví	Zdraví
3.	Spokojenost v zaměstnání	Spokojenost v zaměstnání	Spokojenost v zaměstnání	Spokojenost v zaměstnání
4.	Peníze a majetek	Vzdělání	Peníze a majetek	Postavení ve společnosti
5.	Klidný život bez napětí a rizik	Peníze a majetek	Postavení ve společnosti	Vzdělání
6.	Být užitečný/á ostatním	Klidný život bez napětí a rizik	Klidný život bez napětí a rizik	Peníze a majetek
7.	Volný čas	Postavení ve společnosti	Volný čas	Klidný život bez napětí a rizik
8.	Postavení ve společnosti	Být užitečný/á ostatním	Být užitečný/á ostatním	Volný čas
9.	Vzdělání	Volný čas	Vzdělání	Být užitečný/á ostatním

Z uvedených přehledů je zřejmé, že životní priority studentů jednotlivých škol se mírně liší. Podle celkových výpočtů ve výsledném průměru stojí na nevyšší příčce *rodina a domov*, které považují žáci za nejvíce důležité. V těsném zápětí je příkládána velká váha hodnotě lidského *zdraví*. Tyto dvě životní hodnoty prakticky nebyly uvedeny v nikteré ze škol na nižším místě. Obecně velká většina dotázaných již pomýšlela na svoji budoucnost, ve které by rádi dosáhli *spokojeného zaměstnání*. Důležitou funkci v životech středoškoláků představují potřeby materiálního zajištění, tedy *peníze a majetek*, které v celkovém průměru obsadily čtvrtou příčku hodnotového žebříčku. Hodnota *vzdělání*, jako životní preference se nachází přibližně ve středu tohoto hodnotového žebříčku.

Při důkladnějším prozkoumání *tabulky č. 4*, je evidentní obrovská různorodost přístupů ke vzdělanosti, z hlediska jednotlivých škol. Zatímco gymnazisté pokládají vzdělání za důležitou skutečnost v jejich životech, jejich názory nesdílejí např. žáci Středního odborného učiliště obchodního, umělecké střední školy ART ECON, Švehlovy střední školy

polytechnické nebo Střední zdravotnické školy, kde byl této hodnotě přiřčen nejmenší význam. Dále je možné vyčíst, že *klidný život bez napětí a rizik* představuje větší význam, než *společenské postavení*. Možnost *být užitečným pro jiné* lidi stojí na předposlední pozici v celkových preferencích. Jistou odchylku však představují žákyně a žáci Střední zdravotnické školy, kteří tuto hodnotu oceňovali jako jednu z nejvyšších. Za nejméně podstatnou z nabízených možností žáci považovali hodnotu *volného času*. Volný čas, jako takový, byl ohodnocen nejnižším počtem bodů na šesti z dvanácti středních škol.

Hypotéza H₀₂, která však předpokládala, že celkovou nejvyšší preferenci v životě žáků bude představovat hodnota lidského zdraví, byla vyvrácena, neboť tuto pozici zastala hodnota rodiny.

Výzkum životních preferencí je v této práci považován za velmi přínosný zdroj informací z hlediska postojů dotazovaných žáků a žákyň ke zkoumaným tématům. Zjištěné priority v rámci hodnotového žebříčku totiž korespondují s důležitými oblastmi lidské existence a vytváří základní pilíře lidské kultury. Představují významné prvky, vzájemně se prolínajícího, společenského a politického systému.

V předchozích kapitolách byl charakterizován význam rodinného života, lidského zdraví, vzdělání a práce v rámci společenského systému v České republice. Tento systém tak představuje všeobecně respektované sociální normy, nepsané zvyky a standardy lidského bytí. Prakticky je však společenský systém součástí vyššího řádu, který představuje systém politický. Politický systém upravuje a vymezuje všechny zmíněné skutečnosti společenského systému prostřednictvím zákonných právních předpisů a právních norem. Z tohoto důvodu všechny významné výše jmenované skutečnosti společenského systému tak koexistují paralelně v podobě rodinné, zdravotní, vzdělávací a pracovní politiky státu.

Jak již bylo několikrát uvedeno, výzkum se soustředil na názory a postoje středoškolských studentů v Prostějově, týkající se okruhů rodinného života, zdraví, vzdělání a pracovního života v rámci společenského a politického systému České republiky.

V oblasti rodinného života rodinné politiky byli respondenti tázáni na otázky, zda považují za důležité založení vlastní rodiny, v jakém věku je optimální založit vlastní rodinu a zda si myslí, že český stát vytváří příznivé podmínky pro založení rodiny. Výsledky zjištěných hodnot jsou zaznačeny na *grafech č. 5, 8 a 10*.

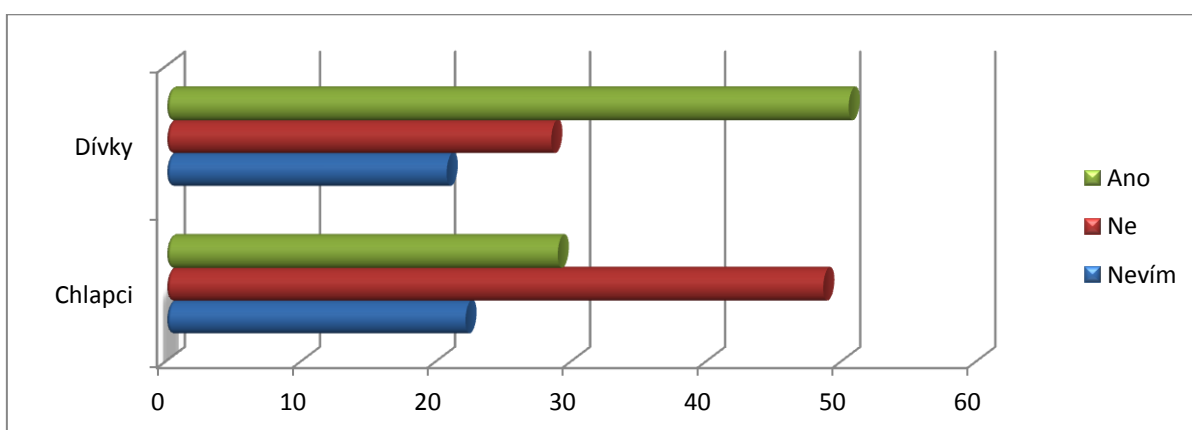
Graf č. 5 – Existence příznivých podmínek pro založení rodiny v České republice vytvořené státem

Ze zjištěné relativní četnosti všech odpovědí 41,75% žáků a žákyň zastává názor, že v České republice jsou příznivé podmínky pro založení rodiny, upravené sociální politikou. O něco menší podíl studentů se k této otázce staví poněkud skepticky. Že v České republice neexistují vhodné podmínky pro založení rodiny si myslí 36,84% dotázaných. Zbývajících 21,40% pak nedokáže dané podmínky patřičně kvalifikovat a zvolilo odpověď *nevím*.

Zajímavý úhel pohledu přináší srovnání mezi chlapci a dívkami, který je znázorněn následovně, v grafu č. 6.

Graf č. 6 – Srovnání postojů dívek a chlapců ke státem vytvářeným podmínkám pro založení rodiny v ČR

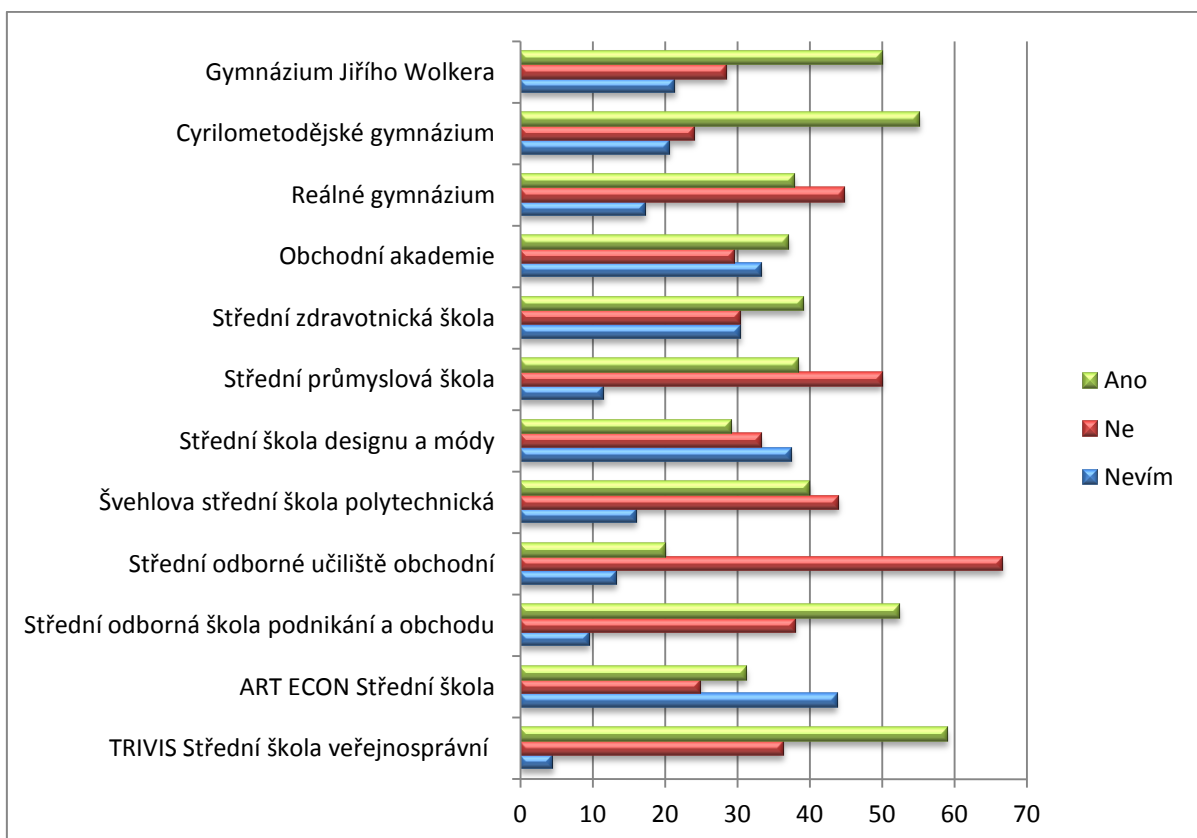

Při porovnávání názorů na tuto skutečnost bylo zjištěno nerovnoměrné rozložení tvrzení z hlediska pohledu jednotlivých pohlaví. Zatímco dívky ve více než polovině případech (50,59%) zastávají názor, že stát tyto podmínky skutečně vytváří, chlapci v téměř

tom samém poměru (48,71%) volí názor opačný, tedy, že v českém státě nejsou vyhovující podmínky pro zakládání nových rodin. Souhlas projevilo pouhých 29,05% chlapců. Variantu *nevím* pak zvolilo 20,83% dívek a 22,22% chlapců.

Rozdíly v názorovosti byly zaznamenány i v přístupech žáků z jednotlivých středních škol. Tyto rozdíly jsou znázorněny na *grafu č. 7*.

Graf č. 7 – Srovnání postojů k podmínkám pro založení rodiny v ČR dle žáků jednotlivých škol

Z hlediska relativní četnosti výpovědí žáků jednotlivých škol, přesvědčení, že stát v České republice vytváří vyhovující podmínky pro nově vznikající rodiny, projevili především studenti Gymnázia Jiřího Wolkerova (50,01%), Cyrilometodějského gymnázia (55,17%), Střední odborné školy podnikání a obchodu (52,38) a Střední školy veřejnosprávní TRIVIS (59,09%). Zcela opačného názoru pak byli, v nadpoloviční většině, studenti Středního odborného učiliště (66,66%) a studenti Střední průmyslové školy (50,01%).

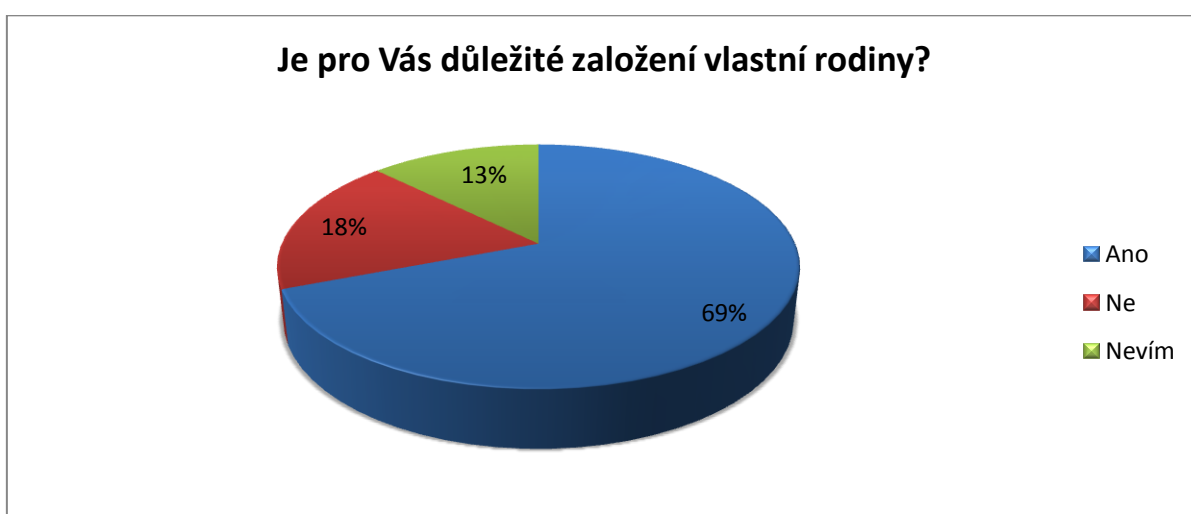
Stále větší množství lidí v dnešní době upřednostňuje život bez dětí, pouze s přítomností partnera. Tento trend je v západní civilizaci velmi rozšířený, kdy lidé raději plně komfortní uspokojení vlastních potřeb bez toho, aby se omezovali dítětem, či preferují

kariérní dráhu natolik, že na založení vlastní rodiny nemají čas. Výzkum tedy zjišťoval, zda již tento trend nějak ovlivnil smýšlení současných středoškolských studentů. Graf č. 8 zobrazuje rozložení vyjádření prostějovských středoškoláků právě k této problematice.

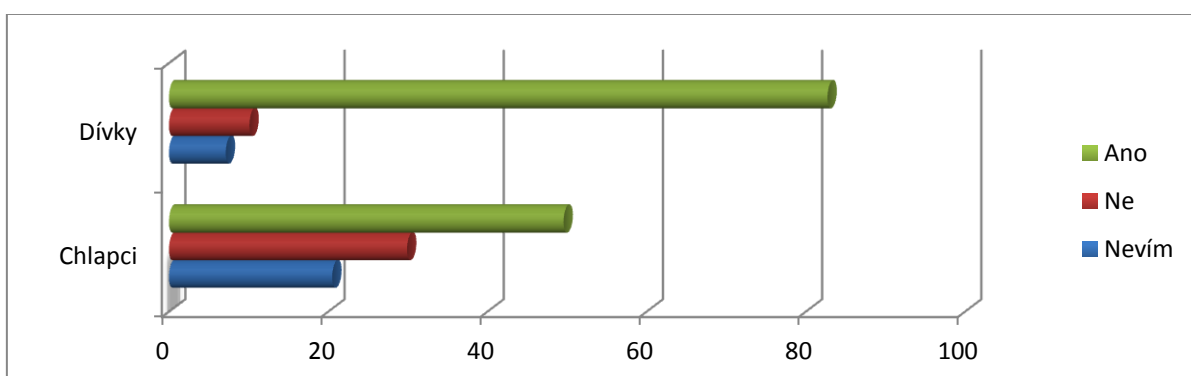
Naprostá většina dotázaných (69%) považuje za důležité v budoucnu založit vlastní rodinu, 18% respondentů je opačného názoru. Zbýlých 13% dotázaných v současné době nedokáže na tuto otázku jasně odpovědět, a volili možnost *nevím*.

Na grafu č. 9 je poté znázorněno srovnání, postojů dívek a chlapců ke smyslu vytvoření vlastního rodinného života.

Graf č. 8 – Míra důležitosti založení vlastní rodiny

Graf č. 9 – Srovnání postojů dívek a chlapců k založení vlastní rodiny

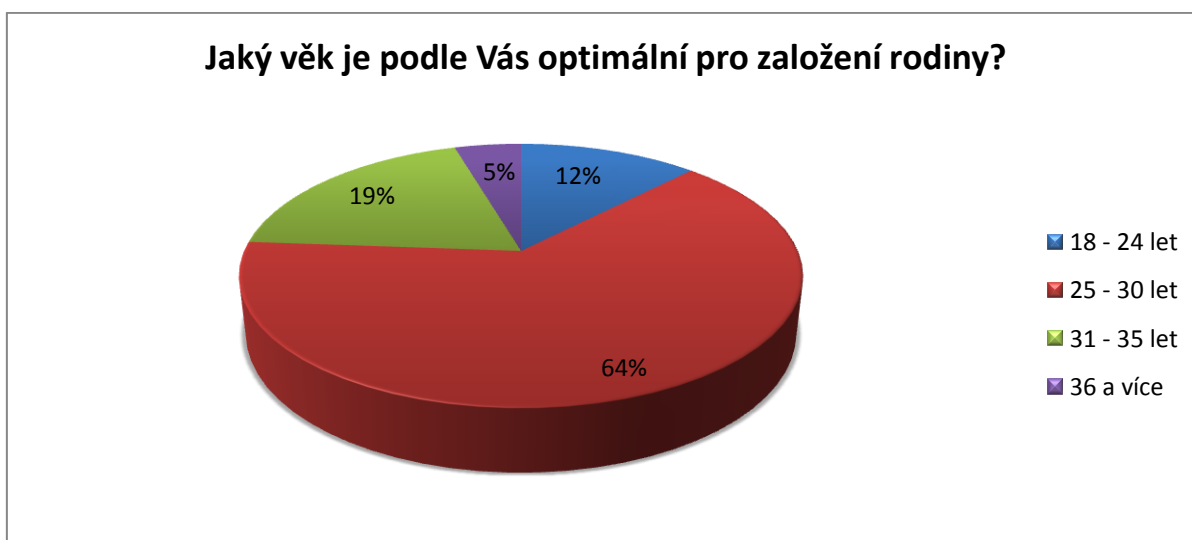
Z výše uvedeného grafu lze vyčíst, že dívky jsou o budoucím založení rodiny přesvědčeny v daleko vyšší míře než chlapci. Odpověď *ano* zvolilo 82,73% ze všech

dotázaných dívek, zatímco stejný názor sdílelo celkem 49,57% oslovených chlapců. Pro 29,91% chlapců a 10,11% dívek není toto rozhodnutí podstatné. Nevyhraněnou odpověď *nevím* zvolilo 7,14% dívek a 20,51% chlapců.

Modus, tedy hodnota, která se v souboru zjištěných dat tak byla odpověď *ano*, neboť většina žáků považuje ve svém životě za důležité mít vlastní rodinu. Stejně tak byl splněn předpoklad pro hypotézu H_{03} , která předvídala větší míru důležitosti v otázce založení vlastní rodiny pro děvčata než pro chlapce.

Se stále zvyšujícím se průměrným věkem novomanželů nebo prvorodiček v České republice, který se aktuálně pohybuje kolem třicátého roku života, byl u respondentů zjišťován rovněž optimální věk pro založení rodiny. Účastníci výzkumu volili jednu ze čtyř nabízených možností, se kterou se nejvíce ztotožňují. Výsledky postojů všech dotázaných žáků k této životní záležitosti jsou znázorněny v *grafu č. 10*.

Graf č. 10 – Optimální věk pro založení rodiny

Nadpoloviční většina všech dotázaných by ráda založení vlastní rodiny uskutečnila v rozmezí mezi 25 a 30 rokem, tedy pravděpodobně po ukončení vysokoškolských studií, či získání stabilnějšího pracovního zázemí. Dřívější období pro založení rodiny bylo přijatelnější pro 12% dotázaných žáků a žákyň. Období mezi 31 – 35 rokem si pak zvolilo 19% dotázaných, zbylých 5% by rádo rodinu založilo až po šestatřicátém roku života.

Zajímavé bylo rovněž posouzení ideální věkové hranice na jednotlivých školách. Přestože většina volila průměrný věk 25 – 30 let, byli to právě studenti gymnázia, kteří procentuálně volili vyšší optimální věk pro založení rodiny, než jejich vrstevníci z jiných

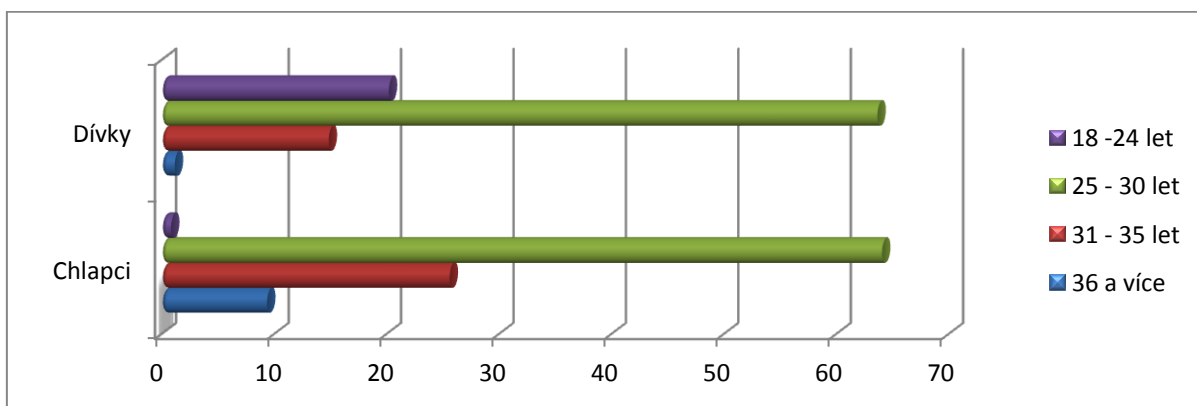
škol. Rodinu mezi 31 – 35 rokem by založilo 28,57% žáků Gymnázia Jiřího Wolкера, 20,68% žáků Cyrilometodějského gymnázia a 34,48% žáků Reálného gymnázia. Naprosto nejvyšší byl počet respondentů, kteří volili tuto věkovou kategorii na Střední průmyslové škole s 57,69%. Na ostatních školách pro toto časové období nepřesáhly odpovědi míru čtrnácti procent.

Pro věkovou kategorii 36+ hlasovali s největším zastoupením žáci Gymnázia Jiřího Wolкера (10,71%), Reálného gymnázia (15,38%) a žáci Střední průmyslové školy (15,38%). Nejnižší věkovou kategorii pak v největším počtu volili žáci a žákyně Střední zdravotnické školy (43,47%) a Středního odborného učiliště (40%).

Modus neboli hodnota, která se v souboru dat tak vykytovala nejčastěji, byla odpověď, která přisuzovala optimální založení rodiny mezi 25 – 30 rok života.

V rámci srovnání názorového rozložení chlapců a dívek na optimální věk pro založení rodiny bylo zjištěno, že dívky daleko častěji volily nižší věkovou hranici 18 – 24 let, a to ve 20,23%. Naopak chlapci daleko častěji volili vyšší věkovou hranici. Pro věkové rozpětí 31 – 35 let bylo celých 25,64% a u věku 36+ volilo tuto možnost více než 9% dotázaných chlapců, jak je možno pozorovat na *grafu č. 11*.

Graf č. 11 – Srovnání pohledu dívek a chlapců na optimální věk pro založení rodiny

Jak již bylo v předchozí teoretické části uvedeno, moderní doba přinesla v České republice a v celé západní civilizaci trend tzv. „manželství na zkoušku“. Partneri v těchto vztazích žijí bez oddacího listu a v tomto nezměněném rodinném stavu přivádí na svět a vychovávají potomky. V rámci výzkumu proto bylo zjišťováno, zda žáci zastávají názor, že uzavření manželství pro funkčnost rodiny hraje roli, či nikoli. Zjištěné hodnoty dokládá *graf č. 12*.

Z pohledu relativní četnosti pro 75% dotázaných mladých lidí, tzv. „život na hromádce“, není překážkou pro standardní fungování rodiny. Opačného názoru bylo pouze 8% všech respondentů, 17% dotázaných pak nedokázalo na tuto otázku jednoznačně odpovědět. Modus pro tuto otázku, vyjadřující nejčastěji vyskytující se hodnotu, bylo tvrzení *ne*.

Graf č. 12 - Vliv uzavření manželství na funkčnost rodiny

Při zkoumání priorit žáků bylo *zdraví* preferováno na jedné z předních pozic hodnotového žebříčku, neboť zásadně ovlivňuje celkovou kvalitu lidského života. Část výzkumu se tedy profilovala na zjištění názorů a postojů žáků prostějovských středních škol vůči oblasti lidského zdraví ve společenském a politickém systému České republiky. Na hodnotící škále 1 – 5 měli respondenti oznámkovat české zdravotnictví.

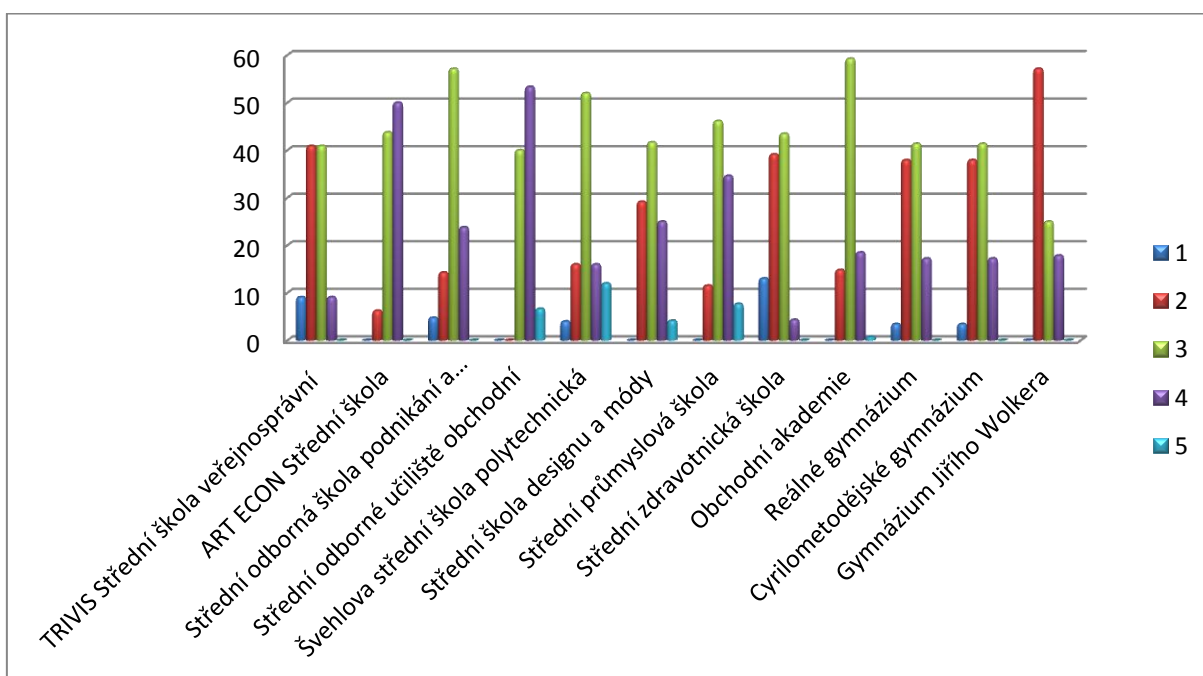
Graf č. 13 – Postoje žáků ke kvalitě českého zdravotnictví

Z výše uvedeného grafu je zřejmé, že nejčastější počet středoškoláků ohodnotil kvalitu českého zdravotnického systému jako průměrnou, tedy známkou 3 – *dobře*. V celku vyrovnané bylo v poměru množství ohodnocení, která přisuzovala kvalitě českého zdravotnického systému známku 2 – *chvalitebná*, oproti těm, kteří s jeho úrovní nejsou docela spokojeni, a ohodnotili jej známkou 4 – *dostatečně*. Přesný poměr studentů zastával protichůdné názory, kdy stejný počet hlasoval pro známku 1 – *výborně* a známku 5 – *nedostatečně*.

Modus, hodnota, která se v souboru dat vyskytovala nejčastěji, byla odpověď, která hodnotila české zdravotnictví známkou 3.

Graf č. 14 – Postoje žáků ke kvalitě českého zdravotnictví dle jednotlivých škol

Výše uvedený graf znázorňuje rozložení názorů žáků v rámci jednotlivých škol. Je třeba poukázat na fakt, že právě žákyně a žáci Střední zdravotnické školy, kteří jsou s tímto systémem v těsném sepětí, nejčastěji hodnotili v průměru české zdravotnictví nejlepší známkou 1 – *výborně*. Jako nedostatečnou úroveň českého zdravotnického systému pak nejčastěji považovali žáci Středního odborného učiliště obchodního, umělecké střední školy ART ECON a Střední průmyslové školy. U zbylých škol, bylo množství ohodnocení známkami 2 a 3 vyrovnané, s výjimkou Gymnázia Jiřího Wolkerova, kde celých 57,14% žáků hodnotilo úroveň zdravotnické péče v ČR za 2 – *chvalitebně*.

Zjišťovány byly i postoje ke kvalitě českého zdravotnictví z hlediska provozu. Žáci byli dotázáni, zda zaznamenali rozdíly mezi poskytováním zdravotnické péče a úrovně těchto služeb ve státních a soukromých zdravotnických zařízeních. Zjištěné hodnoty zachycuje *graf č. 15*, který přináší poměrně vyrovnané rozložení názorů na tuto problematiku. Celkem 40% všech dotázaných si myslí, že soukromá a státní zdravotnická zařízení se liší ve kvalitě služeb, 31% je však opačného názoru, a nesouhlasí s tím, že by mezi úrovní péče v soukromém a státním zdravotnictví existovaly rozdíly. Podobně velký podíl respondentů však na tuto otázku nedokáže jednoznačně odpovědět a volilo možnost *nevím*.

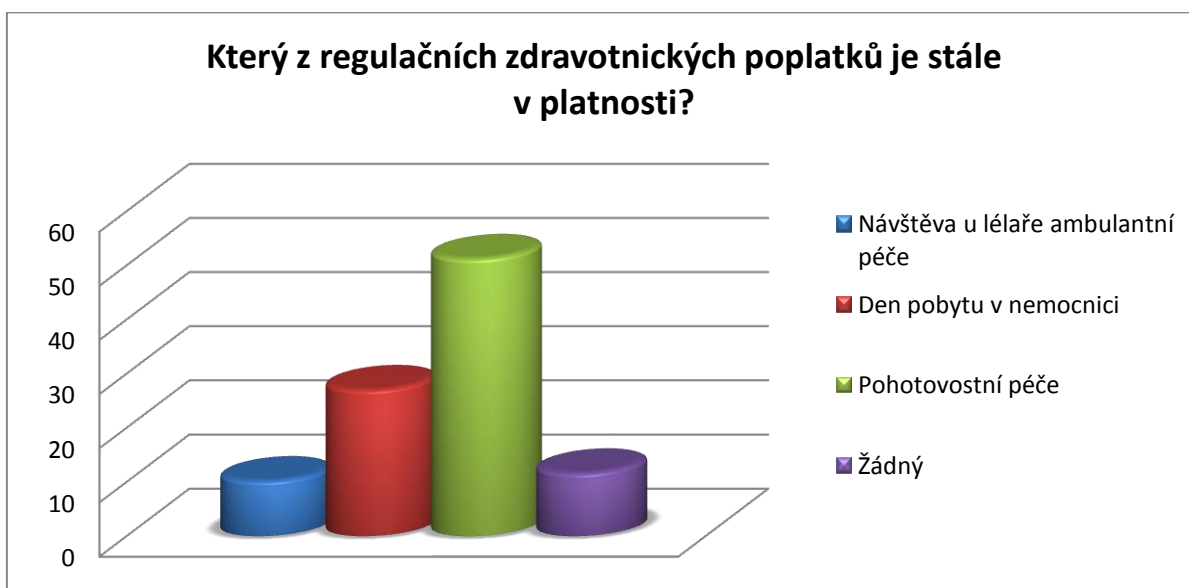
Modus, tedy hodnota, která se v souboru dat vyskytovala nejčastěji, byla v případě zodpovězení této otázky odpověď ano, tedy mezi poskytováním soukromé zdravotnické péče existují rozdíly. Hypotéza H_{04} , byla četností těchto odpovědí opět vyvrácena, neboť předpokládala, že žáci mezi kvalitou poskytovatelů těchto služeb nebudou rozdíly spatřovat.

Graf č. 15 – Názory žáků na rozdíl kvality služeb ve státních a soukromých zdravotních zařízeních

Výzkum se také zaměřil na všeobecný rozhled prostějovských středoškoláků a jejich orientaci v aktuálnosti některých zákonných ustanovení v oblasti sociální politiky státu. Bylo zjišťováno, jaké povědomí a znalosti žáci mají o zdravotní politice, především o regulačních poplatcích, jejichž platnost byla od 1. ledna 2015 pozměněna, a povinnost pacientů uhradit tento regulační poplatek byla omezena pouze na jediný, a to 90 Kč za využití lékařské pohotovostní služby nebo pohotovostní služby v zubním lékařství. Zjištěné výsledky jsou zaznamenány v *grafu č. 16*.

Graf č. 16 – Přehled žáků o aktuální platnosti regulačních poplatků ve zdravotnictví

Vyjádřením relativní četnosti, více než polovina respondentů (51,22%) správně uvedla, že v současné době jediným z regulačních poplatků, které jsou pacienti povinni zaplatit, je regulační poplatek za pohotovostní péči. Přesto však ve velké míře někteří žáci chybně uváděli jiné druhy. Že stále platí regulační poplatek za *den pobytu v nemocnici*, bylo přesvědčeno 27,01% dotázaných, a za *návštěvu u lékaře* by stále zaplatilo 10,17% respondentů, a dokonce 11,60% žáků si myslí, že všechny dosavadní poplatky byly již zrušeny. Modus, který představuje nejpočetnější výskyt jistých dat, byl v této otázce v podobě odpovědi, která vyjadřovala regulační poplatky za pohotovostní péči.

Při zjišťování životních preferencí žáků prostějovských středních škol se průměrně na třetí příčce hodnotového žebříčku objevila priorita, která by zajišťovala žákům po dobu pracovního života spokojenost v zaměstnání. Žáci byli proto v rámci výzkumu podrobeni otázkám, které zachycují jejich postoje a názory k pracovnímu životu a politice zaměstnanosti v rámci společenského a politického systému v České republice.

Otázky výzkumu směřované do této oblasti se dotkly i genderové tematiky, důchodové politiky, nezaměstnanosti či situaci na českém pracovním trhu.

Graf č. 17 – Postoje žáků k rovnosti příležitostí mužů a žen na trhu práce

Problematika rovnosti příležitostí mužů a žen v zaměstnání je ve společnosti tématem k častým diskuzím. Graf č. 17 zobrazuje postoje žáků středních škol, jaké zaujímají k této tématice. Je nutné však brát v úvahu fakt, že žáci středních škol zatím nejsou nijak zásadně ovlivněni vlastními zkušenostmi nebo realitou pracovního trhu. Z tohoto důvodu nebyly zjištěné hodnoty nijak dramaticky rozdílné, přestože nadpoloviční většina respondentů jsou dívky. Že ženy a muži mají na trhu práce rovnocenné pracovní příležitosti, předpokládá 41 % dotazovaných, 26% je názoru, že šance jednotné nejsou. Třetina respondentů pak nemá na tuto problematiku vyhraněný názor.

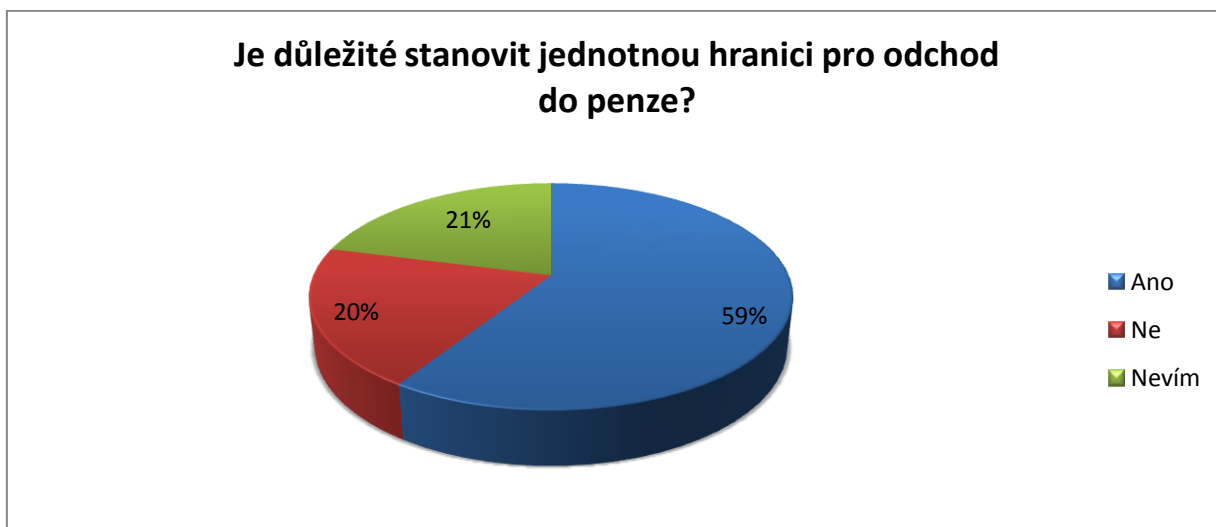
Modus pro tuto otázku tedy představoval odpověď *ano*, že muži a ženy mají rovné postavení na trhu. Tímto výsledkem byla rovněž potvrzena předpokládaná hypotéza H_{05} , která naznačovala tento závěr.

Předmětem výzkumu bylo rovněž zjistit postoje žáků k často projednávané otázce jednotné hranice odchodu do důchodu, neboť se tato hranice každým rokem posouvá nepřímo úměrně pracovním možnostem lidí. Bereme-li v úvahu průměrný věk respondentů, znamená to, že jejich průměrný rok narození je rok 1997. Teoretický odchod do důchodu, dle aktuálního penzijního systému, by tedy v průměru odpovídal 70. roku života dotazovaných.

V grafu č.18 je tedy zachycen přehled celkových postojů žáků středních škol k otázce jednotné hranice odchodu do penze. Nadpoloviční většina respondentů (59%) souhlasí s nutností stanovení této jednotné hranice. Necelá čtvrtina (20%) dotazovaných se přiklání k názoru, že tato hranice by legislativě upravena být neměla, a měla by být zvolena podle individuálních možností pracujících. 21% respondentů na otázku jednotné hranice nedokázalo jednoznačně odpovědět a volilo možnost *nevím*. Modus, hodnota, která se v souboru vyskytovala nejčastěji, byla odpověď *ano* a představovala názor, který potvrzuje, že je nutno

stanovit hranici odchodu do penze. Tímto rozhodnutím byla i potvrzena hypotéza H_{06} , která tento postoj žáků očekávala.

Graf č. 18 – Postoje žáků k jednotné hranici odchodu do důchodu

Jak již bylo výše zmíněno, v případě platnosti současné důchodové politiky by většina respondentů měla nárok na odchod do penze v sedmdesáti letech. Dle údajů zjištěných při průzkumu, kdy žáci volili limitující důchodový věk, $\frac{3}{4}$ respondentů zvolili možnost, která se pohybovala hluboko pod touto hranicí (viz graf č. 19). Z pěti nabízených možností se 75% respondentů shodlo, že ideální hranice pro odchod do důchodu je v 55. roku života. Následně 7% dotázaných zastává názor, že tato hranice by měla být nastavena na 60 let a pouhé jedno procento respondentů by bylo pro odchod do penze v 65 letech. Žádný z žáků nevedl možnost hranice odchodu do důchodu v 70 letech, přičemž právě tento údaj vystihuje reálnou možnost, která by současným středoškolákům bezprostředně hrozila, bez zavedení jednotné hranice odchodu do penze.

Graf č. 19 – Postoje žáků ke stanovení věkové hranice odchodu do důchodu

V současné době se mnoho českých oborů potýká s nedostatkem kvalifikovaných odborníků, kteří odcházejí za prací do ciziny. Je to právě zahraničí, které mnohdy přináší českým občanům lepší pracovní podmínky a v porovnání s tuzemským trhem i vidinu vyššího finančního ohodnocení. Jsou to tedy především vyšší platy, co do zahraničí láká již čerstvé absolventy.

Z tohoto důvodu byli studenti dotazováni, zda i oni pomýšlejí v budoucnu opustit Českou republiku a hledat své profesní uplatnění na některém ze zahraničních pracovních trhů. Zjištěné výsledky jsou uvedeny v následujícím grafu č. 20.

Graf č. 20 – Preference žáků mezi domácím a zahraničním pracovním trhem při hledání zaměstnání

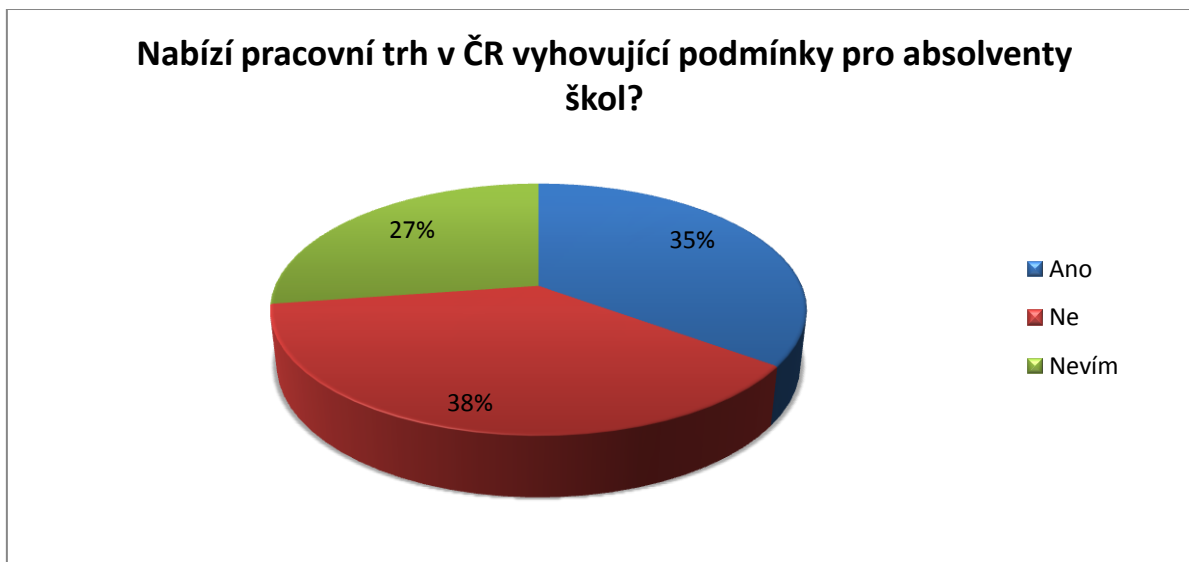

Dle zjištěných informací, výsledky odpovědí na tuto otázku zatím přináší pro českou společnost spíše uspokojivé hodnoty. V současné době, stále zatím většina respondentů (43%) neuvažuje o tom, že by si v budoucnu hledala pracovní pozici raději v zahraničí. Poměr počtu dotázaných žáků, kteří by ale raději do zahraničí v budoucnu odešli, přesto tvoří jednu třetinu všech dotázaných respondentů a o něco menší poměr středoškolských studentů na tuto otázku v současné době nedokáže jednostranně odpovědět. Modus, hodnota, která se v souboru dat vyskytovala nejčastěji, byla odpověď *ne*.

V návaznosti na otázku budoucího uplatnění v České republice či v zahraničí, měli prostějovští středoškoláci vyjádřit svoje postoje a názory ke stavu pracovního trhu panujícího v Česku, a to především v souvislosti s absolventy škol. Tedy, zda jsou z hlediska politiky

zaměstnanosti na českém pracovním trhu vytvářeny vyhovující podmínky pro ty, jež právě dovršili svoje vzdělání na středních nebo vysokých školách.

Graf č. 21 – Postoje žáků k podmínkám pracovního trhu pro absolventy škol

Relativní četnost odpovědi respondentů, jejichž znázornění je viditelné na *grafu č. 21*, dosahovaly poměrně podobných hodnot. Největší počet dotázaných žáků a žákyň (38%) zastává názor, že český pracovní trh není dostatečně přizpůsoben absolventům škol. Modus, hodnota, která se v souboru dat vyjadřovala nejčastěji, byla tedy odpověď *ne*. Na vině je pravděpodobně v současnosti často diskutovaný problém nízké odborné kvalifikovanosti a minimální praxe, které mnozí studenti během období studia naprosto postrádají. O něco menší počet ze všech dotázaných respondentů (35%) zastává opačný pohled, tedy že na českém pracovním trhu jsem vyhovující pracovní podmínky pro mladé lidi, kteří teprve s pracovním životem začínají. Zbývajících 27 % respondentů není s podmínkami pracovního trhu obeznámeno a v dotazníku zvolilo odpověď *nevím*.

Středoškolští studenti měli rovněž možnost vyjádřit se k problematice nezaměstnanosti v České republice. V rámci otevřeně koncipované otázky v dotazníku, jim byl poskytnut patřičný prostor k okomentování tohoto tématu. V případě zjišťování této skutečnosti je nutné poukázat na vysokou míru neochoty žáků vyjádřit se k problematice vlastní smysluplnou výpovědí a poskytnout tak pestřejší přehled názorů. Z celkového počtu respondentů se vyjádřila pouhá polovina žáků, ostatní tuto otázku bojkotovali, nebo jejich odpovědi byly pro nevhodnost vyřazeny. Následující tabulka, *tabulka č. 5* zachycuje nejčetnější výpovědi

respondentů, kteří se vyjádřili k problematice nezaměstnanosti, a to konkrétně k nejčastějším příčinám, které vedou k nezaměstnanosti.

Tabulka č. 5 – Nejčastější příčiny nezaměstnanosti v ČR

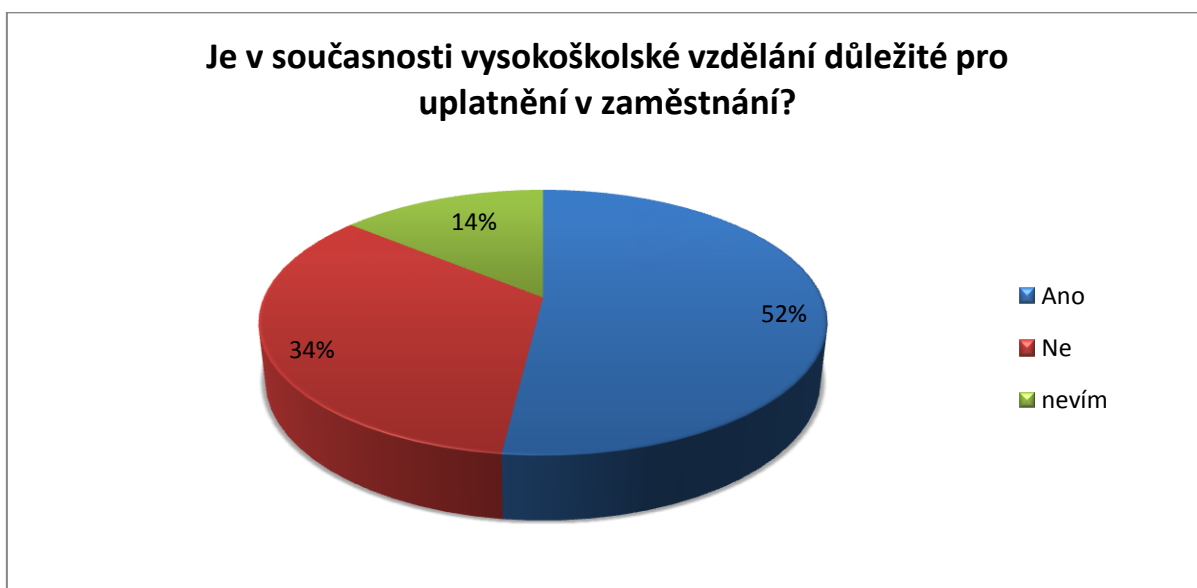
1. Lenost, nezájem a absence snahy, lidé raději zůstávají na sociálních podporách
2. Nízké platové ohodnocení, finanční motivovanost
3. Nízká kvalifikovanost, nedostatečné vzdělání lidí
4. Nepřiměřené pozice, nedostatek pracovních míst pro vysokoškolsky vzdělané
5. Nedostatek pracovních míst v jistých regionech
6. Redukce pracovních míst, lidská pracovní síla je nahrazována technikou
7. Přijímání levnější pracovní síly ze zahraničí
8. Neschopnost vykonávat povolání v planém rozsahu (handicapovaní, nemocní lidé)

Podle uvedených výpovědí, které byly v dotaznících zachyceny, se nejintenzivněji vyskytovaly především negativní názory poukazující na lenost a nezájem české populace v otázce hledání zaměstnání. Žáci často zmiňovali, že mnohé občany demotivuje nízké finanční ohodnocení některých profesí, které je srovnatelné s úrovní výše minimální mzdy. Z tohoto důvodu se domnívají, že lidé raději přecházejí na sociálních podporách a státních příspěvcích, které mnohdy dosahují podobných peněžních částek, jako právě minimální mzda a práce se tak pro ně stává nevýhodnou.

Rovněž jako důvody nezaměstnanosti ve vysoké četnosti byla uváděna nízká kvalifikovanost pracovních sil či naopak nadbytek kvalifikovaných zaměstnanců dosazujících na místa, jež neodpovídají patřičnému vzdělání a degradují tak lidské snahy a potenciál. Zmíněný byl i nedostatek pracovních míst v jistých částech České republiky či nahrazování pracovníků v jistých odvětvích levnější lidskou pracovní silou nebo úplným nahrazením technologickými postupy a strojovou výrobou.

Výzkum zjišťoval i názory a postoje, jež žáci zastávají v případě nutnosti absolvování vysokých škol pro potřeby budoucího zaměstnání. Tedy zda je v současné době vysokoškolský diplom zárukou lepších příležitostí, které pomohou při získání perspektivního zaměstnání, či vyššího platového ohodnocení. Zjištěné hodnoty jsou zaznačeny na *grafu č. 22*.

Graf č. 22 – Postoj žáků k nutnosti vysokoškolského vzdělání pro pracovní uplatnění

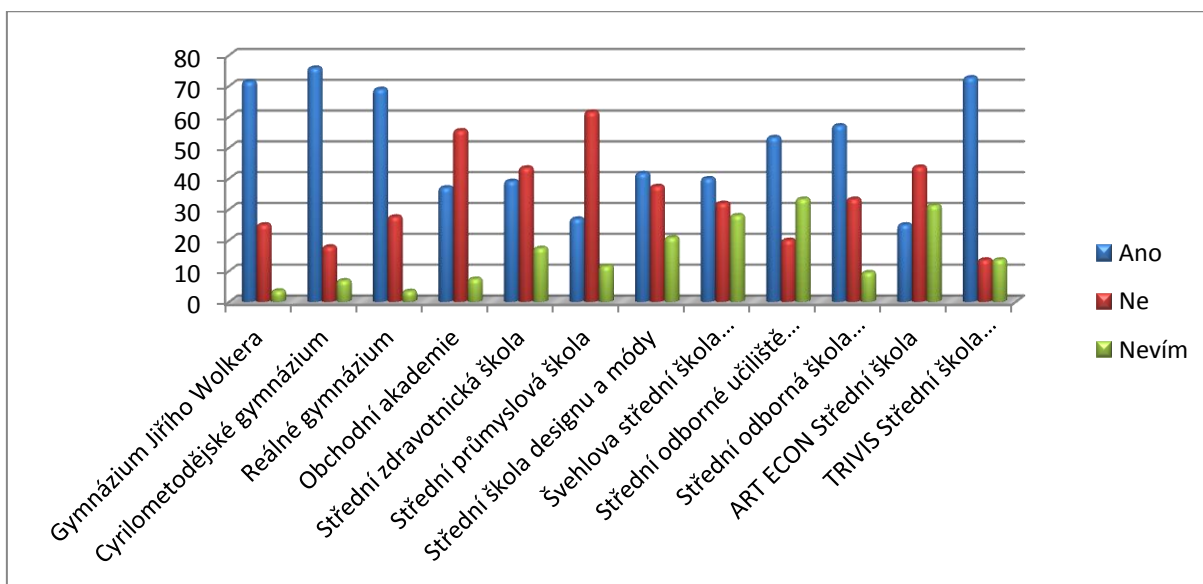

Z výše uvedeného grafu je rozpoznatelné, že nadpoloviční většina (52%) všech dotázaných žáků je názoru, že vysokoškolské vzdělání je předpokladem příznivějšího uplatnění na pracovním trhu. Více než třetina dotázaných (34%) naopak zastává názor, že v současné době vysokoškolský diplom bezpodmínečně nezaručuje při hledání zaměstnání nějaké zvláštní zvýhodnění. Zbývajících 14% nedovedlo daný dotaz jednoznačně zhodnotit. Modus – hodnota, která se v souboru dat vyskytovala nejčastěji, tedy byla odpověď *ano*.

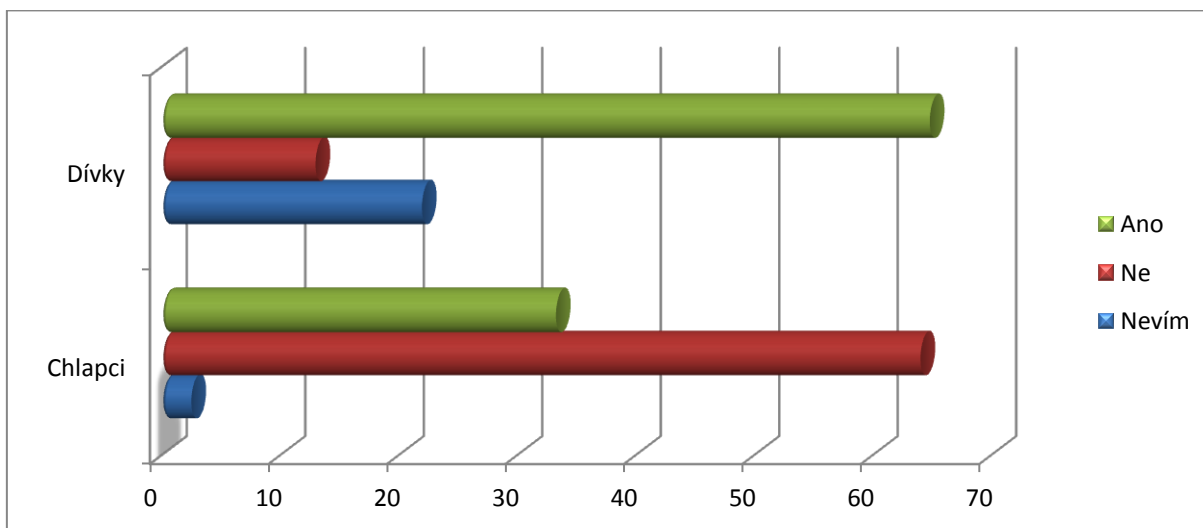
Následující graf, *graf č. 23* přináší poměr postojů žáků k vysokoškolskému vzdělání v rámci jednotlivých středních škol v Prostějově.

Získané hodnoty naznačují, že předpokládaná hypotéza H_{07} je srovnatelná s reálným stavem a to ve výsledku, že vysokoškolské vzdělání představuje velkou důležitost především pro gymnazisty, kteří jsou již v rámci středoškolského vzdělání předurčení a motivováni k pokračování ve studiu na některé z vysokých škol. Tato hypotéza tak byla výzkumem potvrzena. Naopak studenti, kteří v rámci středoškolského studia nabývají vědomosti z mnoha odborných předmětů a získávají tak větší sebevědomí pro možnost okamžitého uplatnění v praxi, jak je tomu např. u žáků Střední zdravotnické školy, Obchodní akademie nebo Střední průmyslové školy. Tito žáci nepřikládali vysokoškolskému vzdělání nijak velkou váhu.

Graf č. 23 – Postoje žáků jednotlivých škol k nutnosti vysokoškolského vzdělání pro pracovní uplatnění

Graf č. 24 – Srovnání postojů dívek a chlapců k nutnosti vysokoškolského vzdělání pro budoucí pracovní uplatnění

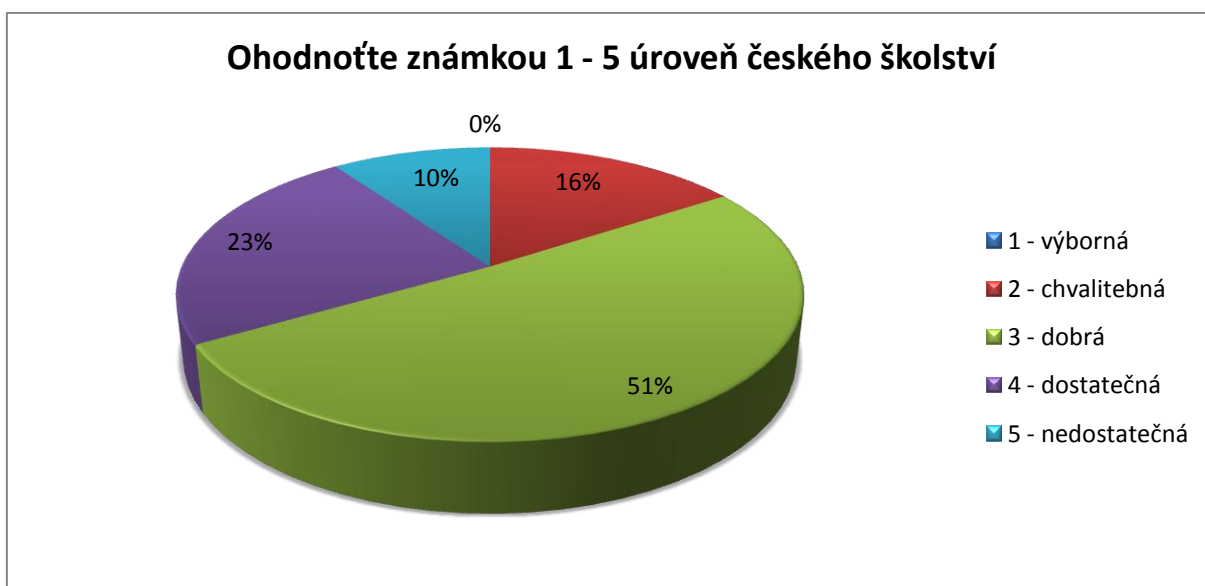

Ze získaných údajů bylo vyzorováno, že při srovnání odpovědí na otázku potřeby vysokoškolského vzdělání pro budoucí uplatnění v zaměstnání, se povaha odpovědí výrazně lišila z hlediska pohlaví. Zatímco dívky vysokoškolskému studiu přisuzují velkou důležitost, chlapci jej nepovažují za příliš podstatné. Z celkového počtu dotázaných dívek, 64,88%

zvolilo v dotazníku odpověď *ano*. Z celkového počtu chlapců byla pro tutéž odpověď pouze 1/3 dotázaných. Zbýlé 2/3 chlapců volili možnost odpovědi – *ne*, zatímco u dívek tuto možnost zvolilo pouhých 13%. Nevyhraněný názor mělo 22% dívek a 2,56% chlapců, kteří zvolili možnost *nevím*.

Žáci měli za úkol rovněž ohodnotit úroveň českého školství, a to opět podle modelu školní klasifikace, známkami 1 – 5. Výsledné hodnoty jsou zaznamenány níže, na *grafu č. 25*.

Graf č. 25 – Postoj žáků k úrovni českého školství

Po vyhodnocení bylo zjištěno, že nadpoloviční podíl respondentů (51%) ohodnotil české školství jako dobré, tedy za *tři*. Druhá nejpočetnější skupina, 23% žáků, ohodnotila kvalitu tohoto systému jako *dostatečnou*. Známkou 2 – *chvalitebná*, ohodnotilo české školství 16% ze všech dotázaných studentů. U 10% respondentů úroveň školství v České republice naprosto propadla, a naopak známku 1 – *výborná* nezvolil ani jeden žák.

Modus, tedy hodnota, která se v souboru dat vyskytovala nejčastěji, byla v případě této otázky volená známka 3 – *dobrá*.

4.3. Diskuse výsledků

Vztah veřejnosti k politickému nebo společenskému systému v České republice bývá důležitým aspektem k posouzení funkčnosti, možným nápravám či tvorbě nových cílů v rámci těchto soustav. Politika by měla směřovat ve prospěch a užitku lidí. Je tedy důležité, jaké názory občané mají, jaké konkrétní postoje zaujímají a jak na konkrétní témata reagují.

Pro společenský a politický systém je proto důležité nejen teoretické poznání ale také konkrétní postoje a chování lidí. Názory a postoje lidí nejsou ani nemohou být shodné, ani stabilní. V tomto případě rozdílné individuální vlastnosti žáků, vědomosti a inteligence, vlastně vylučují jednotu názorů a chování ve vztahu k politice a aktuálnímu stavu společnosti.

Nejednotnost a proměnlivost názorů a postojů lidí obecně se v největší míře týká především sociální politiky státu a stavu charakteru soudobé společnosti. Je to právě sociální politika státu, která se dotýká nejosobnějších vrstev života každého člověka a to bez ohledu na to, zda se dotýčný o danou problematiku vůbec sám zajímá. Z toho vyplývá, že lidé mohou se státní politickým a společenským systémem souhlasit a podporovat jej, či se s nimi neztotožňují a volí různé formy nesouhlasu a protestu.

Výzkum se tedy zaměřil na nejužší oblasti společenského a politického života z pohledu studentů středních škol v Prostějově. Cílem bylo zmapovat, jaké vědomosti tyto žáci vůbec o veřejných záležitostech mají. Základním předpokladem, který stál za koncepcí otázek, na které žáci odpovídali, nebyly nikoli školní vědomosti ale všeobecný rozhled a schopnosti hlubšího uvažování.

Pro výzkum byly definovány tzv. výzkumné otázky, které mohou být nyní, po vyhodnocení jednotlivých výpovědí zodpovězeny. Z hlediska informovanosti žáků o společenském a politickém systému v České republice lze brát v úvahu dvě roviny. A to rovinu osobního zájmu, který vede žáky si dané informace na základě vlastního zájmu a iniciativy vyhledávat ve všech dostupných informačních prostředcích nebo v rovině druhé, která spadá do obsahu výuky některých vyučujících předmětů. To, do jaké míry však tyto dvě roviny ovlivňují postoje a názory žáků nebylo předmětem výzkumu. Lze jen tedy dojít k závěru, že tyto existující prostředky, především školní výuka, potřebují nabýt většího rozsahu a síly, aby podnítily patřičnou motivaci a hlubší zájem mladé generace o tato společenská a politická dění. Neboť poměr žáků, kteří se o danou problematiku zajímají, je srovnatelný s podílem těch, kteří se o ni nezajímají, což z hlediska budoucího občanského života nepředstavuje pozitivní vize.

Jedním z dílčích cílů bylo zjištění životních preferencí. Na základě výsledných hodnot bylo tedy zjištěno, že hlavní životní prioritou žáků se stala rodina. Od této skutečnosti se odvíjí jednotlivé přístupy, které žáci zaujímalí k rodině a rodinné politice. Z celkového hlediska lze určit, že žáci mají pozitivní přístup k rodinnému životu, neboť většina dotázaných projevila zájem o založení vlastní rodiny, dle získaných hodnot je však tento životní krok daleko důležitější pro dívky než chlapce. Kladný přístup byl projevěn i v otázce nesezdaných soužití, kdy žití párů bez oddacího listu nepovažovali žáci jako nezbytné pro normální fungování rodiny. Výsledky se poněkud lišily i v otázce ideálního věku, kde dívky častěji vykazovaly zájem založit si rodinu v období mezi 25. – 30. rokem, zatímco chlapci tento krok odsouvali za hranici 30. roku. Příčinnou tohoto rozhodnutí může být fakt, že to byli právě chlapci, kteří zastávali ve větší míře skeptičtější názor o exitujících podmínkách v České republice, které pokládaly za nevyhovující pro založení nové rodiny.

Ptáme – li se, jak obstálo před studenty středních škol české zdravotnictví, dalo by se říci, že toto téma nedosáhlo žádných extrémních hodnocení. Veškeré postoje studentů k tomuto systému byly spíše průměrně, nelze proto v této sekci učinit jednoznačné rozhodnutí. Překvapujícím se však stal fakt, který doložil velké neznalosti studentů v ohledu na aktuálnost platných zákonných ustanovení, především v otázce aktuálnosti regulačních poplatků.

Co se týče postojů žák k pracovnímu trhu v České republice, výsledky se zdály být poněkud rozpačité. Jistou roli může sehrát fakt, který nepředpokládá vysokou informovanost, znalosti a orientaci na současném trhu práce. Evidentní je to již z průzkumu vyhovujících podmínek pracovního trhu pro absolventy škol. Žáci se totiž v této polemice rozdělili na dvě stejně velké skupiny, zastávající protikladné názory. Lze tedy naznačit, že za jednotlivými odpověďmi se tak skrývají pouhé domněnky, než skutečné znalosti této problematiky. Za zajímavý výsledek může být pokládán postoj, ve kterém si žáci pohrávali s myšlenkou odchodu do zahraničí a uplatnění na některém pracovním trhu mimo Českou republiku. Přestože by největší podíl žáků rád hledal svoje budoucí uplatnění doma, velká část studentů by však raději odešla za hranice. O tom jaký však bude skutečný vývoj, je nyní čistě spekulativní.

O něco jednoznačnějšího postoje bylo dosaženo v otázce důchodové politiky. V tomto směru se žáci shodli na tom, že je potřeba stanovit jednotnou hranici pro odchod do penze. Vyjádření této hranice ovšem bylo poněkud překvapující, neboť tři čtvrtiny všech dotázaných se jednoznačně shodly pro odchod do důchodu v 55 letech, což je o deset let méně než je v současnosti hranice projednávaná k zavedení.

V poslední řadě byl výzkum profilován na názory a postoje související se vzděláváním a funkcí školského vzdělávacího systému. Úroveň českého školského školství byla z pohledu žáků kvalifikována jako spíše průměrná, až lehce podprůměrná. Přesto však byla vzdělávací soustava ohodnocena jako potřebná, a to především z hlediska vysokého školství. Výzkumem bylo zjištěno, že většina žáků středních škol v Prostějově, považuje vysokoškolské vzdělání jako potřebné pro otázku svého budoucího uplatnění v zaměstnání. Při důkladnějším prozkoumání byly však zjištěny odchylky jednotlivých respondentů z hlediska školní příslušnosti. Jako nejvíce potřebné vysokoškolské vzdělání pro budoucí kariéru shledávali žáci gymnázií. Zamysleme – li se nad touto skutečností, lze odhadovat, že jsou to právě gymnazisté, kteří jsou po dobu středoškolských studií motivováni a předurčení ke studiu na vysokých školách. Zatímco žáci odborných středních škol za své studium získávají více praktických poznatků, což značně prohlubuje jejich sebevědomí pro možnost okamžitého uplatnění v praxi.

Výzkum tedy ve výsledku demonstroval různé úrovně všeobecného rozhledu, znalostí a postojů vůči všem projednávaným tématům. Jedinou nevýhodou byla při vyhodnocování jednotlivých výsledků spatřována tendence, zastírání skutečných znalostí, názorů a postojů, kdy respondenti, kteří neměli informovaný názor, odpovídali raději možností „nevím“.

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se nejprve zabývala teoretickou stránkou společenského a politického systému v České republice. Uvedla jsem nejdůležitější aspekty této oblasti, které rovněž bývají často ztotožňovány s nejpreferovanějšími příčkami hodnotových žebříčků. Tyto skutečnosti, které představují rodinný život, zdraví, vzdělání a zaměstnání, nepodmiňují pouze kvalitu života, ale v zásadě vytváří podmínky nezbytné pro možnost přežití celé lidské existence v tempu soudobé moderní společnosti. Společenský systém je zde tedy vnímán jako nositel bazálních hodnot a norem, které tvoří základní pilíře naší kultury a představuje tak všeobecně respektované standardy, zvyky a obyčeje, které jsou v souladu s běžným životem občanů české společnosti.

Na společenský systém je následně nahlíženo jako na součást vyššího řádu, který představuje systém politický. Politický systém upravuje a vymezuje všechny zmíněné skutečnosti společenského systému prostřednictvím zákonných právních předpisů a právních norem, jež tvoří jádro ústavního pořádku České republiky. Z tohoto hlediska tak všechny výše jmenované hodnoty společenského systému paralelně existují v podobě, která je součástí sociální politiky státu. Politický systém tak přebírá některé záležitosti, které již nejsou soukromým problémem jednotlivce nebo jeho rodiny ale stávají se veřejnými problémy, na jejichž řešení se musí podílet stát.

Cílem práce bylo v rámci praktické části zanalyzovat názory a postoje žáků prostějovských středních škol, ke kterému došlo na základě vyhodnocení dotazníkového šetření. Do výzkumu se zapojili studenti všech dvanácti místních státních i soukromých středních škol, kteří tak tvořili ucelený výzkumný soubor. Podstatou dotazníku bylo tedy zkoncipovat baterii otázek, na které respondenti odpovídali formou jednoduchých odpovědí, tak aby došlo co k nejpřesnějšímu zmapování názorů a postojů ke zkoumaným problémům. Otázky směřovaly k okruhům rodinného života a rodinné politiky, zdraví a zdravotní politiky, vzdělání a vzdělávací politiky, práci a politice zaměstnanosti.

Získané výsledky přinesly zajímavé informace k této tématice, neboť některé výpovědi žáků byly silně vychýleny od předpokladů. Zajímavé rovněž bylo srovnání výpovědí žáků z hlediska jednotlivých škol. Shrnutí těchto výsledků je podrobnější popsáno v kapitole *4.3. Diskuse výsledků*.

Při tomto šetření se tak otevírají témata vhodná pro další bádání, jako například to, do jaké míry jsou konkrétní názory a postoje žáků ovlivněny výukou na jednotlivých typech škol.

Seznam použitých zdrojů a literatury

Literatura

- BARTOŠ, J A KOL. *Prostějov: Dějiny města 2*. 1.vyd. Prostějov: Město Prostějov, 1999. 263 s. ISBN 80-238-4511-X
- CSÉMY, L., SOVINOVÁ, H. *Kouření cigaret a pití alkoholu v České republice*. Praha: Státní zdravotní ústav, 2013. 85 s. ISBN 80-7071-230-9
- Cyrlometodějské gymnázium a mateřská škola v Prostějově: v letech 1992-2012*. Prostějov: Cyrlometodějské gymnázium, 2012. 168 s. ISBN 80-957-6328-55
- GRAEME, B., JIRÁK, J. *Úvod do studia médií*. 1.vyd. Brno: Barrister & Principal, 2001. 392 s. ISBN 80-85947-67-6
- DUKOVÁ, I., DUKA, M. *Sociální politika*. 1.vyd. Praha: Grada, 2013. 200s. ISBN 978-80-247-3880-2
- DURDISOVÁ, J. A KOL. *Sociální politika v ekonomické praxi*. 1.vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2005. 246 s. ISBN 80-245-0850-8
- FRANCOVÁ, H. NOVOTNÝ, A. *Sociální politika v základech*. 1.vyd. Praha: Triton, 2008. 185 s. ISBN 978-80-7387-125-3
- HENDL, J. A KOL. *Statistika v aplikacích*. 1.vyd. Praha: Portál, 2014. 456 s. ISBN 978-80-262-0700-9
- JANDOUREK, J. *Průvodce sociologií*. 1.vyd. Praha: Grada, 2008. 208 s. ISBN 978-80-247-2397-6
- JANDOUREK, J. *Úvod do sociologie*. 1.vyd. Praha: Portál, 2003. 232 s. ISBN 80-7178-749-3
- JENÍK, Z., KREJČÍ, J. *Česká občanská společnost a modely demokracie 21. století*. 1.vyd. Krnov: Literature & Sciences, 226 s. ISBN 80-902981-4-1
- JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Média a spolčenost*. 1.vyd. Praha: Portál, 2003. 208 s. ISBN 80-7178-697-7
- KELLER, J. *Dějiny klasické sociologie*. 2.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007. 529 s. ISBN 978-80-5259-33
- KELLER, J. *Sociologie středních vrstev*. 1.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství Slon, 2012. 215 s. ISBN 978-80-7419109-1
- KELLER, J. *Soumrak sociálního státu*. 1.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. 158 s. ISBN 80-86429-41-5
- KELLER, J. *Úvod do sociologie*. 4.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství Slon, 2001. 204 s. ISBN 80-85850-25-7

- KELLER, J., NOVOTNÝ, P. *Úvod do filozofie, sociologie a psychologie. Nové pohledy společenských věd.* Liberec: Dialog, 2008. 219 s. ISBN 978-80-86761-81-7
- KNAUSOVÁ, I. *Vybrané kapitoly ze sociální politiky.* 2.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. 86 s. ISBN 80-244-1021-4
- KÖPPLOVÁ, B., JIRÁK J. *Masová média.* 2.vyd. Praha: Portál, 2015. 416 s. ISBN 978-80-2627-701-9
- KREBS, V. A KOL. *Sociální politika.* 4.vyd. Praha: ASPL a.s., 2007. 504 s. ISBN 978-80-7357-276-1
- KŘIVOHLAVÝ, J. *Psychologie zdraví.* 1.vyd. Praha: Portál, 2001. 325 s. ISBN 80-717-855-12
- KUBÁTOVÁ, H. *Metodologie sociologie.* 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. 197 s. ISBN 80-244-1549-6
- MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém.* 3.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství Slon, 2002. 172 s. ISBN 80-86429-08-3
- MAŘÍKOVÁ, H. *Jaká je naše společnost? Otázky, které si často klademe.* 1.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství Slon, 2010. 446 s. ISBN 978-80-7419-025-4
- MOŽNÝ, I. *Česká společnost: Nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života.* 1.vyd. Praha: Portál, 2002. 208 s. ISBN 80-7178-624-1
- MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost.* 1.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství Slon, 2006. 312 s. ISBN 80-86429-58-X
- PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů.* 2.vyd. Praha: Karolinum, 2011. 270 s. ISBN 978-80246-1916-3
- PETRÁŠEK, J. *Sociální politika.* 1.vyd. Praha: Univerzita J. A. Komenského, 2014. 140 s. ISBN 978-80-7452-033-4
- PETRUSEK, M. *Společnost pozdní doby.* 1.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství Slon, 2007. 464 s. ISBN 978-80-86429-63-2
- POTŮČEK, M. *Sociální politika.* 1.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství Slon, 1995. 143 s.
- POTŮČEK, M., RADIČOVÁ, I. *Sociální politika v Čechách a na Slovensku po roce 1989.* 1.vyd. Praha: Karolinum, 1998. 329 s. ISBN 80-7184-622-8
- POTŮČEK, M. A KOL. *Veřejná politika.* 1.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství Slon, 2005. 399 s. ISBN 80-86429-50-4
- PRÁŠILOVÁ, M. *Školský management.* 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2010. 80 s. ISBN 978-90244-2574-0

- PRUDKÝ, L. A KOL. *Inventura hodnot: výsledky sociologických výzkumů hodnot ve společnosti České republiky*. 1.vyd. Praha: Academia, 2009. 341 s. ISBN 978-80-200-1751-2
- SKOVAJSA, M. A KOL. *Občanský sektor: Organizovaná občanská společnost v České republice*. 1.vyd. Praha: Portál, 2010. 376 s. ISBN 978-80-7367-681-0
- ŠIROKÝ, J. A KOL. *Tvoříme a publikujeme odborné texty*. 1.vyd. Brno: Computer Press, 2011. 208 s. ISBN 978-80-251-3510-5
- TOMEŠ, I. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. 1.vyd. Praha: Portál, 2010. 439 s. ISBN 978-80-7367-680-3
- VAŠKOVÁ, M. *Střední zdravotnická škola v Prostějově*. 1.vyd. Prostějov: SZŠ, 1999. 98 s.
- VEČEŘA, M. *Sociální stát: Východiska a přístupy*. 2.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství Slon, 2001. 112 s. ISBN 80-85850-16-8
- VODIČKA, K., CABADA, J. *Politický systém České republiky: Historie a současnost*. 1.vyd. Praha: Portál, 2003. 352 s. ISBN 80-7178-718-3
- VODIČKA, K., CABADA, J. *Politický systém České republiky: Historie a současnost*. 3. akt. vyd. Praha: Portál, 2011. 486 s. ISBN 978-80-7367-893-7
- ZICH, F. *Úvod do sociologického výzkumu*. 1.vyd. Praha: Eupress, 2004. 196 s. ISBN 80-86754-19-7
- Zpráva o zdraví obyvatel České republiky*. 1.vyd. Praha: Ministerstvo zdravotnictví. 2014. 157 s. ISBN 978-80-85047-49-3
- ŽANTOVSKÝ, P. *Česká politika a média po roce 1989*. 1.vyd. Praha: Institut Václava Klause, 2013. 175 s. ISBN 978-80-87806-02-9
- 100 let Gymnázia Jiřího Wolker v Prostějově*. 1.vyd. Prostějov: Gaudeamus, 1999. 216 s.
- 100 let zemědělské školy*. 1.vyd. Prostějov: Zemědělská škola Prostějov, 1991. 96 s.

Dokumenty

- *Střední odborné učiliště obchodní: Výroční zpráva o činnosti školy 2014/2015*. Prostějov: Střední odborné učiliště obchodní, 2015. 66 s.
- *Střední zdravotnická škola Prostějov: Výroční zpráva o činnosti školy za rok 2014 – 2015*. Prostějov: Střední zdravotnická škola, 2015. 71 s.
- *Školní vzdělávací program pro reálné gymnázium: Přírodní vědy pro 21. století*. Prostějov: Reálné gymnázium a ZŠ města Prostějova, 2009. 130 s.

- *Výroční zpráva o činnosti Cyrilometodějského gymnázia a mateřské školy v Prostějově za školní rok 2014/2015.* Prostějov: Cyrilometodějské gymnázium a MŠ v Prostějově, 2015. 63 s.
- *Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2014/2015.* Prostějov: Obchodní akademie, 2015. s.
- *Výroční zpráva o činnosti školy ve školním roce 2014/2015.* Prostějov: Střední odborná škola podnikání a obchodu, spol. s.r.o., 2015. 68 s.
- *Výroční zpráva střední školy: ART ECON – Střední škola, s.r.o. za školní rok 2014/2015.* Prostějov: ART ECON – Střední škola, s.r.o., 2015. 45 s.
- *Výroční zpráva školy za školní rok 2014/2015.* Prostějov: Střední škola designu a módy, 2015. 66 s.
- *Výroční zpráva za školní rok 2014 –2015.* Prostějov: Gymnázium Jiřího Wolкера, 2015. 83 s.
- *Výroční zpráva 2014/2015.* Prostějov: Švehlova střední škola polytechnická, 2015. 71 s.

Internetové zdroje

URL< <http://www.artecon.cz/>>

URL<<https://www.czso.cz/>>

URL<<https://www.cssz.cz/>>

URL< <http://www.gjwprostejov.cz/>>

URL<<http://www.mzcr.cz/>>

URL< <http://www.msmt.cz/>>

URL<<http://www.mpsv.cz/cs/>>

URL< <http://www.oapv.cz/>>

URL<<https://www.platy.cz/>>

URL< <http://www.pvskoly.cz/>>

URL< <http://spsasou.prostejov.cz/>>

URL< <https://www.ssdam.cz/>>

URL< <http://www.sosprostejov.cz/>>

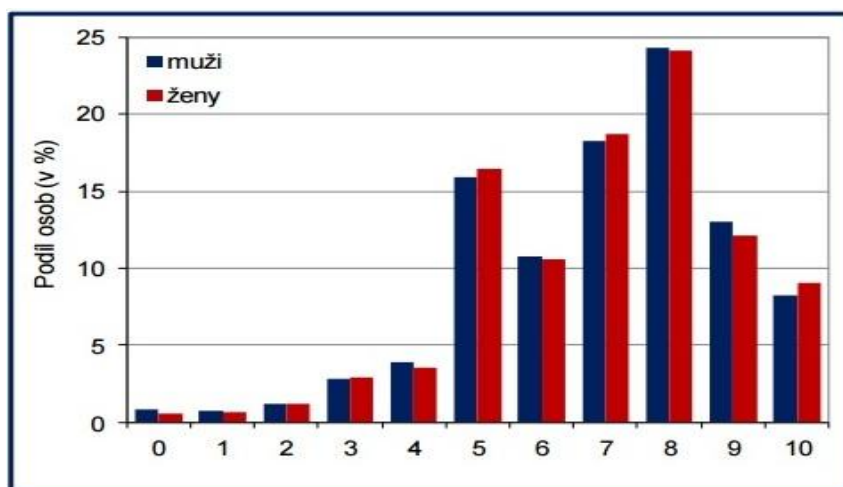
URL< <http://www.rg.prostejov.cz/>>

URL< <http://www.szdravpv.cz/>>

URL< <http://www.trivisprostejov>>

Přílohy

Příloha č. 1

Graf – Podíl osob podle známky, kterou hodnotili muži a ženy spokojenost se svým životem v ČR

(Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování)

Příloha č. 2 – Dotazník

Dotazník pro výzkum k diplomové práci na téma Postoje žáků středních škol k politickému a společenskému systému České republiky

NÁZEV STŘEDNÍ ŠKOLY:

Obor studia:

Pohlaví: muž – žena

Ročník: 3.

Věk:

1) Je pro Vás založení rodiny důležité?

Ano – Ne – Nevím

2) V jakém věku je podle Vás optimální založit vlastní rodinu?

a) 18-24 let

b) 25-30 let

c) 30-35 let

d) 35 let a více

3) **Myslíte si, že stát vytváří ideální podmínky pro založení rodiny v České republice?**

Ano – Ne – Nevím

4) **Zastáváte názor, že pro fungování rodiny, je důležité žít v uzavřeném manželství?**

Ano – Ne – Nevím

5) **Jaká je podle Vás úroveň českého zdravotnictví? Ohodnoťte známkou (1- výborná, 5- nedostačující)**

1 2 3 4 5

6) **Který z regulačních poplatků ve zdravotnictví se i nadále platí?**

a) Za návštěvu u lékaře ambulantní péče b) za den pobytu v nemocnici c) za pohotovostní péči

7) **Zastáváte názor, že je v ČR znatelný rozdíl mezi státním a soukromým zdravotnictvím?**

Ano – Ne – Nevím

8) **Myslíte si, že je vysokoškolské vzdělání v dnešní době důležité pro uplatnění v zaměstnání?**

Ano – Ne – Nevím

9) **Jaká je podle Vás úroveň školství v České republice? Ohodnoťte známkou (1- výborná, 5- nedostačující)**

1 2 3 4 5

10) **Myslíte si, že mají muži a ženy stejné pracovní příležitosti na českém pracovním trhu?**

Ano – Ne – Nevím

11) **Myslíte si, že je důležité stanovit hranici odchodu do důchodu a jaká by podle vás měla být?**

Ano – Ne – Nevím

11) **V kolika letech by měl být stanoven jednotný odchod do důchodu?**

a) 55 let b) 60 let c) 65 let d) 70 let e) nevím

12) **Co je podle Vás největší příčinou nezaměstnanosti?**

.....
.....

.....
.....
.....

13) Chtěli byste si v budoucnu hledat pracovní místo raději v zahraničí?

Ano – Ne – Nevím

14) Zajímáte se o kulturní, politické a společenské dění v ČR nebo ve světě?

Ano – Ne

15) Jaké formy zpravodajství preferujete?

a) tisk, b) internet c) televizní a rozhlasové zpravodajství

16) Jste pravidelným odběratelem nebo čtenářem nějakého periodika?

Ne – Ano, uveďte kterého

.....

**17) Podle vlastních preferencí sestavte z uvedených možností vlastní preferenční žebříček
(zdraví, rodina a domov, postavení ve společnosti, být užitečný/á ostatním, klidný život
bez napětí a rizik, peníze a majetek, spokojenost v zaměstnání, volný čas)**

- 1).....
- 2).....
- 3).....
- 4).....
- 5).....
- 6).....
- 7).....
- 8).....

Děkuji za Váš čas ☺

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Barbora Ondrová
Katedra:	Společenských věd
Vedoucí práce:	Mgr. Gabriela Cingelová, Ph.D
Rok obhajoby:	2016

Název práce:	Postoje žáků středních prostějovských škol ke společenskému a politickému systému České republiky
Název v angličtině:	The attitudes of secondary's school students in Prostějov to the political and sociable system of the Czech republic
Anotace práce:	Diplomová práce se ve své teoretické části zaměřuje na nejdůležitější aspekty lidského života v rámci společenského a politického systému České republiky. V praktické části jsou mapovány postoje, které vůči těmto systémům zastávají žáci středních škol v Prostějově
Klíčová slova:	Společenský systém, politický systém, rodina, rodinná politika, zdraví, zdravotní politika, vzdělání, vzdělávací politika, práce, politika zaměstnanosti, lidské hodnoty, střední školy, Prostějov.

Anotace v angličtině:	The master thesis is focusing in its theoretical part on the most important aspects of human live in a social and political system of Czech republic. In a practical part are described attitudes of highschoools students in a city Prostejov regarding these systems.
Klíčová slova v angličtině:	Sociable system, political system, family, family policy, health, health policy, education, education policy, employment employment policy, human values, high schools, Prostějov.
Přílohy vázané v práci:	Graf – Podíl osob podle známky, kterou hodnotili muži a ženy spokojenost se svým životem v ČR Dotazník
Rozsah práce:	98
Jazyk práce:	čeština